

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Μεταναστευτική και Προσφυγική Κρίση - Ανάλυση Διασυνοριακών Απειλών για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Εξωτερικών Συνόρων της ΕΕ στο Ανατολικό Αιγαίο

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Ευάγγελος Ψαρόσβεργας

Τριμελής Επιτροπή:
Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Σ. Κουτσούκης
Αναπληρωτής Καθηγητής Ε. Φακιολάς
Επίκουρος Καθηγητής Ι. Κωνσταντόπουλος

Τελική έκδοση

Κόρινθος, 2018

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCES & INTERNATIONAL RELATIONS

Master of Arts in
“Global Risks and Analytics”

Migrant and Refugee Crisis - Cross-Border Threats Analysis for the EU’s Integrated External Border Management in the Eastern Aegean

Master’s Dissertation

Evangelos Psarosverkas

Supervisors:

Associate Professor N. S. Koutsoukis

Associate Professor E. Fakiolas

Assistant Professor I. Konstantopoulos

Final Version

Corinth, 2018

Φύλλο αξιολόγησης

Η διπλωματική εργασία με τίτλο «*Μεταναστευτική και Προσφυγική Κρίση - Ανάλυση Διασυννοριακών Απειλών για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Εξωτερικών Συνόρων της ΕΕ στο Ανατολικό Αιγαίο*» του Ευάγγελου **Ψαρόσβεργκα** αξιολογήθηκε από την τριμελή επιτροπή, τόσο ως προς την ποιότητα του κειμένου, όσο και ως προς την ποιότητα της προφορικής παρουσίασης και υπεράσπισης της διπλωματικής εργασίας ενώπιον ακροατηρίου.

Η διαδικασία αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώθηκε την 14/11/2018 με γενική επίδοση: 9,36

Καλώς

Λίαν Καλώς

Άριστα

Τα μέλη της τριμελούς επιτροπής

1. Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Σ. Κουτσούκης
2. Αναπληρωτής Καθηγητής Ε. Φακιολάς
3. Επίκουρος Καθηγητής Ι. Κωνσταντόπουλος

Abstract

The migration and refugee crisis of 2015 was characterized by a rapid increase in irregular migratory flows into the European Union (EU), particularly due to unfavorable geopolitical developments in the Middle East. At the same time, the crisis recorded thousands of migrant deaths by drowning in the Mediterranean Sea. Greece, being one of the main gates for third country nationals to enter Europe, has experienced a significant migratory phenomenon, which has been incalculable in the Eastern Aegean islands. The agreement between the EU and Turkey in March 2016 has led to a considerable reduction in migratory flows, but has also raised concerns about its stability.

Under these circumstances, the operational action of the European Border and Coast Guard Agency (FRONTEX) reflects the EU's efforts to integrate the Schengen area external border management. With a view to cross-border risk analyses and vulnerability assessments, FRONTEX provides EU member states with the human resources and the infrastructure, taking into consideration current needs, to effectively protect their borders. In this context, the joint operation "POSEIDON", under the coordination of the Hellenic Coast Guard, aims inter alia the irregular incoming flows from the Greek-Turkish maritime borders to be tackled.

To conclude, in this dissertation, the CORAS diagrammatic method has been employed to identify and manage the risks likely to arise when patrol boats participate in the POSEIDON operation. The analysis process highlights the humanitarian impact of search and rescue (SAR) operations when they are implemented to save lives.

Keywords: Migration-refugee crisis, FRONTEX, Maritime border management, Risk analysis, CORAS method

Περίληψη

Η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση του 2015 χαρακτηρίστηκε από την όξυνση της παράτυπης εισόδου μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), ιδιαίτερα εξαιτίας των δυσμενών γεωπολιτικών εξελίξεων στη Μέση Ανατολή. Παράλληλα, κατέγραψε χιλιάδες θανάτους μεταναστών από πνιγμό στη Μεσόγειο θάλασσα. Αποτελώντας κύρια πύλη εισόδου υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρώπη, η Ελλάδα βίωσε σε σημαντικό βαθμό το μεταναστευτικό φαινόμενο, το οποίο έλαβε ανυπολόγιστες διαστάσεις στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Η συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας τον Μάρτιο του 2016, οδήγησε στον αξιοσημείωτο περιορισμό των μεταναστευτικών ροών, όμως δημιούργησε και ανησυχίες ως προς τη σταθερότητά της.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η επιχειρησιακή δράση του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX) αντανακλά τις προσπάθειες της ΕΕ για την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων στον χώρο *Schengen* (Σένγκεν). Με γνώμονα τις αναλύσεις διασυνοριακών κινδύνων και τις αξιολογήσεις τρωτοτήτων, ο FRONTEX παρέχει στα κράτη-μέλη (Κ-Μ) της ΕΕ προσωπικό και μέσα, ανάλογα με τις υπάρχουσες ανάγκες, για την αποτελεσματική προστασία των συνόρων τους. Στο πλαίσιο αυτό, η κοινή ευρωπαϊκή επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ», υπό τον συντονισμό του Λιμενικού Σώματος/Ελληνικής Ακτοφυλακής (ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ), έχει σκοπό μεταξύ άλλων την αντιμετώπιση των παράτυπα εισερχόμενων ροών από τα θαλάσσια ελληνοτουρκικά σύνορα.

Τέλος, στην παρούσα εργασία, χρησιμοποιείται η διαγραμματική μέθοδος CORAS για την αναγνώριση και διαχείριση των κινδύνων, που δύνανται να εμφανιστούν κατά τη συμμετοχή των σκαφών περιπολίας στην επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ». Κατά τη διαδικασία ανάλυσης, υπογραμμίζεται ο ανθρωπιστικός αντίκτυπος των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης (Ε-Δ), όταν αυτές αναλαμβάνονται για τη διάσωση ανθρώπινων ζώων.

Όροι κλειδιά: Μεταναστευτική-προσφυγική κρίση, FRONTEX, Διαχείριση θαλάσσιων συνόρων, Ανάλυση κινδύνων, Μέθοδος CORAS

Πρόλογος

Η εκπόνηση της έρευνας και η συγγραφή στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτέλεσαν τους τελευταίους μήνες ένα επίπονο και απαιτητικό εγχείρημα, αλλά παράλληλα μία πολύ ενδιαφέρουσα διαδρομή. Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω ορισμένους ανθρώπους που με βοήθησαν, ο καθένας από αυτούς με τον τρόπο του.

Καταρχάς, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή και Διευθυντή του εν λόγω ΠΜΣ κ. Νικήτα Κουτσούκη για την πολύτιμη καθοδήγησή του, τις προτάσεις βελτίωσης και το άριστο κλίμα στη συνεργασία μας. Στο πρόσωπό του, ένα μεγάλο ευχαριστώ και στο σύνολο των καθηγητών που μου παρείχε τα κατάλληλα εφόδια, φέρνοντάς με σε επαφή με τη γνώση στον τομέα των πολιτικών επιστημών και διεθνών σχέσεων κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών.

Στη συνέχεια, αξίζει να σημειωθεί η ουσιαστική αρωγή και δεκτικότητα όλων των αρμοδίων φορέων και οργανισμών, στους οποίους απευθύνθηκα με σκοπό τη συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών για την εργασία μου. Ιδιαίτερης μνείας χρήζουν οι Αξιωματικοί του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ στο ΓΕΕΘΑ, οι εποικοδομητικές ανταλλαγές απόψεων και εμπειριών με τους οποίους αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και σημαντικό κομμάτι της διεξαχθείσας έρευνας.

Τέλος, οφείλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και το μεγαλύτερο ευχαριστώ στην οικογένειά μου, για την αμέριστη συμπαράσταση, κατανόηση και υπομονή που επέδειξε κατά την εκπόνηση της εργασίας, όπως άλλωστε πάντοτε πράττει σε κάθε πρόκληση στη ζωή μου.

Περιεχόμενα

Abstract.....	I
Περίληψη	II
Πρόλογος	III
Περιεχόμενα.....	IV
Κατάλογος Πινάκων	VI
Κατάλογος Γραφημάτων – Εικόνων.....	VII
1 Εισαγωγή.....	1
2 Το Μεταναστευτικό και Προσφυγικό Φαινόμενο	3
2.1 Το Εννοιολογικό Πλαίσιο	3
2.2 Η Μεταναστευτική και Προσφυγική Κρίση	5
2.2.1 Η Κρίση στην Ευρώπη	5
2.2.2 Οι Μεταναστευτικές και Προσφυγικές Ροές στην Ελλάδα	8
2.2.3 Η Συμφωνία με την Τουρκία για τον Έλεγχο των Ροών.....	11
3 Η Επιχειρησιακή Συνεργασία στα Εξωτερικά Σύνορα της ΕΕ.....	14
3.1 Η Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Συνόρων	14
3.2 Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός FRONTEX	16
3.2.1 Ίδρυση του FRONTEX	16
3.2.2 Αρμοδιότητες του FRONTEX	17
3.3 FRONTEX και Ελλάδα.....	19
4 Μοντέλα Ανάλυσης Κινδύνου	22
4.1 Το Μοντέλο FRONTEX CIRAM	22
4.2 Η Μέθοδος CORAS.....	24
5 Ανάλυση Διασυνοριακών Κινδύνων με την Προσέγγιση CORAS	27
5.1 Προσδιορισμός Πλαισίου Ανάλυσης	27
5.1.1 Επεισόδιο Παράτυπης Μεταναστευτικής Διέλευσης στο Ανατολικό Αιγαίο.....	27

5.1.2	Στοιχεία Αξίας και Κλίμακες Βαθμονόμησης	28
5.2	Αποτίμηση Κινδύνων.....	34
5.2.1	Αναγνώριση Κινδύνων.....	34
5.2.2	Εκτίμηση Κινδύνων	38
5.2.3	Αξιολόγηση Κινδύνων	46
5.3	Χειρισμός Κινδύνων	48
6	Συμπεράσματα	51
	Κατάλογος Πηγών	53
	Παραρτήματα.....	59
A.	Υπολογισμός Εκτιμώμενων Πιθανοτήτων Μεθόδου CORAS	59
B.	Διαγράμματα Αξιολόγησης Κινδύνων ανά Στοιχείο Αξίας Μεθόδου CORAS	60
B.1	Αξιολόγηση Κινδύνου για Ανθρώπινη Ζωή	60
B.2	Αξιολόγηση Κινδύνων για Θαλάσσια Συνοριακή Περιπολία.....	61
B.3	Αξιολόγηση Κινδύνων για Επιχειρησιακή Ικανότητα ΛΣ-FRONTEx.....	62
Γ.	Διάγραμμα Χειρισμού Κινδύνου Μεθόδου CORAS	63
	Γλωσσάρι	64

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Σύμβολα Στοιχείων Ανάλυσης με τη Μέθοδο CORAS (Βασισμένος στο Lund et al, 2010:30)	26
Πίνακας 2. Ανάλυση Υψηλού Επιπέδου Μεθόδου CORAS	30
Πίνακας 3. Βαθμονόμηση Στοιχείων Αξίας ως προς τη Σημασία	31
Πίνακας 4. Βαθμονόμηση Πιθανοτήτων Εκδήλωσης.....	32
Πίνακας 5. Βαθμονόμηση Αντίκτυπου για τα Άμεσα Στοιχεία Αξίας	33
Πίνακας 6. Μήτρα Κινδύνων (Risk Matrix).....	34
Πίνακας 7. Συλληφθέντα ΠΕΠ από τα Ελληνοτουρκικά Θαλάσσια Σύνορα το 2016-2017 (Πηγή: Στατιστικά Στοιχεία ΕΛ.ΑΣ, 2017)	38
Πίνακας 8. Περιστατικά Πνιγμών ΠΕΠ στα Ελληνοτουρκικά Θαλάσσια Σύνορα για το 2017 (Βασισμένος σε Δελτία Τύπου ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για το 2017)	43
Πίνακας 9. Αντίκτυπος Ανεπιθύμητων Συμβάντων σε Στοιχεία Αξίας.....	44
Πίνακας 10. Βαθμονόμηση Επιπέδων Αποδοχής Κινδύνων	46
Πίνακας 11. Βαθμονόμηση Κινδύνου για το Στοιχείο Αξίας Ανθρώπινη Ζωή	47
Πίνακας 12. Βαθμονόμηση Κινδύνων για το Στοιχείο Αξίας Θαλάσσια Συνοριακή Περιπολία.....	47
Πίνακας Α.1. Υπολογισμός Εκτιμώμενων Πιθανοτήτων Εκδήλωσης Σεναρίων και Ανεπιθύμητων Συμβάντων Μεθόδου CORAS	59

Κατάλογος Γραφημάτων – Εικόνων

Γράφημα 1. Παγκόσμιος Αριθμός Μεταναστών ανά Περιοχή Προορισμού σε Εκατομμύρια (Πηγή: UN Population Facts No. 5, 2017:1)	4
Γράφημα 2. Αριθμός Θανάτων ανά Μήνα στην Περιοχή της Μεσογείου από το 2014 έως το Πρώτο Τετράμηνο του 2016 (Πηγή: IOM Missing Migrants, Mediterranean Update, 2016:2)...	7
Γράφημα 3. Αριθμός Συλληφθέντων ΠΕΠ ανά Μεθόριο την Περίοδο 2014-2015 (Πηγή: Στατιστικά Στοιχεία ΕΛ.ΑΣ, 2015)	9
Γράφημα 4. Κατανομή Κύριων Εθνικοτήτων των ΠΕΠ στην Ελλάδα από το 2010 έως το 2017 (Βασισμένο σε Στατιστικά Στοιχεία FRONTEX και Εθνικών Αρχών)	10
Γράφημα 5. Αριθμός Αφίξεων ΠΕΠ στην Ελλάδα από 01-10-15 έως 05-04-17 (Πηγή: Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής-Ενημερωτικό Δελτίο της προσφυγικής κατάστασης στην Ελλάδα, Απρίλιος 2017:5).....	12
Γράφημα 6. Κατανομή ανά Μήνα Συμβάντων με ΠΕΠ σε Περιστατικά Ε-Δ Έτους 2017 (Πηγή: Ετήσια Ανάλυση Περιστατικών ΕΚΣΕΔ, 2017).....	41
Γράφημα 7. Μέση Μηνιαία Διεύθυνση και Ένταση Ανέμου στη Μυτιλήνη (Πηγή: ΕΜΥ Κλιματικά Δεδομένα, 2018).....	42
Εικόνα 1. Χάρτης με τις Κύριες Χερσαίες και Θαλάσσιες Διαδρομές Εισόδου στην ΕΕ (Πηγή: FRONTEX Migratory Map, 2018)	6
Εικόνα 2. Σχηματική Απεικόνιση του Χώρου Σένγκεν (Πηγή: Σένγκεν, η πύλη σου προς την ελεύθερη κυκλοφορία στην Ευρώπη, 2015:10).....	15
Εικόνα 3. Διάγραμμα CIRAM (Πηγή: CIRAM Comprehensive Update, 2012:4).....	22
Εικόνα 4. Διάγραμμα Ανάλυσης Κινδύνου CIRAM (Πηγή: CIRAM Comprehensive Update, 2012:13)	23

Εικόνα 5. FIR Αθηνών και Γειτονικών Χωρών (Πηγή: defensegr.wordpress.com, 2015).....	29
Εικόνα 6. Διάγραμμα Στοιχείων Αξίας Μεθόδου CORAS	29
Εικόνα 7. Αρχικό Διάγραμμα Απειλών Μεθόδου CORAS.....	37
Εικόνα 8. Τελικό Διάγραμμα Απειλών Μεθόδου CORAS.....	45
Εικόνα 9. Συνολικό Διάγραμμα Αξιολόγησης Κινδύνων Μεθόδου CORAS	48
Εικόνα 10. Διάγραμμα Επισκόπησης Ενεργειών Χειρισμού του Κινδύνου Αδυναμία Διάσωσης Ναυαγών Μεθόδου CORAS	50
Εικόνα Β.1. Διάγραμμα Αξιολόγησης Κινδύνου για Στοιχείο Αξίας Ανθρώπινη Ζωή Μεθόδου CORAS	60
Εικόνα Β.2. Διάγραμμα Αξιολόγησης Κινδύνων για Στοιχείο Αξίας Θαλάσσια Συνοριακή Περιπολία Μεθόδου CORAS	61
Εικόνα Β.3. Διάγραμμα Αξιολόγησης Κινδύνων για Στοιχείο Αξίας Επιχειρησιακή Ικανότητα ΛΣ- FRONTEX Μεθόδου CORAS	62
Εικόνα Γ.1. Διάγραμμα Χειρισμού του Κινδύνου Αδυναμία Διάσωσης Ναυαγών Μεθόδου CORAS	63

1 Εισαγωγή

Η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση του 2015 βρήκε την ΕΕ και την Ελλάδα απροετοίμαστες να διαχειριστούν τις αθρόες ελεύσεις των μεταναστευτικών ροών και το συνεπαγόμενο διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα στα εξωτερικά σύνορα. Το 2016, η συμφωνία της ΕΕ με την Τουρκία για τον περιορισμό των ροών από τα εδάφη της τελευταίας, καθώς και η επιχειρησιακή δράση του ενισχυμένου ευρωπαϊκού Οργανισμού FRONTEX, αποτέλεσαν σημαντικά μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης. Σήμερα, η μικτή ευρωπαϊκή επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» διεξάγεται εντός της Εθνικής Χωρικής Θάλασσας (ΕΧΘ), υπό τον συντονισμό του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ και τη συνδρομή του FRONTEX, για την προστασία των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων, κυρίως στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Στο παραπάνω πλαίσιο, η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την ανάλυση των κινδύνων, που μπορεί να εκδηλωθούν, κατά τη συμμετοχή των σκαφών περιπολίας της επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» στην αντιμετώπιση των παράτυπων μεταναστευτικών εισόδων από τα ελληνοτουρκικά θαλάσσια σύνορα. Συγκεκριμένα, η εν λόγω ανάλυση δίνει έμφαση σε κινδύνους που σχετίζονται με την περισυλλογή των μεταναστών από τη θάλασσα, ξεχωρίζοντας την αξία της ανθρώπινης ζωής, καθώς και την εκτέλεση αποτελεσματικής συνοριακής περιπολίας, όπως η διαθεσιμότητα των σκαφών και οι δυνατότητές τους στον εντοπισμό των παράτυπα εισερχόμενων υπηκόων τρίτων χωρών.

Στόχος της διερεύνησης, που πραγματοποιείται στην εργασία, αποτελεί η ανάδειξη ενός πλαισίου ανάλυσης των παραπάνω περιγραφόμενων κινδύνων. Επιπλέον, η καταγραφή των προτεινόμενων δράσεων χειρισμού που μπορούν να αναληφθούν για την εξάλειψη ή τον περιορισμό των κινδύνων αυτών. Το μεθοδολογικό πλαίσιο, που υιοθετείται στην εργασία, βασίζεται στη διαγραμματική μέθοδο της προσέγγισης CORAS για την αναγνώριση και διαχείριση διασυνοριακών απειλών, λαμβάνοντας υπόψη την εφαρμογή της μεθόδου CIRAM, που χρησιμοποιεί ο FRONTEX στις αντίστοιχες περιπτώσεις.

Η συλλογή των στοιχείων, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν, έγινε βάσει της ελληνόγλωσσης και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας (έντυπης και από ηλεκτρονικό τύπο), των στατιστικών στοιχείων, ενημερωτικών δελτίων και δελτίων τύπου των ελληνικών αρχών επιβολής του νόμου και του FRONTEX, των εκθέσεων Διεθνών Οργανισμών και ελληνικών Υπουργείων και τέλος, των ανοικτών πηγών πληροφοριών, όπως δημοσιεύματα στον εθνικό και διεθνή τύπο.

Το κύριο τμήμα της εργασίας διαρθρώνεται στα εξής κεφάλαια:

- Το *δεύτερο κεφάλαιο*, το οποίο περιγράφει το μεταναστευτικό και προσφυγικό

φαινόμενο. Συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στους όρους του «μετανάστη» και του «πρόσφυγα», στην ευρωπαϊκή κρίση του 2015 και τις μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα. Τέλος, παρουσιάζονται οι όροι της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας για τον περιορισμό των μεταναστευτικών ρευμάτων, καθώς και η κατάσταση στην Ευρώπη μετά την εφαρμογή της συμφωνίας αυτής.

- Το *τρίτο κεφάλαιο*, το οποίο παρουσιάζει την επιχειρησιακή συνεργασία του FRONTEX στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Ειδικότερα, περιγράφονται οι αρμοδιότητες του εν λόγω οργανισμού, η έννοια της ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων και οι μηχανισμοί επίτευξης της συνεργασίας στην ΕΕ. Τέλος, γίνεται αναφορά στην παρουσία του FRONTEX στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ».
- Το *τέταρτο κεφάλαιο*, το οποίο περιγράφει συνοπτικά το μοντέλο ανάλυσης κινδύνου CIRAM, που εφαρμόζει ο FRONTEX, βάσει των αποτελεσμάτων του οποίου οδηγούνται οι επιχειρήσεις του οργανισμού στα εξωτερικά σύνορα. Στη συνέχεια, γίνεται μία σύντομη παρουσίαση της μεθόδου CORAS, η οποία χρησιμοποιείται στο επόμενο κεφάλαιο.
- Το *πέμπτο κεφάλαιο*, στο οποίο επιχειρείται με την προσέγγιση CORAS, η ανάλυση των κινδύνων που μπορεί να εκδηλωθούν κατά την παράτυπη συνοριακή διέλευση μεταναστών από το Ανατολικό Αιγαίο, ενδεικτικά στη νήσο Λέσβο. Συγκεκριμένα, μετά τον προσδιορισμό των στοιχείων αξίας που θα οδηγήσουν την ανάλυση, περιγράφονται τα βήματα της αναγνώρισης, εκτίμησης και αξιολόγησης των κινδύνων αυτών. Τέλος, παρουσιάζονται τα αντίμετρα του κινδύνου που αφορά στην αδυναμία διάσωσης των ναυαγών, που χαρακτηρίζεται ως μη αποδεκτός και για τον οποίο απαιτούνται κατά προτεραιότητα ενέργειες χειρισμού, λόγω του ανθρωπιστικού αντίκτυπου.
- Το *έκτο κεφάλαιο*, το οποίο περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της εργασίας. Σε αυτά γίνεται αναφορά στους περιορισμούς της έρευνας, στις προοπτικές περαιτέρω διερεύνησης του πλαισίου ανάλυσης που παρουσιάστηκε, καθώς και των προτεινόμενων δράσεων χειρισμού του κινδύνου.

2 Το Μεταναστευτικό και Προσφυγικό Φαινόμενο

2.1 Το Εννοιολογικό Πλαίσιο

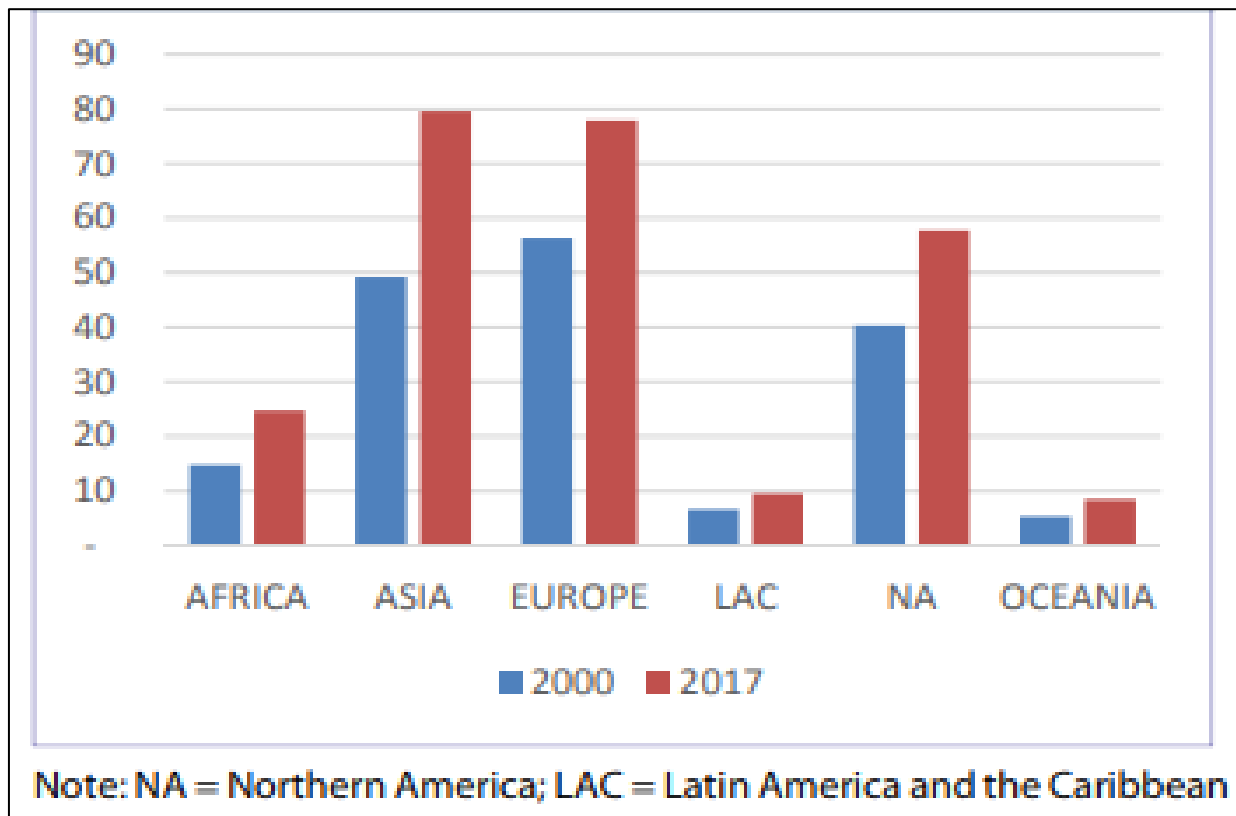
Το μεταναστευτικό είναι ένα διεθνές, διαχρονικό και πολυδιάστατο φαινόμενο. Η πολυπλοκότητά του οφείλεται στο γεγονός ότι, αποτελεί ένα φαινόμενο εγγενές της ανθρώπινης εξέλιξης, της κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής και του πολιτισμού (Μπάγκαβος, 2008). Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, η μετανάστευση αφορά στη μετακίνηση ανθρώπων σε μία χώρα, της οποίας δεν έχουν την ιθαγένεια, με σκοπό να εγκατασταθούν είτε ως μόνιμοι κάτοικοι, είτε ως μελλοντικοί πολίτες της χώρας αυτής. Οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες και η ανεργία συγκαταλέγονται στα κυριότερα αίτια, όπου οι άνθρωποι αποφασίζουν να μεταναστεύσουν για να βρουν την τύχη τους σε ξένα κράτη. Παράλληλα, η μετανάστευση επιφέρει συνήθως δημοσιονομικά προβλήματα στις οικονομίες των χωρών υποδοχής, καθώς και δημογραφικές, θεσμικές και πολιτισμικές επιπτώσεις (Vogler, 2000, pp. 485-508). Η μετανάστευση δύναται να διακριθεί σε κατηγορίες με βάση διαφορετικά κριτήρια, όπως η νόμιμη, που πραγματοποιείται με νόμιμες διαδικασίες εισαγωγής συμφώνως διεθνών συμβάσεων, και η παράτυπη, που στη σύγχρονη εποχή είναι ανεξέλεγκτη και θεωρείται το «νόθο παιδί» της μετανάστευσης (Καρύδης, 1996). Είναι χαρακτηριστικό ότι, ο παγκόσμιος πληθυσμός των μεταναστών για το 2017 παρουσιάζεται αυξημένος συγκριτικά με το 2000, αντιπροσωπεύοντας το 3,4% του συνολικού πληθυσμού στον πλανήτη. Στο Γράφημα 1 παρουσιάζεται η κατανομή του παγκόσμιου μεταναστευτικού πληθυσμού ανά περιοχή προορισμού (Population Facts No.5, 2017).

Αναφορικά με το προσφυγικό ζήτημα, η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων. Σύμφωνα με αυτή, με τον όρο «πρόσφυγας» θεωρείται

«κάθε πρόσωπο που, εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται έξω από τη χώρα της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται, ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύσει της προστασίας την χώρας αυτής.» (Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων, άρθρο 1Α(2), 1951).

Επομένως, η διαφορά του πρόσφυγα με τον παράτυπο μετανάστη είναι ότι, ενώ ο πρόσφυγας μπορεί να βρεθεί στα σύνορα χωρίς τα απαραίτητα χαρτιά που πιστοποιούν την ταυτότητά του, δεν επιδιώκει την παράνομη είσοδο στη χώρα από αφύλακτες διαβάσεις, αλλά τη νόμιμη

είσοδο και την εξασφάλιση του ασύλου. Αντίθετα, επιδίωξη του παράτυπου μετανάστη είναι να εισέλθει στη χώρα με τρόπο μη νόμιμο, ανεξάρτητα από τους λόγους που τον οδηγούν σε μια τέτοια πράξη. Επίσης, η διάκριση ανάμεσα στον οικονομικό μετανάστη και τον πρόσφυγα είναι πολλές φορές ασαφής, με αποτέλεσμα να γίνεται επίκληση του ασύλου από υπηκόους τρίτων χωρών που δεν αποτελούν πρόσφυγες, επιβαρύνοντας με αυτόν τον τρόπο τη σχετική με το άσυλο διαδικασία (Παράνομη Μετανάστευση και Πολιτικό Άσυλο, 2014).

Γράφημα 1. Παγκόσμιος Αριθμός Μεταναστών ανά Περιοχή Προορισμού σε Εκατομμύρια (Πηγή: UN Population Facts No. 5, 2017:1)

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξημένη σύγχυση και κλίμα έντονης δυσπιστίας στην κοινή γνώμη σχετικά με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι και οι δύο κατηγορίες χρησιμοποιούν τις ίδιες οδούς και μέσα για να μετακινηθούν από τη μία χώρα στην άλλη. Βασικό κριτήριο πάντως για να χαρακτηριστεί κάποιος ως παράτυπος μετανάστης, είναι ο μεταναστευτικός νόμος κάθε χώρας, βάσει του οποίου το πρόσωπο εντάσσεται σε καθεστώς νομιμότητας ή παρανομίας, αναφορικά με τη διαμονή του στη χώρα αυτή (Paradouroulou, 2004, pp. 167-184). Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι, σήμερα η Διεθνής Αμνηστία δε χρησιμοποιεί τον όρο «λαθρομετανάστης» ή «παράνομος μετανάστης», καθώς θεωρείται πως ο χαρακτηρισμός «λαθραίος» ή «παράνομος» είναι μειωτικός για την προσωπικότητα ενός ανθρώπου και ότι συνδέει τους μετανάστες με την έννοια της εγκληματικότητας. Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά ο όρος «Παράτυπα Εισερχόμενα Πρόσωπα» (ΠΕΠ) για τους υπηκόους τρίτων χωρών που μεταναστεύουν με μη νόμιμες διαδικασίες σε μία χώρα.

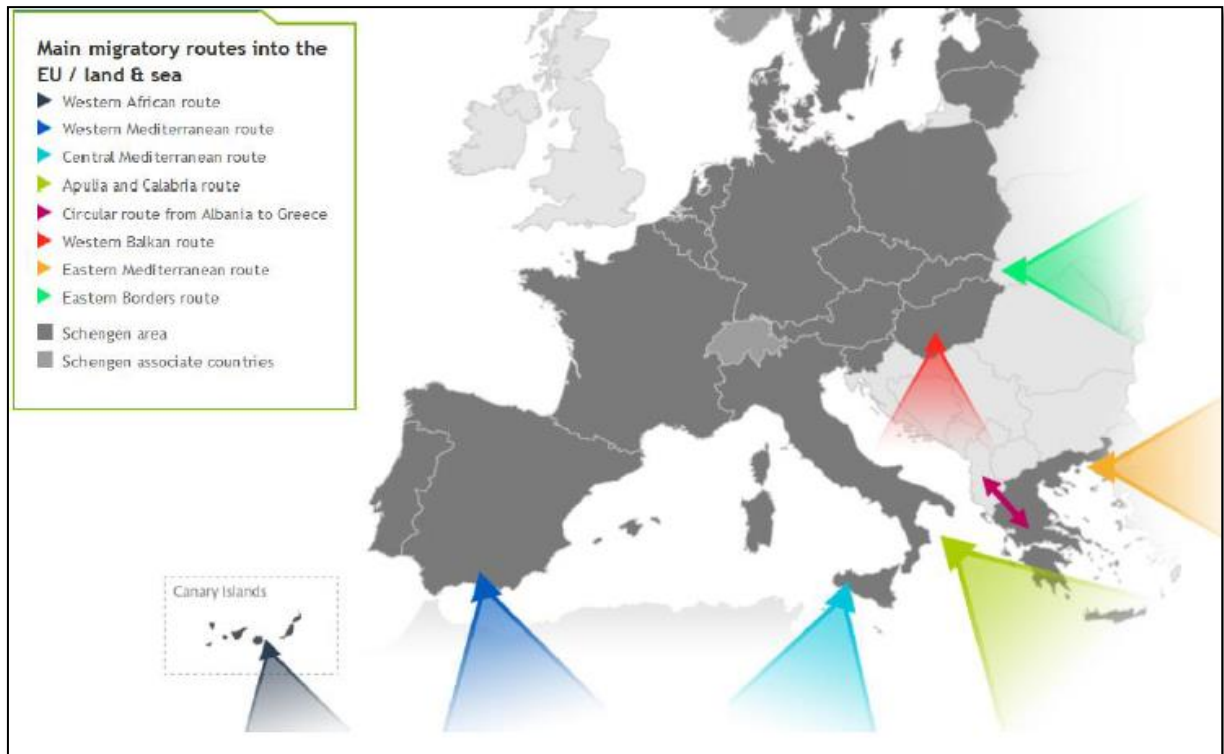
2.2 Η Μεταναστευτική και Προσφυγική Κρίση

2.2.1 Η Κρίση στην Ευρώπη

Οι διαδρομές των παράτυπων μεταναστευτικών ρευμάτων στην Ευρώπη έχουν αφετηρία στα νότια και ανατολικά χερσαία και θαλάσσια εξωτερικά σύνορα και συγκεκριμένα στην Ισπανία, την Ιταλία, τη Μάλτα και την Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια οι εν λόγω χώρες αποτελούν για τους μετανάστες τις συνηθέστερες χώρες διέλευσης. Προορισμός τους είναι οι προηγμένες οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά βόρειες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γερμανία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, για αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης (McAuliffe, 2016). Συγκεκριμένα, υπάρχουν οκτώ κρίσιμες διαδρομές εισόδου στην ΕΕ, στις οποίες παρατηρούνται μαζικές παράτυπες διασχίσεις συνόρων, όπως απεικονίζονται στην Εικόνα 1 (FRONTEX Migratory Map, 2018):

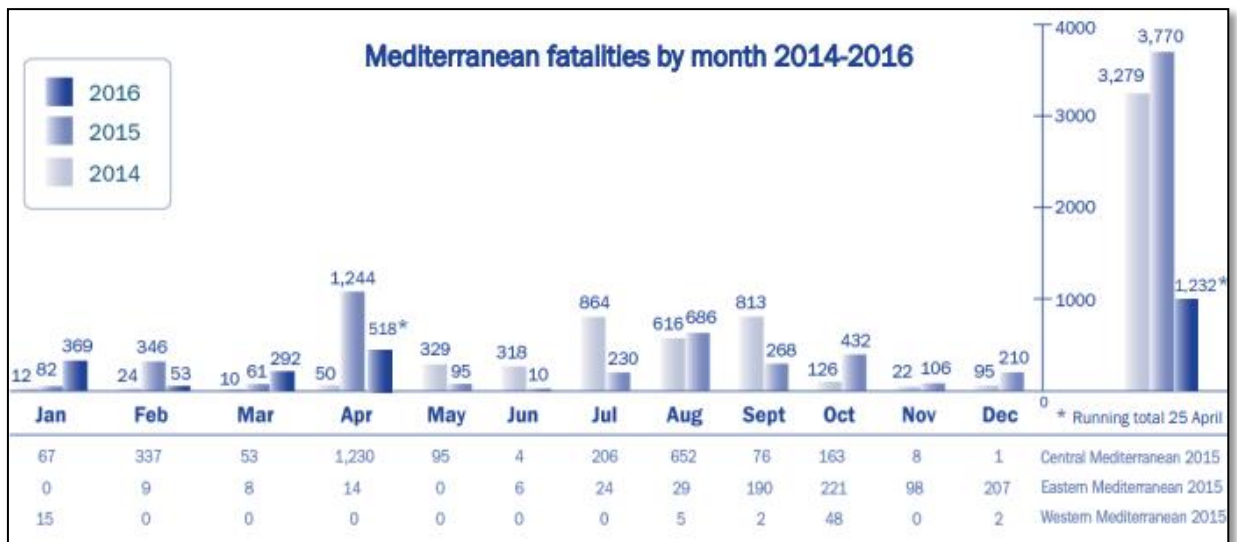
- Η διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου (θαλάσσια σύνορα Ελλάδας και Κύπρου – χερσαία σύνορα Ελλάδας και Βουλγαρίας με Τουρκία).
- Η διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου (θαλάσσια σύνορα Ιταλίας - Μάλτας).
- Η διαδρομή της Δυτικής Μεσογείου (θαλάσσια και χερσαία σύνορα Ισπανίας).
- Η διαδρομή των Κανάριων Νήσων (θαλάσσια σύνορα δυτικής Αφρικής και Κανάριων Νήσων).
- Η διαδρομή προς Απουλία και Καλαβρία (επικίνδυνη διαδρομή στην ανοικτή θάλασσα με προορισμό τις εν λόγω ιταλικές χερσονήσους).
- Η διαδρομή των Δυτικών Βαλκανίων (χερσαία σύνορα βαλκανικών κρατών από την Ελλάδα έως την Ουγγαρία).
- Η διαδρομή ανατολικών συνόρων (χερσαία σύνορα μεταξύ Λευκορωσίας, Μολδαβίας, Ουκρανίας και Ρωσίας με τα ανατολικά Κ-Μ της ΕΕ).
- Η κυκλική διαδρομή Αλβανίας - Ελλάδας (αφορά στα χερσαία σύνορα μεταξύ των χωρών αυτών).

Εικόνα 1. Χάρτης με τις Κύριες Χερσαίες και Θαλάσσιες Διαδρομές Εισόδου στην ΕΕ (Πηγή: FRONTEX Migratory Map, 2018)

Το 2015 η ΕΕ βίωσε πρωτοφανείς μεταναστευτικές πιέσεις στα εξωτερικά της σύνορα, ως αποτέλεσμα της Αραβικής Άνοιξης, του ισλαμικού κράτους (ISIS) και κυρίως της εμφύλιας σύρραξης στη Συρία (Βοσκόπουλος, 2016). Η χρήση των φράσεων «ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση» ή «ευρωπαϊκή προσφυγική κρίση» καθιερώθηκε ευρέως τον Απρίλιο 2015, με αφορμή τον τραγικό θάνατο από πνιγμό περίπου 1.200 ΠΕΠ μετά τη βύθιση ακατάλληλων αυτοσχέδιων πλοίων πλησίον της ιταλικής νήσου *Lampedusa* (Λαμπεντούζα), στην προσπάθεια να διασχίσουν την Κεντρική Μεσόγειο προς την Ευρώπη (Italy: Lampedusa survivors' tales of despair should shock EU into action, 2015). Στο Γράφημα 2 απεικονίζεται ο αριθμός των θανάτων ανά μήνα που καταγράφηκε στη Μεσόγειο από το 2014 έως το πρώτο τετράμηνο του 2016 (Mediterranean update, 2016).

Γράφημα 2. Αριθμός Θανάτων ανά Μήνα στην Περιοχή της Μεσογείου από το 2014 έως το Πρώτο Τετράμηνο του 2016 (Πηγή: IOM Missing Migrants, Mediterranean Update, 2016:2)

Είναι χαρακτηριστικό ότι, ο συνολικός αριθμός των 1,5 εκατομμυρίων ΠΕΠ, που εκτιμήθηκε ότι διέσχισε τα εξωτερικά σύνορα το 2015, είναι σχεδόν διπλάσιος από τον αντίστοιχο αριθμό που καταγράφηκε την περίοδο 2009-2014 και περίπου εξαπλάσιος από αυτόν του αμέσως προηγούμενου χρόνου (Εκθεση ΕΕ (2015) 675). Σύμφωνα με την εξαμηνιαία αυτή Έκθεση, οι διαδρομές της Ανατολικής Μεσογείου με 716.202 περιπτώσεις, καθώς επίσης των Δυτικών Βαλκανίων και της Κεντρικής Μεσογείου με 667.147 και 144.300 αντίστοιχα, αποτελούν τις τρεις κύριες οδούς που χρησιμοποιήθηκαν από την απόλυτη πλειοψηφία των ΠΕΠ για την είσοδό τους στην ΕΕ κατά το διάστημα Ιανουάριος-Νοέμβριος 2015. Επιπρόσθετα, οι ΠΕΠ και οι διακινητές τους αναπτύσσουν κάθε φορά διαφορετικές στρατηγικές και εφευρίσκουν εναλλακτικές διαδρομές, ανάλογα με τις νέες γεωπολιτικές εξελίξεις και την αποτελεσματικότητα επιτήρησης των προαναφερόμενων κύριων διαδρομών (Kassar, 2014, σσ. 11-15).

Αξίζει να αναφερθεί ότι, η παράτυπη μετανάστευση από τις φτωχές προς τις αναπτυγμένες χώρες αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα διασυνοριακού εγκλήματος, καθόσον η απουσία των συνόρων θα εξέλειπε την παραβατικότητα του νόμου και θα οδηγούσε στην έρευνα της μετανάστευσης απλά ως κοινωνικό φαινόμενο μετατόπισης παγκόσμιων πληθυσμών σε διάφορα μέρη (Χλούπης, 2005). Στην πραγματικότητα, η παράτυπη μετανάστευση συνδέεται και με άλλες μορφές του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος, αφού μπορεί να χρησιμοποιεί τα ίδια δίκτυα διακίνησης με αυτές, οι κυριότερες από τις οποίες είναι (Συκιώτου, 2007):

- Διακίνηση ανθρώπων με στόχο τη δουλειά ή την σεξουαλική εκμετάλλευση (trafficking).
- Διακίνηση παράνομων ναρκωτικών ουσιών, όπως ηρωίνη, κοκαΐνη, κάνναβη, συνθετικά ναρκωτικά, κ.ά.

- Διακίνηση όπλων.
- Λαθροθηρία, λαθροϋλοτομία και διακίνηση σπάνιων και απειλούμενων ειδών της χλωρίδας και πανίδας, που καθιστούν περιβαλλοντικό έγκλημα.

Η επιχειρηματική δράση των εγκληματικών οργανώσεων στην εμπορία ναρκωτικών και το «ξέπλυμα» χρήματος υπήρξε ανέκαθεν ζήτημα ιδιαίτερης προσοχής. Παράλληλα, στα τέλη του προηγούμενου αιώνα είχε εκτιμηθεί ότι, η οικονομική διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η αυξημένη πρόσβαση των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης σε αυτή, θα οδηγούσαν σε νέες μεθόδους διασυνοριακών εγκλημάτων (Duyne, 1993, pp. 99-111).

Επίσης σημειώνεται ότι, μετά τη δημιουργία του ισλαμικού κράτους (τζιχαντιστές) ως αποτέλεσμα του εμφυλίου πολέμου στη Συρία, οι αυξανόμενες προσφυγικές ροές έθεσαν και σοβαρά προβλήματα ασφαλείας για την ΕΕ, λόγω των τρομοκρατικών χτυπημάτων που σημειώθηκαν σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις, όπως τις Βρυξέλλες και το Παρίσι. Συνεπώς, η ευρωπαϊκή μεταναστευτική κρίση συνδέθηκε σε μεγάλο βαθμό και με την αύξηση της τρομοκρατίας (Βοσκόπουλος, 2016).

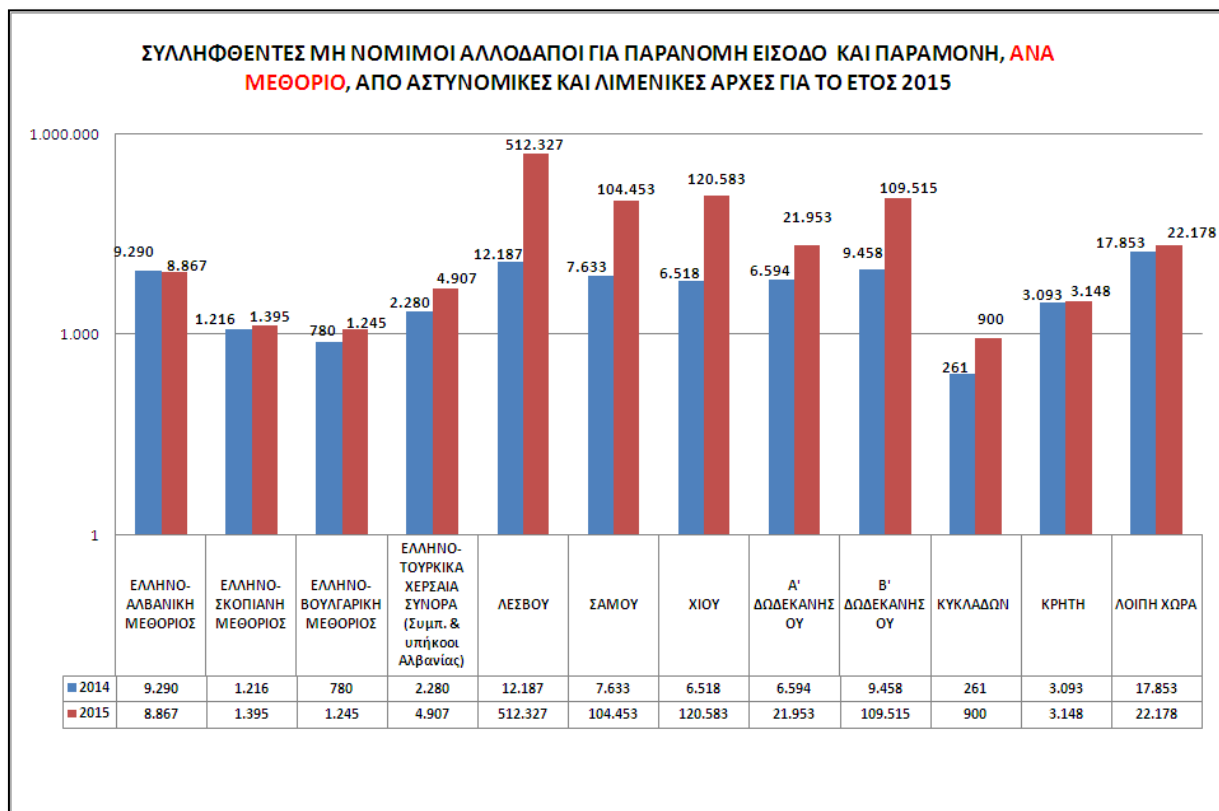
Από τα παραπάνω συνάγεται ότι, η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση του 2015 και το συνεπαγόμενο διασυνοριακό έγκλημα κατέστησε τη Μεσόγειο ως «*την πιο επικίνδυνη θαλάσσια διαδρομή στον κόσμο που χρησιμοποιείται από μετανάστες και πρόσφυγες*» (Stokholm, 2016, ch.1).

2.2.2 Οι Μεταναστευτικές και Προσφυγικές Ροές στην Ελλάδα

Η γεωπολιτική θέση της Ελλάδας στο κέντρο του περιφερειακού υποσυστήματος ασφαλείας της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής είναι αδιαμφισβήτητη. Η θέση όμως αυτή καθίσταται ευάλωτη λόγω των γενικευμένων αναταράξεων στην περιοχή, της δράσης του ISIS και της έντονης δραστηριοποίησης των δικτύων του οργανωμένου εγκλήματος στα σύνορα της χώρας μας (Καρατράντος, 2016). Εκτός των παραπάνω, η χαλάρωση των κανόνων θεώρησης εισόδου στην Τουρκία από πολλές αφρικανικές χώρες και η ύπαρξη δικτύων λαθραίας διακίνησης ανθρώπων σε διάφορες περιοχές της Τουρκίας (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Μερσίνα και Αλικαρνασός) δικαιολογούν την αυξανόμενη δημοτικότητα της μεταναστευτικής διαδρομής της Ανατολικής Μεσογείου και κατ' επέκταση τις αυξημένες ροές ΠΕΠ προς την Ελλάδα (Fargues, 2014).

Από το 2010 έως το 2013, τα περισσότερα ΠΕΠ εισέρχονταν στην Ελλάδα από τα χερσαία σύνορα του Έβρου ποταμού. Μέχρι το 2014, παρατηρήθηκε μείωση των χερσαίων εντοπισμών, λόγω της κατασκευής του φράχτη στα ελληνοτουρκικά σύνορα και της ενίσχυσης της συνοριακής αστυνομικής δύναμης από την ΕΛ.ΑΣ (επιχείρηση «Ασπίδα»). Όμως, με την προσφυγική και μεταναστευτική «έκρηξη» του 2015, οι προαναφερόμενες ροές αντισταθμίστηκαν με τη ραγδαία αύξηση των θαλάσσιων εντοπισμών στις νήσους του Ανατολικού Αιγαίου, κυρίως στη Λέσβο, τη Χίο, την Κω και τη Σάμο (Park, 2015). Χαρακτηριστικά σημειώνεται ότι, συνολικά το 2015, η ανατολική μεσογειακή διαδρομή αριθμούσε 17 φορές τον αριθμό των ΠΕΠ του 2014, ο οποίος αποτελούσε μέχρι τότε αριθμό-

ρεκόρ, καθιστώντας τη ως κορυφαία διαδρομή σε εντοπισμούς. Ειδικότερα, τον Οκτώβριο του 2015, υπήρξε κορύφωση της μεταναστευτικής κρίσης, καθώς καταγράφηκαν 218.000 θαλάσσιες αφίξεις ΠΕΠ στο Ανατολικό Αιγαίο, ενώ οι αφίξεις αυτές κυμάνθησαν σε υψηλά επίπεδα και μέχρι τον Μάρτιο του 2016 (FRONTEX Annual Risk Analysis, 2016). Στο Γράφημα 3 παρουσιάζεται ο αριθμός των συλληφθέντων ΠΕΠ στην ελληνική μεθόριο για το 2015 συγκριτικά με το 2014, υπογραμμίζοντας την τεράστια αύξησή τους στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (Στατιστικά στοιχεία ΕΛ.ΑΣ, 2015).

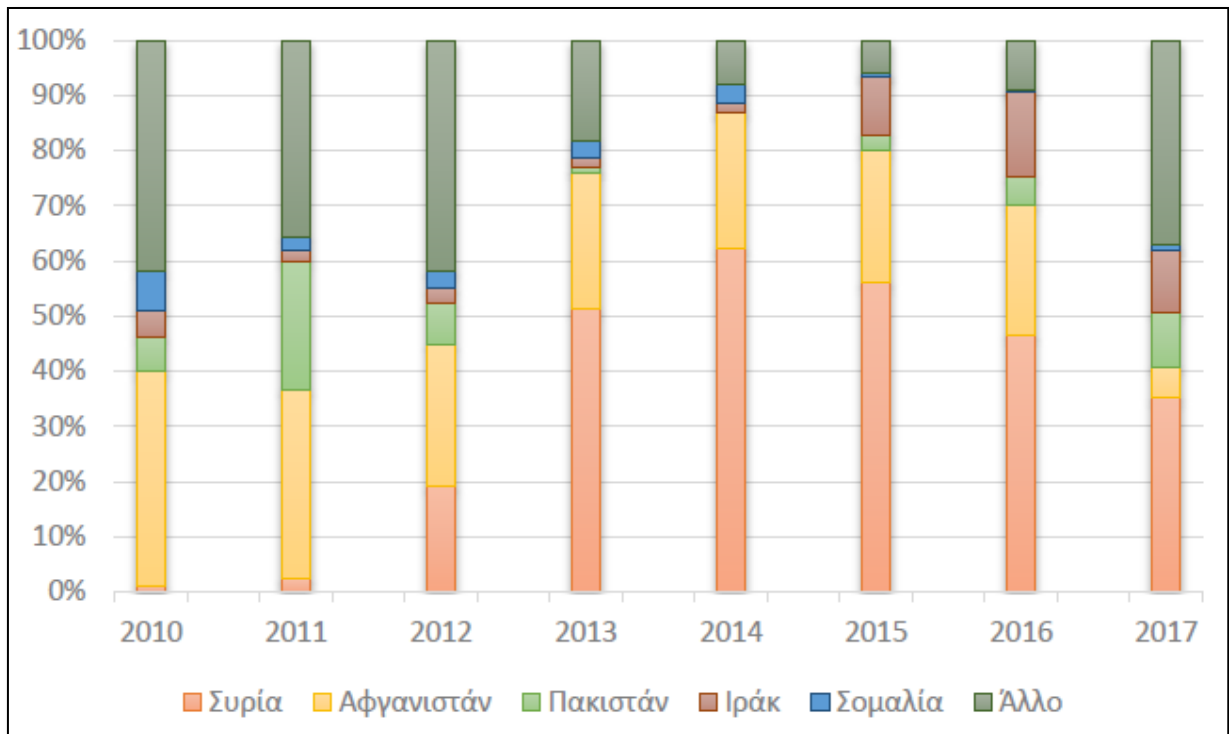
Γράφημα 3. Αριθμός Συλληφθέντων ΠΕΠ ανά Μεθόριο την Περίοδο 2014-2015 (Πηγή: Στατιστικά Στοιχεία ΕΛ.ΑΣ, 2015)

Αναφορικά με την ανάλυση των εθνικοτήτων των αφιχθέντων ΠΕΠ στην Ελλάδα, από στατιστικά στοιχεία του FRONTEX και της ΕΛ.ΑΣ (FRONTEX Annual Risk Analysis, 2017), (Στατιστικά στοιχεία ΕΛ.ΑΣ, 2010-2017) παρατηρείται ότι:

- Για το 2015, το 85% περίπου προέρχεται κυρίως από τη Συρία, το Ιράκ, το Αφγανιστάν και τη Σομαλία, δηλαδή χώρες που πλήττονται από πολέμους και συγκρούσεις.
- Από το 2010 έως σήμερα, το 6% περίπου κατά μέσο όρο αφορά κατά κανόνα οικονομικούς μετανάστες από το Πακιστάν.
- Από το 2010 μέχρι και το 2012, τα ΠΕΠ από το Αφγανιστάν αποτελούσαν την πολυπληθέστερη πληθυσμιακή ομάδα και στη συνέχεια ο αριθμός τους μειώθηκε αισθητά.

- Από το 2013 μέχρι σήμερα, τα ΠΕΠ συριακής υπηκοότητας αποτελούν σταθερά την κυρίαρχη μεταναστευτική ομάδα και εκτιμάται ότι θα παραμείνει και τα επόμενα χρόνια.
- Το 2015, η πλειοψηφία των Σύριων ΠΕΠ ήταν γυναικόπαιδα και ηλικιωμένοι, ενώ η αντίστοιχη των Αφγανών ήταν νεαροί άνθρωποι.

Κατόπιν των παραπάνω, στο Γράφημα 4 εμφανίζεται η κατανομή των κύριων εθνικοτήτων των ΠΕΠ στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2010-2017.

Γράφημα 4. Κατανομή Κύριων Εθνικοτήτων των ΠΕΠ στην Ελλάδα από το 2010 έως το 2017 (Βασισμένο σε Στατιστικά Στοιχεία FRONTEX και Εθνικών Αρχών)

Εστιάζοντας στη θαλάσσια μετακίνηση των ΠΕΠ προς την Ελλάδα, τονίζεται ότι τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ανέρχονται σε μήκος πάνω από 800χλμ., ενώ τα πολυάριθμα ελληνικά νησιά και νησίδες δημιουργούν έναν εύκολα προσεγγίσιμο χώρο από διάφορες κατευθύνσεις. Αξιοσημείωτη είναι η πυκνότητα της θαλάσσιας κυκλοφορίας στον ελληνικό χώρο κυρίως το καλοκαίρι, από σκάφη αναψυχής που συνδέουν τη Μεσόγειο με τη Μαύρη Θάλασσα και τη Μέση Ανατολή, χωρίς πάντα να γνωστοποιούν στα ελληνικά Λιμεναρχεία τους λιμένες επίσκεψης και προορισμού. Επίσης, οι σύντομες θαλάσσιες οδοί λόγω της εγγύτητας των τουρκικών ακτών, επιτρέπουν την ανεντόπιστη πολλές φορές μετακίνηση των ΠΕΠ από την Τουρκία προς τις ακτές νησιών του Ανατολικού Αιγαίου. Όλα τα παραπάνω αποτελούν τις σημαντικότερες πτυχές που αφορούν στην παράτυπη από θαλάσσης μετανάστευση στη χώρα μας (Ευρωπαϊκό Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων, 2006).

Εξαιτίας των προαναφερόμενων πτυχών, η συντριπτική πλειοψηφία των ΠΕΠ στην Ελλάδα αναχωρεί από την Τουρκία, ενώ σπανιότερα καταγράφονται «αφρικανικές» μετακινήσεις από

την Αίγυπτο. Οι διακινητές των μεταναστών και προσφύγων χρησιμοποιούν για τη μετάβασή τους στον ελλαδικό χώρο αλιευτικά σκάφη, ταχύπλοα ή φουσκωτές λέμβους. Είναι μάλιστα αρκετά σύνηθες, τα περιστατικά θαλάσσιας μετακίνησης των ΠΕΠ να μετατρέπονται σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης (Ε-Δ), επειδή (Ευρωπαϊκό Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων, 2006):

- Όταν εντοπιστούν από σκάφη του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ και με σκοπό να αποφύγουν τη σύλληψή τους, οι διακινητές πετούν τα ΠΕΠ στη θάλασσα, γνωρίζοντας ότι τα ελληνικά σκάφη θα δώσουν προτεραιότητα στην περισυλλογή τους από τη θάλασσα.
- Όταν επίσης διαπιστώσουν ότι έχουν εντοπιστεί από σκάφη του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, οι διακινητές καταστρέφουν τις λέμβους στις οποίες επιβαίνουν με μαχαίρια ή ξυράφια, ώστε να επιτύχουν την είσοδο των ΠΕΠ στην Ελλάδα μέσω διάσωσης.
- Συμβαίνουν συχνά διάφορα ναυτικά ατυχήματα, όπως ναυάγια και προσαράξεις, λόγω της κακής κατάστασης των χρησιμοποιούμενων λέμβων, τις κακές δεξιότητες των χειριστών τους και τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες που επικρατούν.

2.2.3 Η Συμφωνία με την Τουρκία για τον Έλεγχο των Ροών

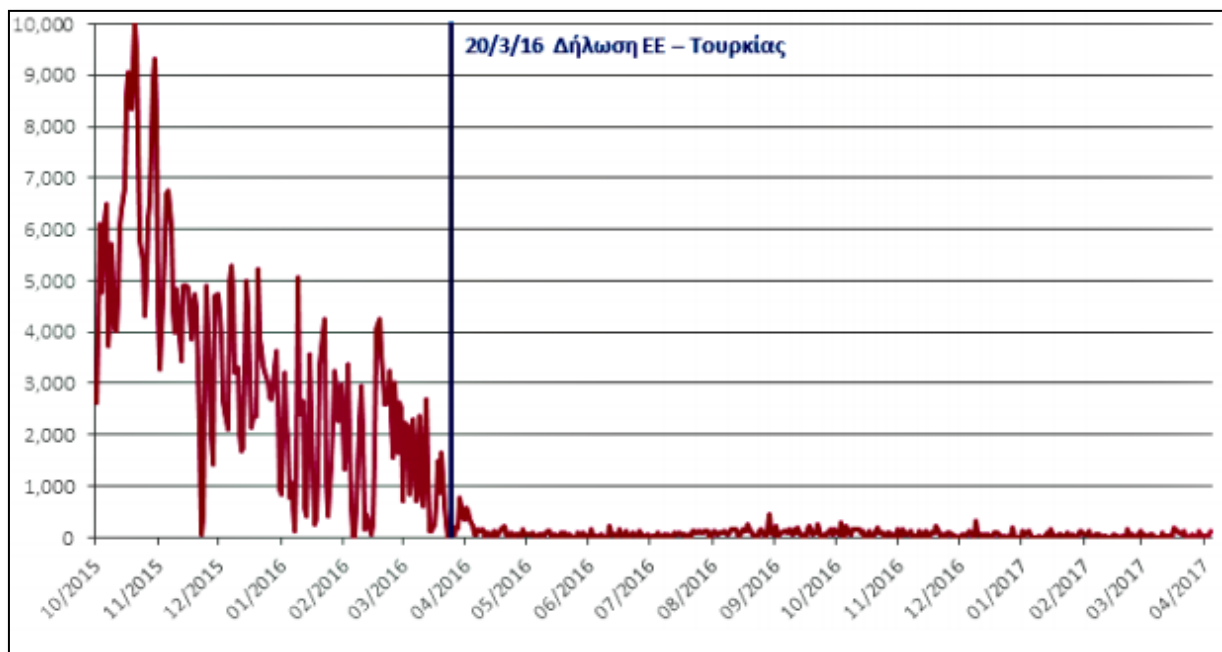
Για την αντιμετώπιση της πρωτοφανούς στα σύγχρονα χρόνια ευρωπαϊκής μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης, την 18 Μαρτίου 2016 επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας για τον τερματισμό των παράτυπων μεταναστευτικών ροών από την Τουρκία προς την ΕΕ. Τα βασικά στοιχεία της Κοινής Δήλωσης, που επικεντρώνεται στο επιχειρηματικό μοντέλο των διακινητών προσφύγων με σκοπό την εξάλειψη του κίνητρου για αναζήτηση παράτυπων διαδρομών προς την ΕΕ, είναι (Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 2016):

- Όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που διέρχονται από την Τουρκία με προορισμό τα ελληνικά νησιά, θα επιστρέφονται στην Τουρκία.
- Για κάθε μετανάστη συριακής υπηκοότητας που θα επιστρέφεται στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύριος θα επανεγκαθίσταται στην ΕΕ.
- Η Τουρκία θα λάβει τα αναγκαία μέτρα για την αποτροπή διαμόρφωσης νέων θαλάσσιων ή χερσαίων οδών παράτυπης μετανάστευσης από την Τουρκία προς την ΕΕ.
- Στην περίπτωση που τερματιστούν ή μειωθούν σημαντικά οι παράτυπες διελεύσεις μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ, θα τεθεί σε εφαρμογή ένα Εθελοντικό Ανθρωπιστικό Πρόγραμμα Εισδοχής.
- Θα επιταχυνθεί η διαδικασία ελευθέρωσης των θεωρήσεων με σκοπό την άρση της υποχρέωσης θεώρησης για τους Τούρκους υπηκόους.
- Η ΕΕ θα επιταχύνει περαιτέρω, σε συνεργασία με την Τουρκία, την εκταμίευση των 3

δισ ευρώ που είχαν αρχικά εγκριθεί στο πλαίσιο της Διευκόλυνσης για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία, με προοπτική αποδέσμευσης πρόσθετης χρηματοδότησης.

- Η ΕΕ και η Τουρκία θα στηρίξουν το εν εξελίξει έργο για την ενίσχυση της Τελωνειακής Ένωσης.
- Θα δοθεί νέα ώθηση στην ενταξιακή διαδικασία προσχώρησης της Τουρκίας στην ΕΕ.
- Η ΕΕ και η Τουρκία θα εργαστούν για τη βελτίωση των ανθρωπιστικών συνθηκών στη Συρία.

Η εν λόγω συμφωνία κατάφερε τον περιορισμό των παράτυπων μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών σε αρκετά χαμηλά επίπεδα. Χαρακτηριστικά, κατά τη χρονική περίοδο 20 Μαρτίου 2016 έως 5 Απριλίου 2017 σημειώθηκε μείωση των ροών κατά 97%. Ειδικότερα, το διάστημα 21 Μαρτίου 2016 έως 21 Φεβρουαρίου 2017 καταγράφηκαν 26.940 αφίξεις ΠΕΠ, όταν οι αντίστοιχες για την περίοδο 20 Απριλίου 2015 έως 20 Μαρτίου 2016 είχαν ανέλθει σε 977.705. Όσον αφορά τις θαλάσσιες αφίξεις, αυτές ήταν 3.927 κατά το πρώτο τρίμηνο του 2017, ενώ το 2016 είχαν ανέλθει στους 153.946. Στο Γράφημα 5 απεικονίζεται ο αριθμός αφίξεων ΠΕΠ στον ελλαδικό χώρο το διάστημα 1 Οκτωβρίου 2015 έως 5 Απριλίου 2017 (Ενημερωτικό Δελτίο της προσφυγικής κατάστασης στην Ελλάδα, 2017).

Γράφημα 5. Αριθμός Αφίξεων ΠΕΠ στην Ελλάδα από 01-10-15 έως 05-04-17 (Πηγή: Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής-Ενημερωτικό Δελτίο της προσφυγικής κατάστασης στην Ελλάδα, Απρίλιος 2017:5)

Από την άλλη πλευρά όμως, ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι, η σχέση της Τουρκίας με την ΕΕ έχει αποδειχθεί ασταθής, αφού η πρώτη συχνά απειλεί με κατάργηση της συμφωνίας όταν της ασκούνται πιέσεις. Παράλληλα, το πραξικόπημα στην Τουρκία το καλοκαίρι του 2016

επιδείνωσε την κατάσταση, καθώς στη γείτονα χώρα υπολογίζονται περίπου 3 εκατομμύρια μετανάστες και πρόσφυγες που επιθυμούν να εισέλθουν στην Ελλάδα και την ΕΕ (Σιούσιουρας, 2016). Η συμφωνία θεωρήθηκε μεν μονόδρομος για να αποκοπούν νέες μεταναστευτικές ροές στην ΕΕ, όμως είχε ως συνέπεια τον εγκλωβισμό μεταναστευτικών και προσφυγικών πληθυσμών στην Ελλάδα (κυρίως στα νησιά) και τον τριπλασιασμό μέσα σε έναν χρόνο των αιτήσεων ασύλου των μεταναστών στη χώρα μας, ώστε να καθυστερήσει ή αποφευχθεί η επαναπροώθησή τους στην Τουρκία (Φωτιάδης, 2017). Από τα παραπάνω στοιχεία συμπεραίνεται ότι, η μεταναστευτική και προσφυγική κρίση του 2015, καθώς και τυχόν αποτυχία τήρησης της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας, μπορεί να οδηγήσει στα επόμενα χρόνια εκατομμύρια προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα με απρόβλεπτες συνέπειες σε πολλούς τομείς (Βοσκόπουλος, 2016).

3 Η Επιχειρησιακή Συνεργασία στα Εξωτερικά Σύνορα της ΕΕ

3.1 Η Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Συνόρων

Στη νομική βάση των άρθρων 67 και 77 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ, ο χώρος Σένγκεν αποτελεί έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, στα εσωτερικά σύνορα του οποίου δεν θα υφίστανται έλεγχοι. Αυτό όμως προϋποθέτει μια κοινή πολιτική διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων, με τη θέσπιση κοινών προτύπων ελέγχου των, για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που συνδέονται με την αύξηση των μεταναστευτικών ροών στην ΕΕ, του διασυνοριακού εγκλήματος, καθώς και της ανησυχίας σχετικά με την ασφάλεια (Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, 2018). Στην Εικόνα 2 απεικονίζεται σχηματικά ο χώρος Σένγκεν (Σένγκεν, η πύλη σου προς την ελεύθερη κυκλοφορία στην Ευρώπη, 2015).

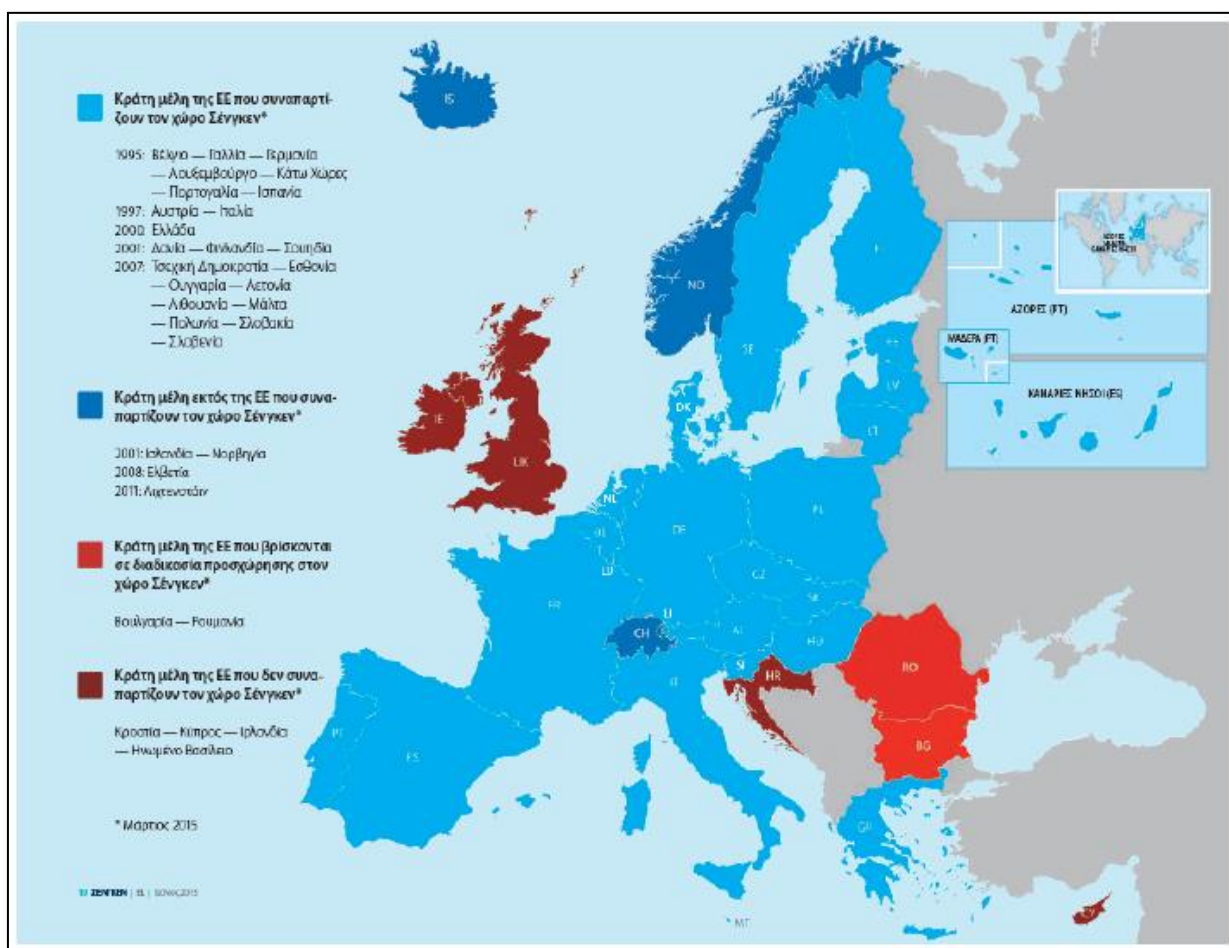
Η έννοια της ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων της ΕΕ συνίσταται στους ελέγχους και επιτήρηση των συνόρων, περιλαμβανομένης της σχετικής ανάλυσης κινδύνου και των μυστικών πληροφοριών για εγκλήματα, και στην έρευνα για διασυνοριακά εγκλήματα σε συντονισμό με όλες τις αρμόδιες διοικητικές αρχές. Επίσης, στο τετράπλευρο μοντέλο πρόσβασης στον έλεγχο, όπως συνεργασία με όμορες χώρες, μέτρα σε τρίτες χώρες, έλεγχο των συνόρων και επιστροφές. Τέλος, στη διοργανική συνεργασία (όπως με τελωνεία, αστυνομία και συνοριακούς φρουρούς), διεθνή συνεργασία και στη συνοχή των δραστηριοτήτων των Κ-Μ με αυτές άλλων θεσμικών οργάνων της Κοινότητας και της ΕΕ (Συμβούλιο ΕΕ (2006) 341).

Οι μηχανισμοί επίτευξης της διασυνοριακής συνεργασίας και αντιμετώπισης του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος λειτουργούν σε τέσσερα επίπεδα, το διεθνές, το ευρωπαϊκό, το περιφερειακό και το εθνικό. Σε επίπεδο ΕΕ, οι μηχανισμοί αυτοί είναι (Συκιάτου, 2007):

- Η υπηρεσία Europol, που λειτουργεί από το 1999 με αποστολή τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της συνεργασίας των αστυνομικών αρχών των Κ-Μ, με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ.
- Η υπηρεσία Eurojust, που ιδρύθηκε το 2002 και αποτελεί την ευρωπαϊκή υπηρεσία

δικαστικής συνεργασίας, με στόχο την καθιέρωση μιας αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των δικαστικών αρχών των Κ-Μ για την ενίσχυση της καταπολέμησης του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος στην ΕΕ.

- Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS I και II), που αποτελεί ένα σύστημα πληροφοριών ευρείας κλίμακας και υψηλών αποδόσεων και υποστηρίζει τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, διευκολύνοντας τη διάθεση πληροφοριών για την ενίσχυση της αστυνομικής, δικαστικής και τελωνειακής συνεργασίας στην ΕΕ. Το παρωχημένης τεχνολογίας SIS I αντικαταστάθηκε από το SIS II, το οποίο δίνει στην Europol και την Eurojust τη δυνατότητα πρόσβασης στα δεδομένα του.
- Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός FRONTEX, που αποτελεί τον «επιχειρησιακό βραχίονα» της ΕΕ για τη διαχείριση των εξωτερικών της συνόρων και ο οποίος θα αναλυθεί στη συνέχεια.

Εικόνα 2. Σχηματική Απεικόνιση του Χώρου Σένγκεν (Πηγή: Σένγκεν, η πύλη σου προς την ελεύθερη κυκλοφορία στην Ευρώπη, 2015:10)

3.2 Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός FRONTEX

3.2.1 Ίδρυση του FRONTEX

Το 2004 ιδρύθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κ-Μ της ΕΕ, ο επονομαζόμενος FRONTEX¹, με έδρα τη Βαρσοβία της Πολωνίας. Μέσω του Οργανισμού αυτού, η ΕΕ διαχειρίζεται τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών συνοριοφυλάκων στις επιχειρήσεις εντοπισμού και καταστολής της παράτυπης μετανάστευσης, της εμπορίας ανθρώπων και άλλων μορφών του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και της διείσδυσης τρομοκρατών (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007, 2004). Υποστηρίζεται μάλιστα ότι, ο FRONTEX αποτέλεσε προϊόν της ασφαλειοποίησης στη σύνδεση μεταξύ της τρομοκρατίας, της μετανάστευσης και του ελέγχου των συνόρων, όχι τόσο ως απάντηση στο τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, όσο στην αποτυχία αντιμετώπισης των ζητημάτων αυτών (Neal, 2009, pp. 333-356). Στον ιδρυτικό Κανονισμό του Οργανισμού επήλθαν εντός των επόμενων χρόνων οι ακόλουθες τροποποιήσεις αναφορικά με:

- Τα ζητήματα των ομάδων ταχείας επέμβασης (RaBITS) (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 863, 2007).
- Τη διεξαγωγή κοινών επιχειρήσεων στα εξωτερικά σύνορα, τη δυνατότητα τεχνικής υποστήριξης των Κ-Μ, την παρακολούθηση της έρευνας στο πεδίο αρμοδιότητας του Οργανισμού και τη θεσμοθέτηση των αναλύσεων κινδύνου και της στρατηγικής ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1168, 2011).
- Την ένταξη του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (EUROSUR) στη διάθεση του Οργανισμού, συμβάλλοντας μεταξύ άλλων στη διασφάλιση της προστασίας και της διάσωσης της ζωής των μεταναστών (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1052, 2013).
- Τα ζητήματα της επιτήρησης και της ασφάλειας των θαλάσσιων επιχειρήσεων στα εξωτερικά σύνορα, που πραγματοποιούνται από τον Οργανισμό (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 656, 2014).

Το φθινόπωρο του 2016 τέθηκε σε εφαρμογή, ως μετεξέλιξη του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα, ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής. Η νέα σύσταση υπήρξε αποτέλεσμα της πρωτόγνωρης ευρωπαϊκής μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης του 2015 και οδήγησε στην ενίσχυση του Οργανισμού και με οικονομικούς πόρους και με επιπλέον δυναμικό και εξοπλισμό από τα Κ-Μ της ΕΕ, εξακολουθώντας κοινώς να αναφέρεται ως FRONTEX (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1624, 2016). Ο νέος Οργανισμός στηρίχθηκε στα θεμέλια που έθεσε ο FRONTEX με την προηγούμενη σύσταση, ο οποίος συντόνιζε την επιχειρησιακή συνεργασία

---

¹Από τις γαλλικές λέξεις *Frontières Extérieures*, που σημαίνει Εξωτερικά Σύνορα

των Κ-Μ της ΕΕ στα εξωτερικά σύνορα για πάνω από μία δεκαετία. Παρότι την ευθύνη για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων έχουν πρωτίστως τα Κ-Μ, ο εν λόγω Οργανισμός υποστηρίζει τον συνοριακό έλεγχο στα χερσαία, εναέρια και θαλάσσια σύνορα μέσω της ενίσχυσης, της αξιολόγησης και του συντονισμού των δράσεων των Κ-Μ στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Συγκεκριμένα, συντονίζει την ανάπτυξη τεχνικού εξοπλισμού (πλοία, ελικόπτερα και σκάφη) και εξειδικευμένων συνοριοφυλάκων σε όσες χώρες της ΕΕ αντιμετωπίζουν αυξημένες μεταναστευτικές πιέσεις (Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, 2017).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο FRONTEX με τη νέα του σύσταση έχει μεν πιο ενεργό ρόλο γενικότερα, αλλά όχι εκτελεστική εξουσία απέναντι στα Κ-Μ, καθιστώντας «την Ευρώπη έτοιμη να δράσει άμεσα και καθοριστικά στη διαχείριση των κοινών προκλήσεων» (Δηλώσεις Γιούνκερ, 2016). Από την άλλη όμως πλευρά, υποστηρίζεται ότι, ο έλεγχος των συνόρων στην Ευρώπη είναι ένας αμφισβητούμενος και ασθενώς ενοποιημένος τομέας μεταξύ των Κ-Μ. Έτσι, ο ρόλος του FRONTEX μέσω των αναλύσεων κινδύνου αποτελεί μία «μαγική σφαίρα» στη θεσμική διαχείριση κινδύνων της ΕΕ (Paul, 2017, σσ. 689-706).

3.2.2 Αρμοδιότητες του FRONTEX

Οι κυριότερες αρμοδιότητες του FRONTEX, όπως προβλέπονται στη νομική βάση της ΕΕ είναι (Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1624, 2016):

Ανάλυση κινδύνων

Όλες οι δραστηριότητες του Οργανισμού βασίζονται σε αναλύσεις κινδύνων και την εν συνεχεία αξιολόγησή τους για την ασφάλεια των συνόρων της ΕΕ. Ο FRONTEX διαμορφώνει μια εικόνα για τα μοτίβα και τις τάσεις σε ότι αφορά την παράτυπη μετανάστευση και τις διασυνοριακές εγκληματικές δραστηριότητες στα εξωτερικά σύνορα, περιλαμβανομένης της εμπορίας ανθρώπων. Κοινοποιεί τα πορίσματά του στις χώρες της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα χρησιμοποιεί για τον σχεδιασμό των μελλοντικών του δραστηριοτήτων.

Αξιολόγηση της τρωτότητας

Ο FRONTEX διενεργεί ετήσιες προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων για να αξιολογήσει την ικανότητα και την ετοιμότητα του κάθε Κ-Μ να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις στα εξωτερικά του σύνορα, περιλαμβανομένων των μεταναστευτικών ροών.

Παρακολούθηση της κατάστασης

Ο Οργανισμός επιτρέπει την ταχεία ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των συνοριακών αρχών των Κ-Μ της ΕΕ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων οργανισμών. Επίσης, παρέχει υπηρεσίες παρακολούθησης της κατάστασης και των κρίσεων και εκδίδει έγκαιρα προειδοποιήσεις και ενημερώσεις σχετικά με τα γεγονότα στα εξωτερικά σύνορα.

Κοινές επιχειρήσεις

Ο FRONTEX συντονίζει την ανάπτυξη υπαλλήλων επιβολής του νόμου από τα Κ-Μ και τις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν, καθώς και τεχνικού εξοπλισμού (αεροσκάφη, πλοία και

εξοπλισμό επιτήρησης των συνόρων) σε περιοχές των εξωτερικών συνόρων που χρήζουν πρόσθετης συνδρομής. Χαρακτηριστικές θαλάσσιες επιχειρήσεις του Οργανισμού, που βρίσκονται σε εξέλιξη, είναι η επιχείρηση «ΤΡΙΤΩΝ» στην Κεντρική Μεσόγειο και η επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι επιχειρήσεις αυτές έχουν ως επίκεντρο την παροχή υποστήριξης στην Ιταλία και την Ελλάδα αντίστοιχα, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις μεταναστευτικές πιέσεις και διάφορες μορφές διασυνοριακού εγκλήματος.

Ευρωπαϊκή συνεργασία σχετικά με τα καθήκοντα του Οργανισμού Ακτοφυλακής

Ο Οργανισμός υποστηρίζει τη συνεργασία των αρμόδιων για την επιβολή του νόμου αρχών, των οργανισμών της ΕΕ και των τελωνείων στα θαλάσσια σύνορα. Τα πλωτά μέσα και τα αεροσκάφη που αναπτύσσονται στο πλαίσιο των επιχειρήσεων, συλλέγουν επίσης και κοινοποιούν πληροφορίες σχετικά με τον έλεγχο της αλιείας, την ανίχνευση ρύπανσης και τη συμμόρφωση προς τους κανονισμούς για τη θάλασσα.

Κοινοποίηση πληροφοριών σχετικά με εγκληματικές δραστηριότητες

Ο FRONTEX κοινοποιεί στις εθνικές αρχές και τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τις πληροφορίες που συλλέγει στα σύνορα σχετικά με άτομα που είναι ύποπτα για συμμετοχή σε εγκληματικές δραστηριότητες, όπως η παράνομη διακίνηση μεταναστών, η τρομοκρατία ή η εμπορία ανθρώπων.

Επιχειρήσεις επιστροφής

Ο Οργανισμός είναι υπεύθυνος για τον συντονισμό των επιχειρήσεων επιστροφής σε τεχνικό και επιχειρησιακό επίπεδο, περιλαμβανομένων των οικειοθελών αναχωρήσεων μεταναστών, οι οποίοι δεν έχουν δικαίωμα παραμονής στην ΕΕ. Στην πράξη, δηλαδή, ο Οργανισμός μπορεί να χρηματοδοτεί ή να συγχρηματοδοτεί επιχειρήσεις επιστροφής που οργανώνονται από μεμονωμένα Κ-Μ της ΕΕ και να παρέχει εμπειρογνώμονες σε αυτά για συνδρομή.

Ταχεία αντίδραση

Εάν μια χώρα της ΕΕ αντιμετωπίζει έντονες πιέσεις σε μια περιοχή των εξωτερικών της συνόρων, κυρίως λόγω της άφιξης μεγάλου αριθμού υπηκόων από τρίτες χώρες, ο FRONTEX συντονίζει την αποστολή του προσωπικού ταχείας αντίδρασης που απαρτίζεται από τουλάχιστον 1500 συνοριοφύλακες. Το προσωπικό αυτό παρέχεται από τα Κ-Μ κατόπιν αιτήματος του Οργανισμού.

Έρευνα και καινοτομία

Οι εμπειρογνώμονες ελέγχου των συνόρων του FRONTEX έρχονται σε επαφή με κλάδους της έρευνας και της βιομηχανίας, έτσι ώστε οι νέες τεχνολογίες να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των αρχών που είναι υπεύθυνες για τον έλεγχο των συνόρων.

Κατάρτιση

Ο FRONTEX αναπτύσσει κοινά πρότυπα κατάρτισης για τις συνοριακές αρχές, με στόχο την εναρμόνιση της εκπαίδευσης των συνοριοφυλάκων στην ΕΕ. Η εναρμόνιση αυτή έχει σκοπό όπως, για όσους ταξιδεύουν μέσω των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, να εφαρμόζονται ενιαία πρότυπα ελέγχου. Επίσης, δίνει τη δυνατότητα στους συνοριοφύλακες από διάφορες χώρες να

συνεργάζονται αποτελεσματικά σε κοινές επιχειρήσεις που συντονίζονται από τον Οργανισμό.

Επιχειρήσεις Έρευνας και Διάσωσης

Οι επιχειρήσεις Ε-Δ αποτελούν προτεραιότητα και συγκεκριμένο στόχο του επιχειρησιακού σχεδίου κάθε κοινής θαλάσσιας επιχείρησης του FRONTEX, όπως για οποιονδήποτε επιχειρεί στη θάλασσα βάσει του διεθνούς δικαίου. Για τον λόγο αυτό, τα σκάφη που αναπτύσσονται από τον Οργανισμό σε επιχειρησιακή περιοχή οφείλουν να είναι πάντα έτοιμα να παρέχουν υποστήριξη στις εθνικές αρχές στο πλαίσιο επιχειρήσεων Ε-Δ. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι, μέσα του FRONTEX συνέβαλαν στη διάσωση σχεδόν 90.000 ανθρώπων στην Ελλάδα και την Ιταλία κατά το 2016 (FRONTEX Annual Risk Analysis, 2018). Ωστόσο, ο Οργανισμός έχει εκφράσει και την ανησυχία του σχετικά με την αδυναμία της τουρκικής πλευράς να συγκρατήσει μεταναστευτικά ρεύματα που επιθυμούν να εισέλθουν στην Ελλάδα, λόγω της αποδυνάμωσης των τουρκικών αρχών ασφαλείας και της ακτοφυλακής, συνεπεία του αποτυχημένου πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016 (Frontex: Κινδυνεύει η προσφυγική συμφωνία με την Τουρκία, 2017).

3.3 FRONTEX και Ελλάδα

Η συνεργασία του FRONTEX με τις ελληνικές αρχές χρονολογείται από τα μέσα ακόμα της προηγούμενης δεκαετίας, λόγω των μεταναστευτικών πιέσεων που ανέκαθεν δεχόταν η χώρα μας, συνεπεία των εκτεταμένων εθνικών της και παράλληλα ευρωπαϊκών συνόρων. Έτσι, οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες του Οργανισμού στην Ελλάδα παρουσιάζονταν χρόνο με τον χρόνο αυξανόμενες, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις με την ονομασία «ΠΟΣΕΙΔΩΝ», στο πεδίο των ελληνοτουρκικών χερσαίων συνόρων και των ανατολικών νησιών του Αιγαίου, να συνιστούν τις μεγαλύτερες που έχουν συντονιστεί στο πλαίσιο του FRONTEX (Operation Poseidon (Greece), 2018). Η κοινή ή μικτή ευρωπαϊκή επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» παρέχει στην Ελλάδα τεχνική βοήθεια προκειμένου αυτή να ενισχύσει την επιτήρηση των συνόρων της, την ικανότητα διάσωσης ανθρώπων στη θάλασσα, τη δυνατότητα καταγραφής-ταυτοποίησης, καθώς και τη διενέργεια επιχειρήσεων επιστροφής (Επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο Θάλασσα, 2016). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, από το 2016 έως τα τέλη Ιουνίου του 2018, μέσα του FRONTEX που αναπτύχθηκαν στη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου συνέβαλαν στη διάσωση 60.000 ανθρώπων, ενώ από το 2016 έως το πρώτο τετράμηνο του 2018, συνελήφθησαν 100 διακινητές και κατασχέθηκαν περίπου 9 τόνοι ναρκωτικών ουσιών κατά τη διάρκεια των μικτών επιχειρήσεων «ΠΟΣΕΙΔΩΝ»². Ακολούθως, παρουσιάζονται οι σημαντικότερες πτυχές της συνεργασίας (Operation Poseidon (Greece), 2018):

- Το 2006 διεξήχθησαν 8 επιχειρήσεις, το 2007 ο αριθμός τους ανήλθε σε 24, ενώ το 2011 πραγματοποιήθηκαν 7 χερσαίες - θαλάσσιες κοινές αποστολές και 25 αντίστοιχες επιστροφές.

---

² Τα στοιχεία αυτά γνωστοποιήθηκαν στον συντάκτη της παρούσας εργασίας μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τα κεντρικά γραφεία του FRONTEX στη Βαρσοβία Πολωνίας την 18 Ιουλίου 2018.

- Το 2010 ενεργοποιήθηκε ο μηχανισμός ταχείας επέμβασης RaBIT, κατόπιν αιτήματος της Ελλάδας και για πρώτη φορά από Κ-Μ της ΕΕ, για την άμεση ανάπτυξη 175 συνοριοφυλάκων, 30 διοικητικών στελεχών και κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού (θερμικές κάμερες εντοπισμού) στην περιοχή του Έβρου, λόγω των έντονων παράτυπων μεταναστευτικών εισροών που σημείωσαν αύξηση κατά περίπου 370% από το προηγούμενο έτος.
- Τον Απρίλιο 2012 υπήρξε αναβάθμιση της συνεργασίας των δύο πλευρών στην επιτήρηση των συνόρων και την αντιμετώπιση των αθρόων παράτυπων μεταναστευτικών ροών, με την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας - FRONTEX και τη συμμετοχή της πρώτης στο σύστημα EUROSUR για την ηλεκτρονική ανταλλαγή πληροφοριών.
- Τον Δεκέμβριο 2015, εν μέσω της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης, ξεκίνησε η νέα επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ-RaBIT», αντικαθιστώντας την κοινή επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ», μετά από αίτημα της χώρας μας για παροχή πρόσθετης συνδρομής στα εξωτερικά σύνορα στο Αιγαίο. Στην επιχείρηση αυτή αναπτύχθηκαν από τον Οργανισμό 293 Αξιωματικοί και 15 σκάφη προς τα ελληνικά νησιά, καθώς και πάνω από 400 υπάλληλοι για τη διαχείριση της κρίσης. Εκείνη τη χρονιά, η ΕΕ είχε τριπλασιάσει τους πόρους και τα μέσα που είναι διαθέσιμα για τις κοινές επιχειρήσεις «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» και «ΤΡΙΤΩΝ», αυξάνοντας σημαντικά τη ναυτική της παρουσία.
- Από το 2010, που δημιουργήθηκε πιλοτικά, έως και σήμερα, λειτουργεί ένα από τα επιχειρησιακά γραφεία του FRONTEX στον Πειραιά, ως περιφερειακό όργανο που έχει υπό την εποπτεία του τέσσερα Κ-Μ (Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα και Κύπρος) για τον βέλτιστο συντονισμό των κοινών επιχειρήσεων του Οργανισμού. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει το έντονο πρόβλημα της παράτυπης μετανάστευσης στα ελληνικά εξωτερικά σύνορα, που καλείται να διαχειριστεί η χώρα μας με την ΕΕ.
- Μετά τον περιορισμό των ροών κατά τη μεταναστευτική κρίση, σήμερα διεξάγεται η μικτή ευρωπαϊκή επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» σε προεπιλεγμένες περιοχές της ελληνικής επικράτειας, με έμφαση στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Κατά τη διάρκεια της επιχείρησης, όλοι οι συμμετέχοντες (προσωπικό ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, ΕΛ.ΑΣ, FRONTEX και αλλοδαποί φιλοξενούμενοι Αξιωματικοί) οφείλουν να συμμορφώνονται με το Διεθνές Δίκαιο, τη νομοθεσία της ΕΕ, την εθνική νομοθεσία και το Επιχειρησιακό Σχέδιο του Οργανισμού. Κυρίως οφείλουν να σέβονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα θεμελιώδη δικαιώματα κάθε ατόμου ξεχωριστά και ανεξαιρέτως. Στο πλαίσιο αυτό, ο FRONTEX έχει καταρτίσει Κώδικα Δεοντολογίας, με τον οποίον όλο το προσωπικό των ελληνικών και κοινοτικών μέσων πρέπει να συμμορφώνονται (FRONTEX Code of Conduct).

Επικουρικά στο έργο του FRONTEX στην Ελλάδα, όπως περιγράφηκε παραπάνω, δραστηριοποιείται από τον Ιούνιο του 2015, κατόπιν απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,

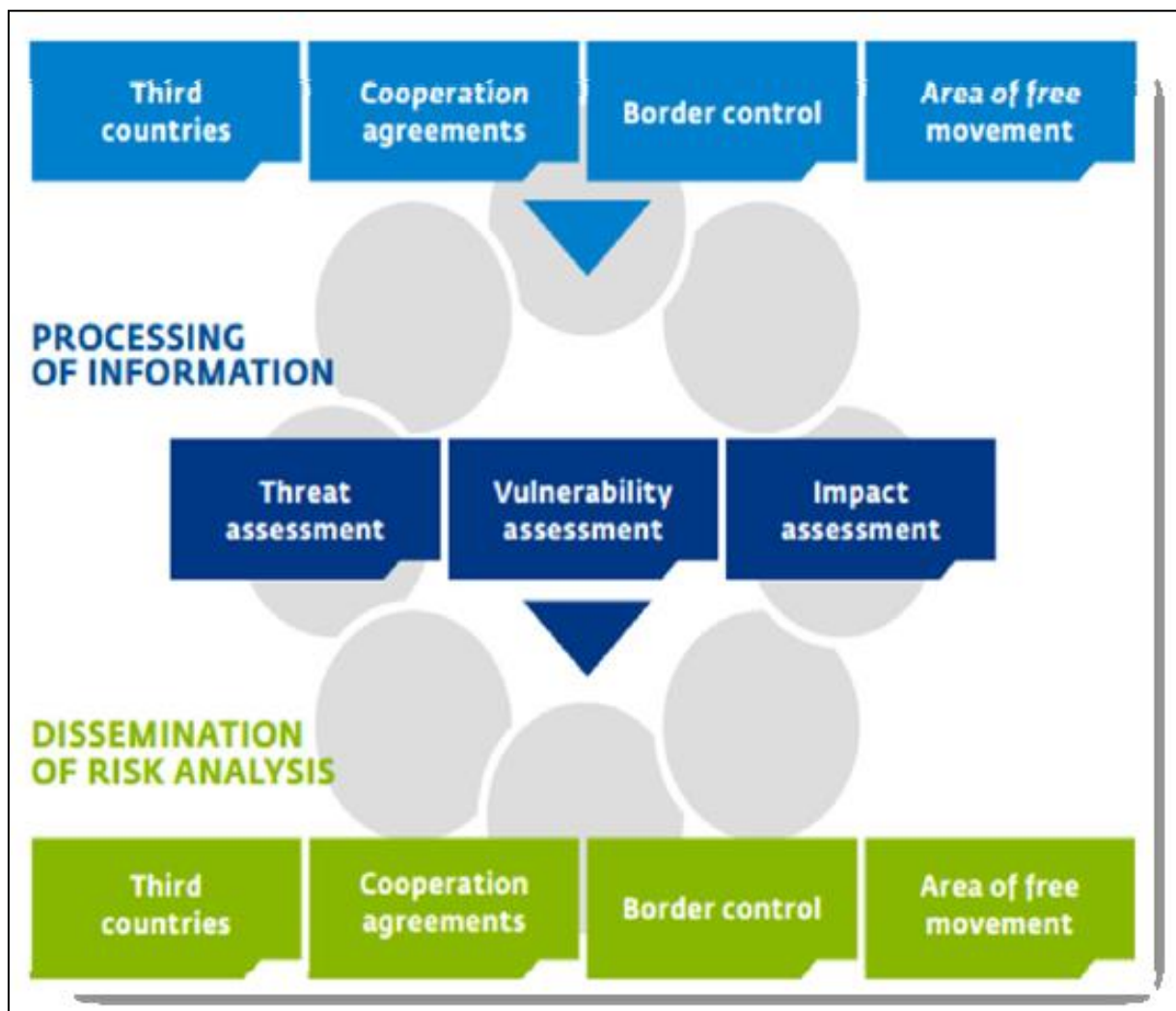
η επιχείρηση EUNAVFORMED Operation Sophia. Στόχος της επιχείρησης αυτής, αποτελεί η εξάρθρωση εμπορίας και παράνομης διακίνησης ανθρώπων και, επομένως, η αποφυγή περαιτέρω απωλειών ζωών στη Μεσόγειο (Operation Sophia, 2018). Παράλληλα, από τον Μάρτιο του 2016, οι ναυτικές δυνάμεις του NATO στο Αιγαίο παρέχουν στον FRONTEX, καθώς και την ελληνική και τουρκική ακτοφυλακή, σημαντικές πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο αναφορικά με τις παράτυπες μεταναστευτικές εισροές στο Ανατολικό Αιγαίο, με δράσεις έγκαιρης προειδοποίησης και επιτήρησης (Επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο Θάλασσα, 2016). Σε εθνικό πλαίσιο, το ΠΝ συνδράμει στο ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ με τη διάθεση πλοίων για την αντιμετώπιση προσφυγικών ροών στο πλαίσιο των επιχειρήσεων επιτήρησης του Αιγαίου.

4 Μοντέλα Ανάλυσης Κινδύνου

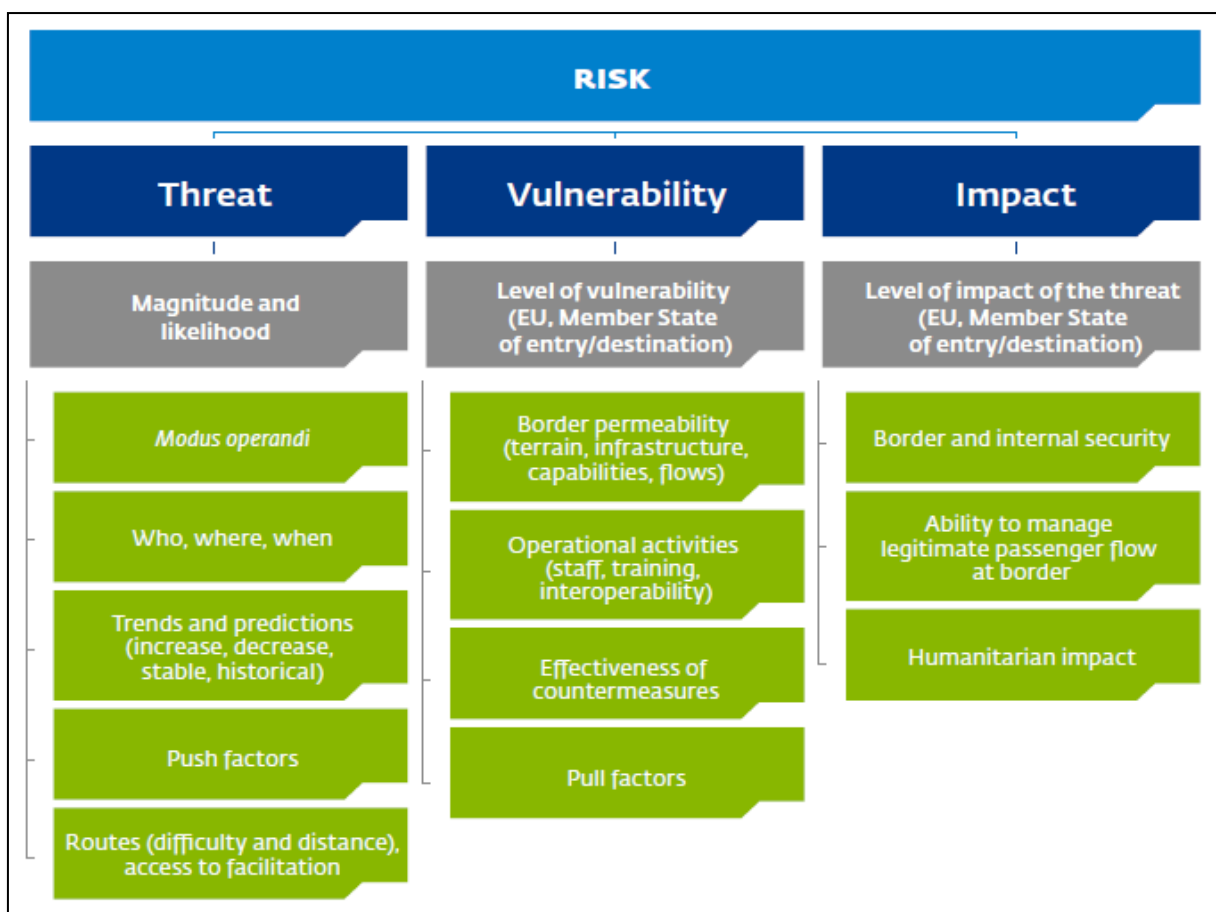
4.1 Το Μοντέλο FRONTEX CIRAM

Ο FRONTEX έχει αναπτύξει και εφαρμόζει το δικό του μοντέλο ανάλυσης κινδύνου, το οποίο ονομάζεται CIRAM (Κοινό Μοντέλο Ολοκληρωμένης Ανάλυσης Κινδύνου), όπως παρουσιάζεται στην παρακάτω Εικόνα 3 (CIRAM Comprehensive update, 2012).

Εικόνα 3. Διάγραμμα CIRAM (Πηγή: CIRAM Comprehensive Update, 2012:4)

Το μοντέλο αυτό αποτελεί νομική επιταγή, κατά τα προβλεπόμενα στον κανονισμό FRONTEX και έχει σκοπό τη δημιουργία ενός σαφούς μεθοδολογικού πλαισίου ανάλυσης κινδύνου για τη βελτίωση του συντονισμού και της συνοχής των κοινών επιχειρήσεων στο πλαίσιο της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Για τη διαχείριση αυτή, ο κίνδυνος ορίζεται ως το μέγεθος και το ενδεχόμενο εμφάνισης μιας απειλής στα εξωτερικά σύνορα, που θα επηρεάσει την εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ, την ασφάλεια στα εξωτερικά σύνορα ή θα επιφέρει ανθρωπιστικές συνέπειες. Επομένως, ο κίνδυνος περιέχει τρεις συνιστώσες, την *απειλή*, που αξιολογείται ως προς το μέγεθος και το ενδεχόμενο εμφάνισης, την *τρωτότητα*, δηλαδή το επίπεδο αποτελεσματικότητας της απόκρισης στην απειλή, και την *επίπτωση*, σε περίπτωση που προκύψει απειλή στον τομέα της συνοριακής ασφάλειας. Παραδείγματα περιγραφών των ανωτέρω συνιστωσών κατηγοριοποιούνται και εμφανίζονται στην Εικόνα 4.

Εικόνα 4. Διάγραμμα Ανάλυσης Κινδύνου CIRAM (Πηγή: CIRAM Comprehensive Update, 2012:13)

Το CIRAM χρησιμοποιεί τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με το διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα και επιδιώκει τις εκτιμήσεις των κινδύνων που προκύπτουν από τις διάφορες διασυνοριακές απειλές. Η εφαρμογή του βασίζεται στη στενή συνεργασία του FRONTEX με τα Κ-Μ της ΕΕ, καθώς επίσης και σε ένα μοντέλο ελέγχου πρόσβασης τεσσάρων βαθμίδων. Το μοντέλο αυτό αφορά στη συλλογή πληροφοριών από αναλύσεις κινδύνου που διενεργούνται από αριθμό φορέων, όπως αρχές ελέγχου των συνόρων εντός του χώρου Σένγκεν, αλλά και αντίστοιχων για τα εξωτερικά σύνορα, καθώς και φορείς από τα Κ-Μ που συνεργάζονται με γειτονικές χώρες εκτός ΕΕ.

Αναφορικά με την αξιολόγηση των κινδύνων στη διαχείριση συνόρων, το CIRAM συνιστά όπως οι αναλυτές να στηρίζονται κυρίως σε ποιοτικές περιγραφές των επιπέδων κινδύνου, όπως για παράδειγμα χαμηλό-μεσαίο-υψηλό. Οι περιγραφές αυτές θεωρούνται ως το βασικό αποτέλεσμα της ανάλυσης κινδύνου και έχουν πολύ μεγάλη σημασία για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, είναι χαρακτηριστικό ότι το εν λόγω μοντέλο εφαρμόζει σύστημα αξιολογικής κατάταξης πληροφοριών, στο οποίο οι πληροφορίες / δεδομένα αξιολογούνται βάσει της αξιοπιστίας της πηγής τους από τη μία πλευρά και της εγκυρότητας αυτών από την άλλη. Τελικά, ο FRONTEx αναπτύσσει και εκδίδει τα ακόλουθα βασικά προϊόντα ανάλυσης κινδύνου (CIRAM Comprehensive update, 2012):

- Ετήσια ανάλυση κινδύνου, που παρουσιάζει την κατάσταση της παράτυπης μετανάστευσης κατά το προηγούμενο έτος, δίνει προβλέψεις και συστάσεις για το μέλλον και συνδράμει στον σχεδιασμό των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων για το προσεχές έτος.
- Εξαμηνιαία ανάλυση κινδύνου, που περιλαμβάνει αναθεωρήσεις και βέλτιστες ρυθμίσεις των συστάσεων.
- Τριμηνιαία ανάλυση κινδύνου, που παρέχει ανατροφοδότηση και ανάλυση των τάσεων της παράτυπης μετανάστευσης σύμφωνα με τις πληροφορίες που ανταλλάσσονται εντός του δικτύου ανάλυσης κινδύνου της FRONTEx.
- Εστιασμένη έκθεση ανάλυσης κινδύνου, που εστιάζει σε συγκεκριμένο φαινόμενο ή γεωγραφική περιοχή.
- Τακτική έκθεση ανάλυσης κινδύνου, για τον σχεδιασμό συγκεκριμένης κοινής επιχείρησης.
- Εβδομαδιαία αναλυτική έκθεση, με πληροφορίες που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης κοινής επιχείρησης.

4.2 Η Μέθοδος CORAS

Ένας άλλος τρόπος εκτέλεσης ανάλυσης κινδύνων είναι με την προσέγγιση CORAS. Αυτή αποτελείται από τρία «αντικείμενα», τη γλώσσα CORAS, η οποία βοηθά στην κατανόηση μέσω διαγραμματικής απεικόνισης και διακρίνεται από πολλαπλά επίπεδα, το εργαλείο CORAS, δηλαδή το λογισμικό που υποστηρίζει τη δημιουργία διαγραμμάτων με τη γλώσσα CORAS, και τη μεθοδολογία CORAS, που αποτελείται από τα ακόλουθα οκτώ βήματα (Lund et al, 2010, ch,1):

- Βήμα 1: Προετοιμασία.
- Βήμα 2: Προσδιορισμός ζητούμενου.
- Βήμα 3: Καθορισμός βασικών εννοιών (διάγραμμα στοιχείων αξίας, ανάλυση υψηλού

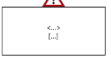
επιπέδου).

- Βήμα 4: Καθορισμός λεπτομερειών.
- Βήμα 5: Αναγνώριση κινδύνων (διάγραμμα απειλών).
- Βήμα 6: Εκτίμηση κινδύνων (διάγραμμα απειλών με πιθανότητα-αντίκτυπο).
- Βήμα 7: Αξιολόγηση κινδύνων (διάγραμμα επικινδυνότητας).
- Βήμα 8: Χειρισμός κινδύνων (διάγραμμα χειρισμού-διάγραμμα επισκόπησης χειρισμών).

Τα βασικά στοιχεία της ανάλυσης με τη μέθοδο CORAS, που χρησιμοποιούνται στα διαγράμματα, συμβολίζονται στον Πίνακα 1 και επεξηγούνται ως ακολούθως (Lund et al, 2010, ch.4):

- *Στοιχείο Αξίας (Asset)*: Οτιδήποτε στο οποίο αποδίδεται αξία από κάποιο ενδιαφερόμενο μέρος (party) και το οποίο χρειάζεται προστασία. Μπορεί να είναι άμεσο ή έμμεσο. Το ενδιαφερόμενο μέρος μπορεί να αποτελεί άτομο, οργανισμός ή οποιοσδήποτε φορέας εκδηλώνει ενδιαφέρον για τους στόχους (targets) της ανάλυσης.
- *Απειλή (Threat)*: Είναι το πιθανό αίτιο ανεπιθύμητου συμβάντος και διακρίνεται σε, ανθρώπινη απειλή με πρόθεση, ανθρώπινη απειλή χωρίς πρόθεση και μη ανθρώπινη απειλή.
- *Σενάριο Εκδήλωσης Απειλής (Threat Scenario)*: Είναι η ακολουθία γεγονότων που ενεργοποιεί η απειλή και μπορεί να οδηγήσουν σε ανεπιθύμητο συμβάν.
- *Ανεπιθύμητο Συμβάν (Unwanted Incident)*: Ένα περιστατικό που βλάπτει ή μειώνει ένα στοιχείο αξίας.
- *Τρωτό Σημείο (Vulnerability)*: Είναι η αδυναμία ή αστοχία που επιτρέπει ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί από μία απειλή για να βλάψει ή να μειώσει ένα στοιχείο αξίας.
- *Αντίμετρο (Treatment)*: Είναι ο απαιτούμενος χειρισμός για να εξαλειφθεί ή μειωθεί το τρωτό σημείο.
- *Κίνδυνος (Risk)*: Είναι η πιθανότητα (likelihood) εμφάνισης ενός ανεπιθύμητου συμβάντος και οι συνέπειες (consequences) στο στοιχείο αξίας.

Πίνακας 1. Σύμβολα Στοιχείων Ανάλυσης με τη Μέθοδο CORAS (Βασισμένος στο Lund et al, 2010:30)

ΣΥΜΒΟΛΟ	ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ CORAS
	Ενδιαφερόμενο μέρος
	Στοιχείο αξίας
	Ανθρώπινη απειλή με πρόθεση
	Ανθρώπινη απειλή χωρίς πρόθεση
	Μη ανθρώπινη απειλή
	Σενάριο εκδήλωσης απειλής
	Ανεπιθύμητο συμβάν
	Τρωτό σημείο
	Αντίμετρο
	Κίνδυνος

Ο παραπάνω ορισμός για τον κίνδυνο (risk) στη μέθοδο CORAS είναι διαφορετικός από τον αντίστοιχο του πρότυπου ISO 31000:2009. Σύμφωνα με το εν λόγω πρότυπο, ο κίνδυνος αναφέρεται ως «η επίδραση της αβεβαιότητας στην επίτευξη των αντικειμενικών στόχων, που συνήθως εκφράζεται με τον συνδυασμό της πιθανότητας εκδήλωσης και των επιπτώσεων» (International Organization for Standardization, 2009).

Η μέθοδος CORAS αποτελεί μια γενική προσέγγιση στην ανάλυση κινδύνου και έχει εφαρμοστεί για μεγάλη ποικιλία στόχων και προτεραιοτήτων της ανάλυσης σε πολλούς τομείς. Τα στοιχεία αξίας που επιλέγονται ότι πρέπει να προστατευθούν, αποτελούν μέρος των στόχων αυτών και οδηγούν το μοντέλο σε κάθε φάση της ανάλυσης. Οι αναλύσεις με τη συγκεκριμένη μέθοδο δεν αποτελούν μια γρήγορη ή «εύκολη» λύση, καθώς μπορεί να απαιτούν και πάνω από 300 «ανθρωποώρες» από την ομάδα ανάλυσης σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη (Lund et al, 2010,ch.1).

5 Ανάλυση Διασυνοριακών Κινδύνων με την Προσέγγιση CORAS

5.1 Προσδιορισμός Πλαισίου Ανάλυσης

5.1.1 Επεισόδιο Παράτυπης Μεταναστευτικής Διέλευσης στο Ανατολικό Αιγαίο

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρηθεί η ανάλυση κινδύνων με τη μέθοδο CORAS επί συγκεκριμένου επεισοδίου παράτυπης διέλευσης, το οποίο συναντάται συχνά στα θαλάσσια σύνορα από τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου μέχρι και τα Δωδεκάνησα. Σύμφωνα με αυτό, ενδεικτικά στη θαλάσσια συνοριακή γραμμή της νήσου Λέσβου, περί την 05:00 (συνθήκες σκότους) και με ένταση ανέμου 4 Bf, κατάσταση θαλάσσης λίγο παραγμένη έως παραγμένη και περιορισμένη ορατότητα, λιθουανικό ελικόπτερο της επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» ανέφερε στο Διεθνές Συντονιστικό Κέντρο (ΔΣΚ) της επιχείρησης, τον εντοπισμό ύποπτης κίνησης πλωτού μέσου σε τουρκικά ύδατα με εκτιμώμενο σημείο αφετηρίας το Αϊβαλή Τουρκίας και δυτικές πορείες. Το πλωτό μέσο πρόκειται για ταχύπλοη φουσκωτή μηχανοκίνητη λέμβο, στην οποία επιβαίνουν 40 ΠΕΠ με προορισμό τις ακτές της ΒΑ Λέσβου. Το ΔΣΚ ειδοποιεί το πλησιέστερο πλωτό περιπολικό σκάφος (ΠΛΣ) του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, το οποίο εκτελεί συγκεκριμένη περιπολία στην περιοχή στο πλαίσιο της επιχείρησης, όπως εντοπίζει τη λέμβο για έλεγχο στην περίπτωση που εισέλθει εντός ΕΧΘ. Το ΠΛΣ εντοπίζει τη φουσκωτή λέμβο με ΠΕΠ, όταν αυτή έχει ήδη περάσει στην ΕΧΘ, και την προσεγγίζει.

Επί του εν λόγω επεισοδίου επισημαίνεται ότι:

- Το ΠΛΣ μπορεί να αντικατασταθεί από οποιοδήποτε αλλοδαπό σκάφος περιπολίας του FRONTEX και η φουσκωτή λέμβος από ξύλινη λέμβο, αλιευτικό σκάφος ή ιστιοφόρο πλοίο, όλα συνήθως φορτωμένα με υπεράριθμους επιβάτες για τις δυνατότητές τους.
- Η Επιχειρησιακή Διαταγή «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» προβλέπει ότι, ο ομαλός θαλάσσιος συνοριακός έλεγχος προϋποθέτει την ακινητοποίηση της εισερχόμενης στην ΕΧΘ λέμβου για επιτόπιο έλεγχο των επιβατών της ή τη συνοδεία της λέμβου στον πλησιέστερο λιμένα ελληνικού νησιού προς εκτέλεση του απαιτούμενου ελέγχου για

πρακτικούς λόγους.

- Καθήκον της τουρκικής Ακτοφυλακής είναι η αποτροπή εισόδου κάθε λέμβου με ΠΕΠ εντός της ΕΧΘ, όταν αυτή εντοπιστεί να εκκινεί από τα τουρκικά παράλια. Όμως, σε μεγαλύτερη συχνότητα πριν τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας και σε μικρότερη μετά, παρατηρείται η μερική εφαρμογή των μέτρων αποτροπής εισόδου των ύποπτων λέμβων στην Ελλάδα από τις τουρκικές ακταιωρούς, όπως προκύπτει από μαρτυρίες Ελλήνων λιμενικών (HuffPost Greece, 2015). Η συγκεκριμένη πρακτική των προκλήσεων αποτελεί μέρος της γενικότερης πολιτικής των τουρκικών αμφισβητήσεων, με κεντρικό άξονα τη διένεξη για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων, 2018).

Η ανάλυση του παραπάνω επεισοδίου εξετάζει τους κινδύνους που δύνανται να παρουσιαστούν κατά την επιχειρησιακή χρησιμοποίηση του σκάφους περιπολίας του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ/FRONTEX, δηλαδή χρονικά από τη στιγμή που εντοπίζει τη λέμβο μέχρι την αποβίβαση των ΠΕΠ στη νήσο Λέσβο.

5.1.2 Στοιχεία Αξίας και Κλίμακες Βαθμονόμησης

Όπως προαναφέρθηκε, το ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ συντονίζει τη διεξαγωγή της επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» στην ΕΧΘ, με τον FRONTEX να λειτουργεί ως ο άμεσα συνεργαζόμενος φορέας στην επιχείρηση αυτή. Συνεπώς, οι εν λόγω Οργανισμοί αποτελούν και τα ενδιαφερόμενα μέρη της συγκεκριμένης ανάλυσης, αφού αντιπροσωπεύουν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο τους μηχανισμούς διασυνοριακής συνεργασίας για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος στα θαλάσσια εξωτερικά σύνορα της ΕΕ στο Ανατολικό Αιγαίο.

Το πρώτο βασικό ζητούμενο για την εγκυρότητα στόχευσης της ανάλυσης στη φάση αυτή, αποτελεί ο καθορισμός των «αντικειμένων» που χρήζουν προστασίας. Το έργο της έρευνας και διάσωσης, καθώς και η άσκηση αστυνόμευσης των θαλάσσιων συνόρων είναι κάποιες από τις βασικές αρμοδιότητες που έχει το ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ (Ν.3922 Άρθρο 2, 2011) στην ευρεία περιοχή ευθύνης του FIR Αθηνών³ με συνολική έκταση περίπου 1 εκατ. χλμ², όπως αυτή απεικονίζεται στην Εικόνα 5 (Τί είναι το FIR, 2015). Ως εκ τούτου, τα στοιχεία αξίας που θα οδηγήσουν το μοντέλο CORAS κατά την ανάλυση, είναι:

- *Η ανθρώπινη ζωή*, ως άμεσο στοιχείο αξίας, το οποίο πλήττεται στην περίπτωση που υπάρξουν περιστατικά πνιγμών ή αγνοούμενων ΠΕΠ κατά την επιχείρηση διάσωσής τους, όταν αυτά βρεθούν στη θάλασσα.
- *Η συνοριακή θαλάσσια περιπολία*, ως άμεσο στοιχείο αξίας, το οποίο πλήττεται στην περίπτωση ύπαρξης περιστατικών παράνομων διελεύσεων των θαλάσσιων συνόρων του Ανατολικού Αιγαίου που δεν εντοπίστηκαν από τα σκάφη περιπολίας, μειωμένης

---

³ Συντόμηση από τα αρχικά των λέξεων Flight Information Region, δηλαδή Περιοχή Πληροφοριών Πτήσεων (ΠΠΠ), που καθιερώθηκε για τη διευκόλυνση του ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας. Αν και δεν είναι απαραίτητο, συνήθως τα όρια της ΠΠΠ συμβαδίζουν με τα χερσαία και θαλάσσια σύνορα ενός κράτους.

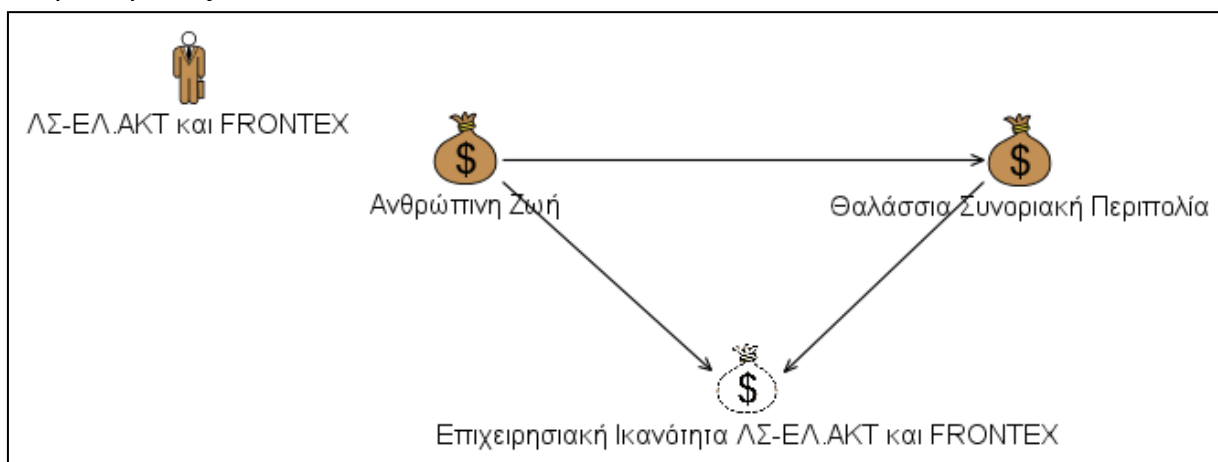
διαθεσιμότητας σκαφών περιπολίας και αδυναμίας διάσωσης από πνιγμό, με αποτέλεσμα την ελλιπή αποτελεσματικότητα στο έργο της επιτήρησης των συνόρων.

- Η επιχειρησιακή ικανότητα των ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ και FRONTEX, ως έμμεσο στοιχείο αξίας, το οποίο πλήττεται όταν πληγεί κάποιο από τα άμεσα στοιχεία αξίας, και συνεπάγεται παράλληλα αρνητικές συνέπειες στην υπόληψη των Οργανισμών αυτών και την αποτελεσματικότητα της επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ».

Εικόνα 5. FIR Αθηνών και Γειτονικών Χωρών (Πηγή: defensegr.wordpress.com, 2015)

Στο διάγραμμα στοιχείων αξίας (asset diagram) της μεθόδου CORAS (Εικόνα 6) παρουσιάζονται συνολικά τα προαναφερόμενα στοιχεία αξίας με τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις.

Εικόνα 6. Διάγραμμα Στοιχείων Αξίας Μεθόδου CORAS

Το δεύτερο σημαντικό ζητούμενο κατά τον προσδιορισμό του πλαισίου ανάλυσης, αποτελεί η ανάλυση υψηλού επιπέδου (high-level analysis) της μεθόδου CORAS, που παρέχει μια γενική εικόνα των απειλών και κινδύνων ως προς τα καθοριζόμενα στοιχεία αξίας. Τα αποτελέσματα της γενικευμένης αυτής προ-ανάλυσης εμφανίζονται στον παρακάτω Πίνακα 2.

Πίνακας 2. Ανάλυση Υψηλού Επιπέδου Μεθόδου CORAS

Ποιό είναι το αίτιο;	Πώς συμβαίνει; / Τι μπορεί να συμβεί; / Τί απειλείται;	Τι το επιτρέπει;
Χειριστής λέμβου	Απόκρυψη κίνησης μέσω άλλων πλοίων - καταστροφή λέμβου - σύγκρουση λέμβου / Περνά τα σύνορα χωρίς να εντοπιστεί - τα ΠΕΠ πέφτουν στη θάλασσα / Αποτελεσματική περιπολία - ανθρώπινη ζωή	<ul style="list-style-type: none"> • Ναυτιλιακή κίνηση περιοχής • Μειωμένη ορατότητα • Κακές χειριστικές δεξιότητες
Σκάφος περιπολίας ΛΣ/FRONTEX	Λανθασμένοι χειρισμοί - ζημιά από επακούμβηση - βλάβη μηχανών / Καθυστέρηση περισυλλογής ΠΕΠ και άφιξης στο νησί - εκτός διαθεσιμότητας για περιπολία / Ανθρώπινη ζωή - αποτελεσματική περιπολία	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλος αριθμός ναυαγών • Ελλιπής εκπαίδευση • Μη διαθεσιμότητα άλλων σκαφών • Αδυναμία επικοινωνίας
Κυβερνήτης τουρκικής ακταιωρού	Δημιουργεί απόνερα για να δυσκολέψει την περισυλλογή από το σκάφος περιπολίας - προσκρούει στο σκάφος / Καθυστέρηση περισυλλογής ΠΕΠ - εκτός διαθεσιμότητας για περιπολία / Ανθρώπινη ζωή - αποτελεσματική περιπολία	Πολιτική τουρκικών προκλήσεων και αμφισβητήσεων
Καιρικές συνθήκες / συνθήκες ορατότητας	Επηρεάζει τον εντοπισμό της λέμβου από το σκάφος - την κατάσταση των ναυαγών - τον χειρισμό και την ταχύτητα των πλωτών μέσων / Ανθρώπινη ζωή - αποτελεσματική περιπολία	<ul style="list-style-type: none"> • Νύχτα • Ομίχλη • Κυματισμός • Άνεμος

Ο τελευταίος στόχος για τον προσδιορισμό του πλαισίου ανάλυσης, αφορά στον καθορισμό των κλιμάκων βαθμονόμησης που θα χρησιμοποιηθούν στα επόμενα βήματα. Αρχικά,

εκτελείται βαθμονόμηση των στοιχείων αξίας σε σχέση με τη σημασία που τους αποδίδεται σε 5-βάθμια κλίμακα (1=εξαιρετικά σημαντικό, 5=καθόλου σημαντικό), όπως φαίνεται στον Πίνακα 3. Παρατηρείται ότι, παρόλο που η εκτέλεση περιπολιών και η επιχειρησιακή ικανότητα για τη διαφύλαξη των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων έχουν αδιαμφισβήτητα υψηλή σημασία, η παρούσα ανάλυση διακρίνει ως υψίστης σημαντικότητας την αξία της ανθρώπινης ζωής. Η Ελλάδα, αν και τα τελευταία χρόνια έχει πληγεί από την οικονομική κρίση, τη λιτότητα και την ανεργία, και ενώ διαθέτει τη μεγαλύτερη ακτογραμμή στην ΕΕ, αντιμετωπίζει παραδοσιακά το προσφυγικό φαινόμενο με ανθρωπισμό, αξιοπρέπεια και αλληλεγγύη. Από την άλλη πλευρά, ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες που αντιμετωπίζουν το μεταναστευτικό ζήτημα σε μικρότερες διαστάσεις, επιδεικνύουν διαφορετική συμπεριφορά από τη χώρα μας, κλείνοντας τα σύνορά τους και αποκλείοντας τον χώρο Σένγκεν.

Πίνακας 3. Βαθμονόμηση Στοιχείων Αξίας ως προς τη Σημασία

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΞΙΑΣ	ΣΗΜΑΣΙΑ	ΕΙΔΟΣ ΣΧΕΣΗΣ
Θαλάσσια Συνοριακή Περιπολία	2	Άμεσος
Ανθρώπινη Ζωή	1	Άμεσος
Επιχειρησιακή Ικανότητα ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ και FRONTEX	2	Έμμεσος

Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες βαθμονομήσεις, δηλαδή της πιθανότητας εκδήλωσης ενός σεναρίου ή ανεπιθύμητου συμβάντος και του μεγέθους του αντίκτυπου, χρησιμοποιούνται επίσης 5-βάθμιες κλίμακες, όπως φαίνονται αντίστοιχα στους Πίνακες 4 και 5. Σημειώνεται ότι, αφού ελήφθησαν υπόψη οι κλίμακες βαθμονόμησης από το μοντέλο FRONTEX CIRAM (CIRAM Comprehensive update, 2012) και το Εγχειρίδιο Διεθνούς Αεροναυτικής και Ναυτικής Έρευνας και Διάσωσης (IMO, 2010), η βαθμονόμηση των πιθανοτήτων εκδήλωσης περιγράφεται και με αριθμητική αναγωγή, ενώ η βαθμονόμηση του μεγέθους αντίκτυπου παρουσιάζεται για κάθε άμεσο στοιχείο αξίας. Τέλος, η μήτρα κινδύνων (risk matrix), που θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα ανάλυση για την αξιολόγηση της «σημαντικότητας» των κινδύνων, εμφανίζεται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 4. Βαθμονόμηση Πιθανοτήτων Εκδήλωσης

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΝΑΓΩΓΗ
Υψηλή	Υπάρχει ισχυρό ενδεχόμενο να συμβεί επαναλαμβανόμενα.	Τουλάχιστον 14 περιστατικά μέσα στην εβδομάδα [728, ∞]:1χρ.
Σημαντική	Θεωρείται ότι είναι πολύ πιθανό να εκδηλωθεί.	Από 7 έως 14 περιστατικά μέσα στην εβδομάδα [364, 727]:1χρ.
Μέτρια	Θεωρείται ότι είναι πιθανό να εκδηλωθεί.	Από 1 έως 7 περιστατικά μέσα στην εβδομάδα [52, 363]:1χρ.
Χαμηλή	Εκδηλώνεται με χαμηλή συχνότητα.	Από 1 περιστατικό μέσα στον μήνα έως 1 περιστατικό μέσα στην εβδομάδα [12, 51]:1χρ.
Αμελητέα	Πολλή μικρή πιθανότητα να εκδηλωθεί.	Το πολύ 1 περιστατικό μέσα στον μήνα [0, 11]:1χρ.

Πίνακας 5. Βαθμονόμηση Αντίκτυπου για τα Άμεσα Στοιχεία Αξίας

ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ	ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΖΩΗ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΠΟΛΙΑ
Καταστροφικός	Πολλαπλοί πνιγμοί (>10 ΠΕΠ)	<ul style="list-style-type: none"> ● Αθρόες συλλήψεις ΠΕΠ σε νησί, που δεν εντοπίστηκαν από το σκάφος περιπολίας (>50.000 εντός χρόνου). ● Το σκάφος περιπολίας εκτός επιχειρησιακής διαθεσιμότητας πάνω από 1 χρόνο.
Σημαντικός	Μεγάλος αριθμός πνιγμών (από 5 έως 10 ΠΕΠ)	<ul style="list-style-type: none"> ● 25.000-50.000 συλλήψεις ΠΕΠ σε νησί εντός χρόνου, που δεν εντοπίστηκαν από το σκάφος περιπολίας. ● Το σκάφος συνοριακής περιπολίας εκτός επιχειρησιακής διαθεσιμότητας 6-12 μήνες.
Μέτριος	Μεμονωμένος αριθμός πνιγμών (από 1 έως 5 ΠΕΠ)	<ul style="list-style-type: none"> ● 5.000-25.000 συλλήψεις ΠΕΠ σε νησί εντός χρόνου, που δεν εντοπίστηκαν από το σκάφος περιπολίας. ● Το σκάφος συνοριακής περιπολίας εκτός επιχειρησιακής διαθεσιμότητας 1-6 μήνες.
Χαμηλός	Υποθερμία ή άλλες ασθένειες/τραυματισμοί που απαιτούν νοσηλεία	<ul style="list-style-type: none"> ● 500-5.000 συλλήψεις ΠΕΠ σε νησί εντός χρόνου, που δεν εντοπίστηκαν από το σκάφος περιπολίας. ● Το σκάφος συνοριακής περιπολίας εκτός επιχειρησιακής διαθεσιμότητας 1-30 μέρες.
Ελάχιστος	Ανάγκη Α' βοηθειών	<ul style="list-style-type: none"> ● Μεμονωμένες συλλήψεις ΠΕΠ σε νησί, που δεν εντοπίστηκαν από το σκάφος περιπολίας (<500 εντός χρόνου). ● Το σκάφος περιπολίας εκτός επιχειρησιακής διαθεσιμότητας έως 24 ώρες.

Πίνακας 6. Μήτρα Κινδύνων (Risk Matrix)

		ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ				
		Ελάχιστο	Χαμηλό	Μέτριο	Σημαντικό	Καταστροφικό
ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ	Υψηλή	5	10	15	20	25
	Σημαντική	4	8	12	16	20
	Μέτρια	3	6	9	12	15
	Χαμηλή	2	4	6	8	10
	Αμελητέα	1	2	3	4	5

5.2 Αποτίμηση Κινδύνων

5.2.1 Αναγνώριση Κινδύνων

Το στάδιο αυτό επιβάλλει τη διεξοδικότερη αναγνώριση των στοιχείων ανάλυσης της μεθόδου CORAS. Τα ανεπιθύμητα συμβάντα, που αποτελούν κινδύνους για τα σκάφη περιπολίας της επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ», με την εμφάνιση παράτυπων μεταναστευτικών διελεύσεων από τα θαλάσσια σύνορα του Ανατολικού Αιγαίου, είναι:

- Η **Αδυναμία Διάσωσης των Ναυαγών**, με αναγνωριστικό κωδικό **ΑΔΝ** για τη συνέχεια της ανάλυσης. Τα πιθανά αίτια (απειλές) του εν λόγω περιστατικού εντοπίζονται στον χειριστή της φουσκωτής λέμβου (ο διακινητής ή οποιοδήποτε μέλος από τα επιβαίνοντα ΠΕΠ στο οποίο έχει ανατεθεί ο χειρισμός), τα επιβαίνοντα στη λέμβο ΠΕΠ, το σκάφος περιπολίας του ΛΣ/ΕΛ.ΑΚΤ-FRONTEx στον θαλάσσιο συνοριακό τομέα, οι περιβαλλοντικές συνθήκες, όπως ο καιρός, ο φωτισμός και η θερμοκρασία θαλάσσης, καθώς και ο Κυβερνήτης της τουρκικής ακταιωρού, που περιπολεί πλησίον των συνόρων στα τουρκικά ύδατα. Οι απειλές αυτές είναι δυνατόν να ενεργοποιήσουν τις παρακάτω ακολουθίες γεγονότων, που οδηγούν στο υπόψη ανεπιθύμητο συμβάν:
  - Ο διακινητής που χειρίζεται τη λέμβο διαπιστώνει ότι έχει εντοπιστεί από το σκάφος περιπολίας (σενάριο 1: διαπιστώνει εντοπισμό από σκάφος περιπολίας), όταν το τελευταίο προσεγγίζει τη λέμβο για έλεγχο (σενάριο 2: κινείται για έλεγχο της λέμβου). Στη συνέχεια, σπρώχνει τα επιβαίνοντα ΠΕΠ από τη λέμβο με πρόθεση να τα ρίξει στη θάλασσα και να αποφύγει ο ίδιος τη σύλληψη από τις ελληνικές αρχές (σενάριο 3: σπρώχνει τα ΠΕΠ). Έτσι, τα ΠΕΠ πέφτουν στη θάλασσα (σενάριο 4) και απαιτείται η διάσωσή τους. Τα επιβαίνοντα στη λέμβο ΠΕΠ, με την πτώση τους στη θάλασσα, κινδυνεύουν από πνιγμό λόγω κόπωσης

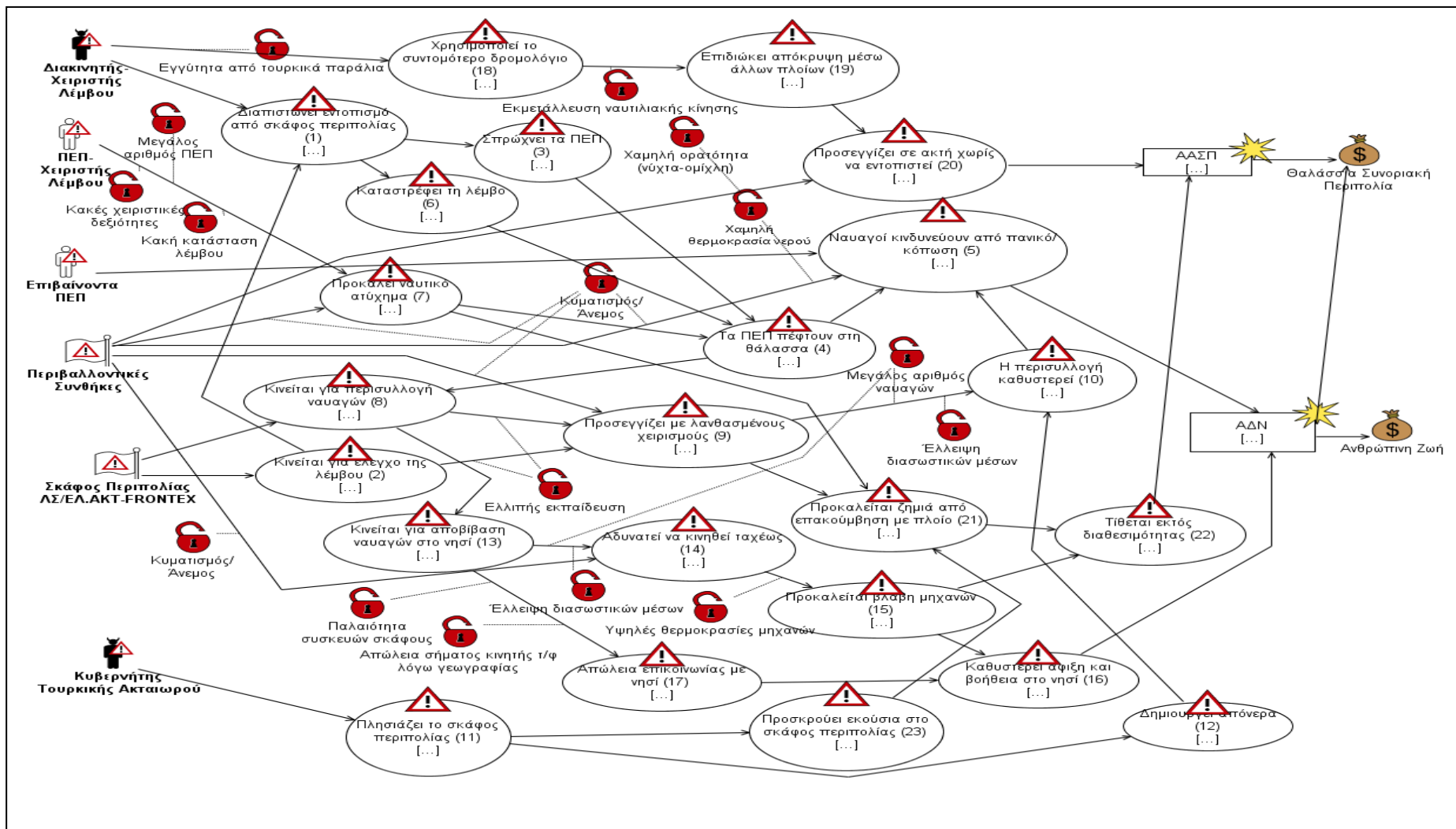
και εκδηλώσεων πανικού, ενώ οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες, όπως κυματισμός και χαμηλή θερμοκρασία νερού (τρωτότητες) επιδεινώνουν την κατάσταση (σενάριο 5: *ναυαγοί κινδυνεύουν από πανικό/κόπωση*).

- Στην παραπάνω ακολουθία σεναρίων, είναι πιθανό να προκληθεί πτώση των ΠΕΠ στη θάλασσα, όταν ο διακινητής σκίσει εκούσια τη φουσκωτή λέμβο με αιχμηρό αντικείμενο (σενάριο 6: *καταστρέφει τη λέμβο*), με σκοπό επίσης να αποφύγει τη σύλληψη.
- Το μέλος από τα επιβαίνοντα ΠΕΠ, στο οποίο έχει ανατεθεί ο χειρισμός της λέμβου, μπορεί να προκαλέσει ακούσια ναυτικό ατύχημα, όπως ναυάγιο της λέμβου από ανατροπή ή σύγκρουσή της με άλλο πλωτό μέσο (σενάριο 7: *προκαλεί ναυτικό ατύχημα*), λόγω μεγάλου αριθμού επιβαινόντων, κακής κατάστασης λέμβου, κακών χειριστικών δεξιοτήτων και κυματισμού (τρωτότητες). Ως αποτέλεσμα, ακολουθεί το σενάριο 4.
- Το σκάφος περιπολίας κινείται για την περισυλλογή των ναυαγών ΠΕΠ (σενάριο 8: *κινείται για περισυλλογή ναυαγών*), όμως προσεγγίζει το σημείο των ναυαγών με λανθασμένους χειρισμούς (σενάριο 9: *προσεγγίζει με λανθασμένους χειρισμούς*), λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών (άνεμος, κυματισμός) και ελλιπούς εκπαίδευσης (τρωτότητα). Ως αποτέλεσμα, καθυστερεί η περισυλλογή των ναυαγών στο σκάφος (σενάριο 10: *η περισυλλογή καθυστερεί*), συνεπεία και του μεγάλου αριθμού ναυαγών και έλλειψης άλλων διασωστικών μέσων (τρωτότητες), και η καθυστέρηση αυτή οδηγεί στο σενάριο 5.
- Η καθυστέρηση στη διάσωση ναυαγών της παραπάνω ακολουθίας μπορεί να προκληθεί και από τον Κυβερνήτη της τουρκικής ακταιωρού. Συγκεκριμένα, αυτός μπορεί να εισέλθει παράνομα εντός ΕΧΘ και πλησίον του σκάφους περιπολίας (σενάριο 11: *πλησιάζει το σκάφος περιπολίας*) και να προσπαθήσει την παρεμπόδιση του έργου της περισυλλογής, δημιουργώντας απόνερα με την ακταιωρό (σενάριο 12: *δημιουργεί απόνερα*).
- Μετά την περισυλλογή των ναυαγών, το σκάφος περιπολίας κινείται προς το πλησιέστερο λιμάνι της Λέσβου, με σκοπό την παροχή Α' βοηθειών (σενάριο 13: *κινείται για αποβίβαση ναυαγών στο νησί*). Όμως, το σκάφος δε μπορεί να αναπτύξει μεγάλη ταχύτητα (σενάριο 14: *αδυνατεί να κινηθεί ταχέως*), λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών (άνεμος, κυματισμός) και επιπρόσθετα της υπερφόρτωσης λόγω μεγάλου αριθμού ναυαγών και έλλειψης άλλων διασωστικών μέσων (τρωτότητες). Συνεπώς, είναι πιθανή η πρόκληση βλάβης στις κύριες μηχανές του σκάφους (σενάριο 15: *προκαλείται βλάβη μηχανών*) εξαιτίας των υψηλών θερμοκρασιών που θα αναπτυχθούν σε αυτές (τρωτότητα). Ως αποτέλεσμα, η άφιξη του σκάφους στο λιμάνι και η παροχή Α' βοηθειών στους ναυαγούς καθυστερούν (σενάριο 16: *καθυστερεί άφιξη και βοήθεια στο*

νησί).

- Το σενάριο 15 μπορεί να συμβεί και λόγω της αδυναμίας επικοινωνίας του σκάφους με αρμόδιους φορείς της Λέσβου, κατά την κίνησή του προς το νησί, οι οποίες οφείλουν να κινητοποιήσουν έγκαιρα υγειονομικό προσωπικό και μέσα στο λιμάνι για περίθαλψη των ναυαγών που θα αφιχθούν (σενάριο 17: *απώλεια επικοινωνίας με νησί*). Αυτό μπορεί να συμβεί λόγω παλαιότητας των επικοινωνιακών συσκευών του σκάφους, αλλά και απώλειας του σήματος κινητής τηλεφωνίας εξαιτίας της γεωγραφίας της περιοχής (τρωτότητες).
- **Η Αδυναμία Αποτελεσματικής Συνοριακής Περιπολίας**, με αναγνωριστικό κωδικό **ΑΑΣΠ** για τη συνέχεια της ανάλυσης. Τα πιθανά αίτια (απειλές) αυτού του περιστατικού εντοπίζονται όπως αντίστοιχα στην προηγούμενη περίπτωση. Οι απειλές αυτές μπορούν να ενεργοποιήσουν τις παρακάτω ακολουθίες γεγονότων, που οδηγούν στο εν λόγω ανεπιθύμητο συμβάν:
  - Ο διακινητής χρησιμοποιεί το συντομότερο δυνατό δρομολόγιο για να οδηγήσει τη λέμβο με τα ΠΕΠ από τα τουρκικά παράλια σε ακτή της Λέσβου (σενάριο 18: *χρησιμοποιεί το συντομότερο δρομολόγιο*), εκμεταλλευόμενος την εγγύτητα των δύο αυτών περιοχών (τρωτότητα). Στη συνέχεια, για να μειώσει την πιθανότητα εντοπισμού του από τα σκάφη περιπολίας, χειρίζεται τη λέμβο με τη μέθοδο της απόκρυψης, όταν είναι δυνατό, μέσω των παραπλεόντων εμπορικών πλοίων και σκαφών αναψυχής (σενάριο 19: *επιδιώκει απόκρυψη μέσω άλλων πλοίων*), εκμεταλλευόμενος τις γραμμές ναυτιλιακής κίνησης (τρωτότητα). Τελικά, η λέμβος διέρχεται τα θαλάσσια σύνορα ανεντόπιστη από το σκάφος συνοριακής περιπολίας και προσεγγίζει σε απομονωμένη ακτή της Λέσβου (σενάριο 20: *προσεγγίζει σε ακτή χωρίς να εντοπιστεί*) εξαιτίας και των μειωμένων συνθηκών ορατότητας, λόγω νύχτας και ομίχλης (τρωτότητες).
  - Σε συνέχεια των σεναρίων 7 και 9, στην περίπτωση του σεναρίου 2, είναι δυνατή η πρόκληση ζημιάς στο σκάφος περιπολίας (κυρίως στις προπέλες του) από την επακούμβηση με τη λέμβο (σενάριο 21: *προκαλείται ζημιά από επακούμβηση με πλοίο*). Παράλληλα με το σενάριο 15, το σενάριο 21 οδηγεί τελικά στη μείωση της επιχειρησιακής διαθεσιμότητας του σκάφους περιπολίας του ΛΣ- ΕΛ.ΑΚΤ και του FRONTEX (σενάριο 22: *τίθεται εκτός διαθεσιμότητας*).
  - Η ζημιά που περιγράφεται στο σενάριο 21 μπορεί να προκληθεί και από την επακούμβηση ή πρόσκρουση του σκάφους περιπολίας με την τουρκική ακταιωρό, συνεπεία της προκλητικής συμπεριφοράς από τον Κυβερνήτη αυτής (σενάριο 23: *προσκρούει εκούσια στο σκάφος περιπολίας*).

Στο αρχικό διάγραμμα απειλών (threat diagram) της μεθόδου CORAS (Εικόνα 7) παρουσιάζονται συνολικά τα προαναφερόμενα στοιχεία ανάλυσης.

Εικόνα 7. Αρχικό Διάγραμμα Απειλών Μεθόδου CORAS

5.2.2 Εκτίμηση Κινδύνων

Σκοπός στο βήμα αυτό της ανάλυσης, είναι να εκτιμηθούν οι πιθανότητες εκδήλωσης με εστίαση στα ανεπιθύμητα συμβάντα που πλήττουν τα στοιχεία αξίας, καθώς και το μέγεθος αντίκτυπου των συμβάντων σε κάθε στοιχείο αξίας. Αρχικά παρατίθενται οι ακόλουθες παράμετροι, αναφορικά με την εκτίμηση των πιθανοτήτων εκδήλωσης:

- Επί του σεναρίου προσέγγισης της λέμβου με ΠΕΠ σε ακτή, χωρίς να έχει νωρίτερα εντοπιστεί από το σκάφος συνοριακής περιπολίας (σενάριο 20):
  - Η πιθανότητα εκδήλωσης επηρεάζεται από την εκδήλωση του σεναρίου 19 και τις επικρατούσες συνθήκες χαμηλής ορατότητας. Από μαρτυρίες λιμενικών προκύπτει ότι, η απόκρυψη της κίνησης της λέμβου μέσω άλλων πλοίων όταν αυτή είναι εφικτή, καθώς και η επιλογή εκτέλεσης του δρομολογίου κατά τις νυχτερινές ώρες, αποτελούν συνήθη φαινόμενα. Επιπρόσθετα, οι προσπάθειες εντοπισμού από το σκάφος περιπολίας δυσχεραίνονται στην περίπτωση που επικρατεί ομίχλη.
  - Ο αριθμός των συλληφθέντων ΠΕΠ από την ΕΛ.ΑΣ για παράνομη είσοδο στις νήσους του Ανατολικού Αιγαίου αποτυπώνει τον αριθμό των μη εντοπισθέντων ΠΕΠ στα ελληνοτουρκικά θαλάσσια σύνορα από τη συνοριακή περιπολία. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ και του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για το 2017, σε σύνολο 29.464 ΠΕΠ που πέρασαν τα θαλάσσια σύνορα προς την Ελλάδα (730 περιστατικά), οι 1.097 (58 περιστατικά) αφορούν σε μη εντοπισθέντα πρόσωπα. Αντίστοιχα, για το 2016 (συμπεριλαμβανομένου του χρονικού διαστήματος πριν την εφαρμογή της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας), ο αριθμός των ανεντόπιστων ΠΕΠ ανήλθε στα 3.524 (172 περιστατικά). Τα παραπάνω στοιχεία απεικονίζονται στον Πίνακα 7 (Στατιστικά Στοιχεία ΕΛ.ΑΣ, 2017).

Πίνακας 7. Συλληφθέντα ΠΕΠ από τα Ελληνοτουρκικά Θαλάσσια Σύνορα το 2016-2017 (Πηγή: Στατιστικά Στοιχεία ΕΛ.ΑΣ, 2017)

ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΓΙΑ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΟ -ΕΝΤΟΠΙΣΘΕΝΤΕΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΟΡΑ			
	ΑΠΟ ΕΛ.ΑΣ	ΑΠΟ Λ.Σ.	ΣΥΝΟΛΟ
12ΜΗΝΟ 2016	3.524	172.603	176.127
12ΜΗΝΟ 2017	1.097	28.367	29.464
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	-68,87%	-83,57%	-83,27%

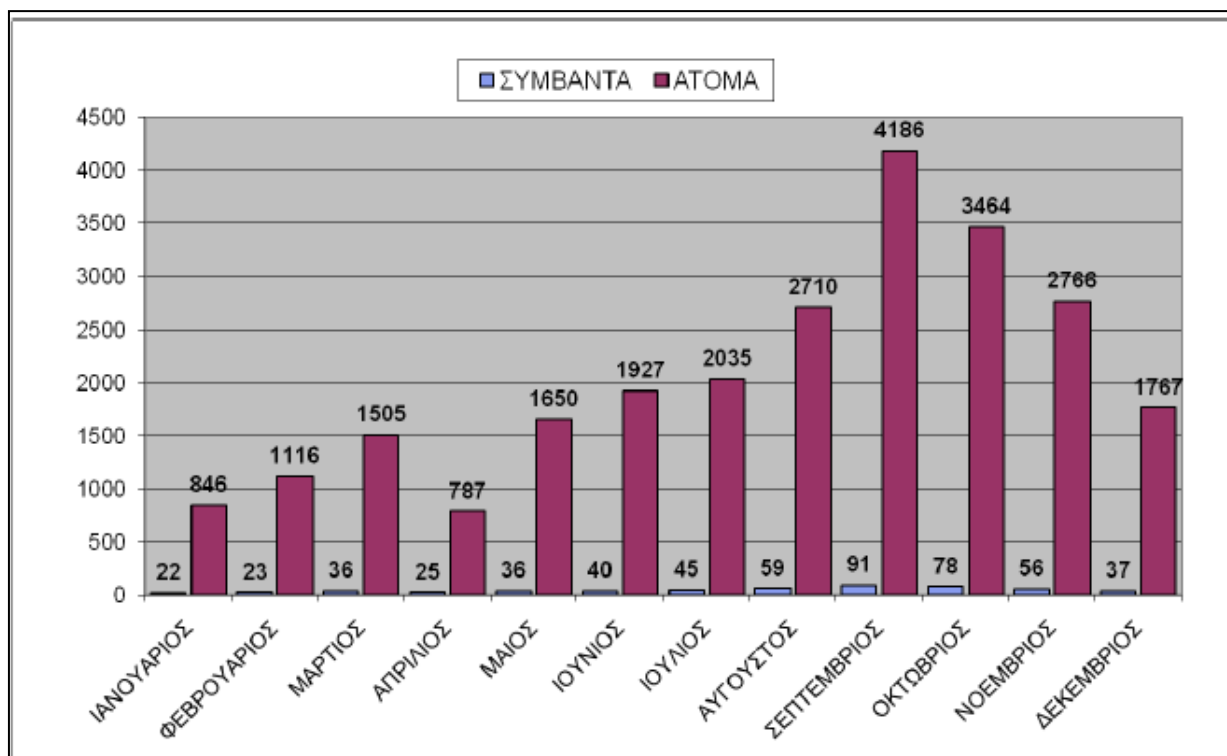
- Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2, ο γεωγραφικός παράγοντας, συγκεκριμένα η εγγύτητα μεταξύ των τουρκικών παράλιων και των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, αποτελεί βασική πτυχή της παράτυπης μετανάστευσης στην Ελλάδα. Είναι χαρακτηριστική η άποψη ότι, ο έλεγχος των θαλάσσιων συνόρων στη

χώρα μας θεωρείται σχεδόν αδύνατος, αφού δεν είναι δυνατή η ύψωση φράχτη όπως στα χερσαία σύνορα (Frontex: Σχεδόν αδύνατο να ελεγχθούν τα θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας, 2006).

- Στη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου, ο αυξημένος αριθμός παράνομων συνοριακών διαβάσεων στο δεύτερο μισό του 2017, αντικατοπτρίζει τον συνολικό αριθμό προσπαθειών διέλευσης του Ανατολικού Αιγαίου, ενώ δε διαφαίνεται ότι οφείλεται σε μια υποχώρηση των δεσμεύσεων για αποτροπή αναχωρήσεων από τις τουρκικές αρχές (FRONTEX Annual Risk Analysis, 2018). Η εκτίμηση αυτή ενισχύει την πιθανότητα εκδήλωσης του σεναρίου.
- Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω παραμέτρους, η πιθανότητα εκδήλωσης του σεναρίου εκτιμάται ως ΜΕΤΡΙΑ.
- Η πιθανότητα το σενάριο να οδηγήσει στο ανεπιθύμητο συμβάν ΑΑΣΠ, υπολογίζεται με γνώμονα τη δυνατότητα συμμετοχής συμπληρωματικά και άλλων μέσων στις θαλάσσιες περιπολίες του Ανατολικού Αιγαίου. Στο κεφάλαιο 3 αναφέρθηκε η συνδρομή του FRONTEX, των πολεμικών πλοίων στην επιχείρηση EUNAVFORMED Operation Sophia και σε αντίστοιχη του NATO, αλλά και των πολεμικών πλοίων του ΠΝ στην αντιμετώπιση προσφυγικών ροών κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων επιτήρησης στο Αιγαίο. Τα μέσα αυτά, όπως επιπρόσθετα οι παράκτιες θαλάσσιες και χερσαίες περιπολίες και εξοπλισμός (κινητές μονάδες ραντάρ, κινητοί ανιχνευτές και θερμικές κάμερες) στα νησιά, συνθέτουν, κυρίως μετά την προσφυγική κρίση του 2015, ένα ενισχυμένο σύστημα επιτήρησης των θαλάσσιων συνόρων. Κατόπιν όλων των παραπάνω, η υπόψη πιθανότητα εκτιμάται περίπου στο 40%.
- Επί του σεναρίου στο οποίο το σκάφος συνοριακής περιπολίας τίθεται εκτός επιχειρησιακής διαθεσιμότητας λόγω ζημιάς/βλάβης (σενάριο 22):
  - Δεν υπάρχει καταγεγραμμένη στο παρελθόν εκδήλωση βλάβης στις μηχανές των σκαφών περιπολίας (σενάριο 15), συνεπεία φόρτωσής τους με υπεράριθμους επιβάτες (ΑΜΕΛΗΤΕΑ πιθανότητα εκδήλωσης). Ωστόσο, υπάρχει πολύ μεγάλη πιθανότητα να συμβεί τέτοια βλάβη λόγω επιβάρυνσης των μηχανών, στην περίπτωση ειδικότερα όπου αυξηθεί η συχνότητα εκτέλεσης επιχειρήσεων Ε-Δ χωρίς τη συνδρομή άλλων μέσων διάσωσης (εκτιμάται περίπου στο 90%).
  - Δεν υπάρχει επίσης καταγεγραμμένη στο παρελθόν εκδήλωση ζημιάς σε σκάφη περιπολίας από πρόσκρουση με λέμβο ΠΕΠ. Όμως, έχει καταγραφεί στο πρόσφατο παρελθόν περιστατικό κατά το οποίο τουρκική ακταιωρός, εκτελώντας επικίνδυνους ελιγμούς εντός ΕΧΘ, προσέκρουσε σε Πλοίο Ανοικτής Θαλάσσης (ΠΑΘ) του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, κατά τη διάρκεια διατεταγμένης περιπολίας του στην περιοχή ανατολικά των Ιμίων, με αποτέλεσμα την πρόκληση ζημιών που έθεσαν το ελληνικό σκάφος εκτός διαθεσιμότητας (Δελτίο τύπου, 13 Φεβ

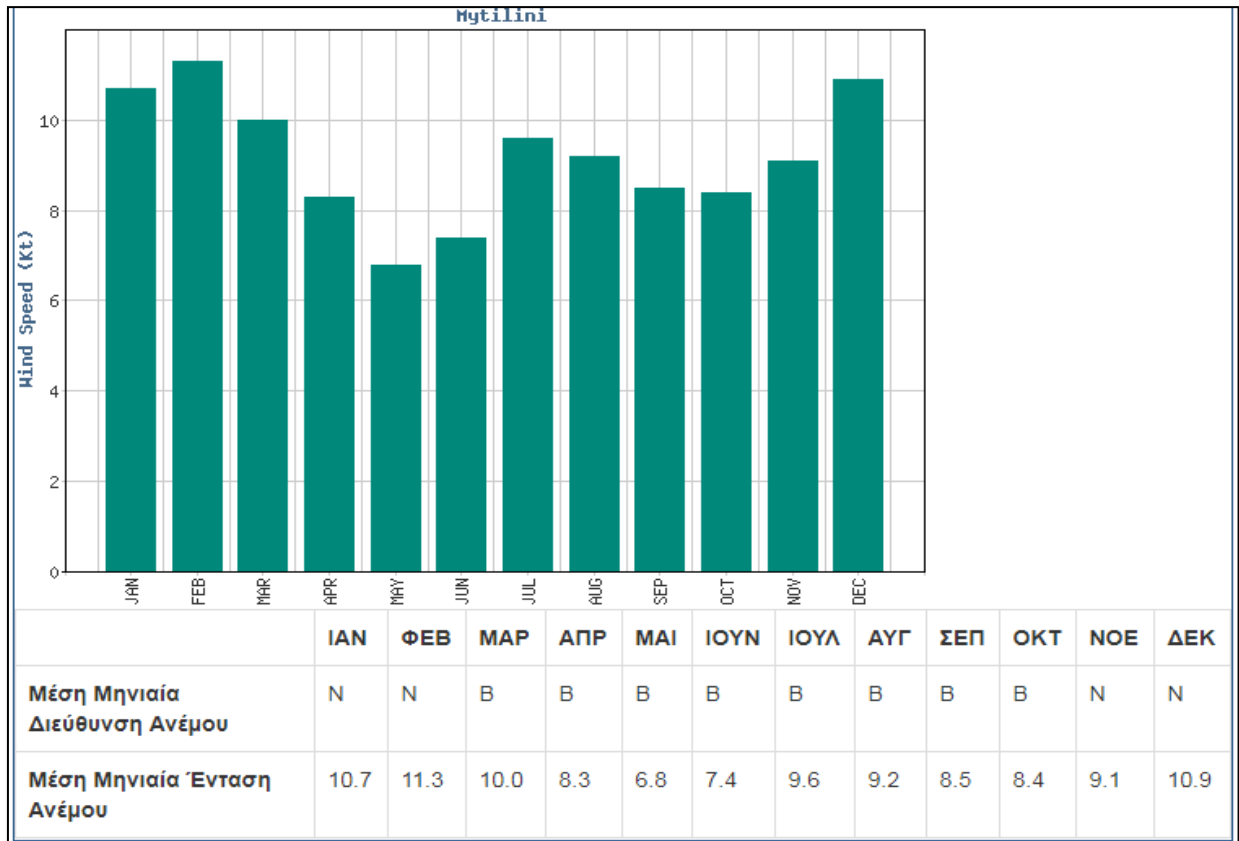
2018). Επίσης, από μαρτυρίες λιμενικών, έχει καταγραφεί σε χαμηλή συχνότητα το φαινόμενο, σκάφη της τουρκικής ακτοφυλακής να παρεμποδίζουν την κίνηση των ελληνικών σκαφών περιπολίας, όπως κατά την καταδίωξη διακινητών, τρακάροντας με πρόθεση σε αυτά (HuffPost Greece, 2015). Ως εκ τούτου, η πιθανότητα εκδήλωσης του σεναρίου 21 εκτιμάται ΧΑΜΗΛΗ και η αντίστοιχη το εν λόγω σενάριο να οδηγήσει το σκάφος εκτός επιχειρησιακής διαθεσιμότητας περίπου στο 50%.

- ο Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω παραμέτρους, η πιθανότητα εκδήλωσης του σεναρίου εκτιμάται ως ΧΑΜΗΛΗ.
- ο Η πιθανότητα το σενάριο να οδηγήσει στο ανεπιθύμητο συμβάν ΑΑΣΠ, υπολογίζεται με γνώμονα, από τη μία πλευρά, τη δυνατότητα συμμετοχής συμπληρωματικά και άλλων μέσων στις θαλάσσιες περιπολίες του Ανατολικού Αιγαίου, όπως στην περίπτωση του σεναρίου 20. Από την άλλη πλευρά, υπολογίζεται με βάση τη διαθεσιμότητα των σκαφών περιπολίας του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ. Στο πλαίσιο της επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ», τα πλωτά μέσα που διατίθενται σήμερα για κάλυψη τομέων περιπολίας κατά μήκος των ελληνοτουρκικών συνόρων (από Αλεξανδρούπολη μέχρι Ρόδο) είναι 27 ΠΛΣ και 5 ναυαγοσωστικά σκάφη (Ν/Γ). Η απαίτηση περιπολιών στα υπόλοιπα θαλάσσια σύνορα (Δυτική Ελλάδα και Κρήτη) καλύπτεται αντίστοιχα από 24 ΠΛΣ και 4 Ν/Γ. Παράλληλα, βρίσκονται σε ετοιμότητα για κατά περίπτωση διάθεση 14 ΠΛΣ και 5 ΠΑΘ με έδρα τα κεντρικά λιμεναρχεία και άλλες περιοχές της χώρας (Κυκλάδες-Σποράδες). Σε περίπτωση βλάβης σκάφους περιπολίας, που θα το θέσει άμεσα εκτός διαθεσιμότητας με αντίκτυπο στην επιτήρηση του τομέα περιπολίας του, οποιαδήποτε αντικατάσταση από άλλο σκάφος του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ συνεπάγεται την αποδυνάμωση διαφορετικού τομέα. Επιπρόσθετα, ο FRONTEX εντοπίζει και καλύπτει μεν τα κενά στις επιχειρησιακές απαιτήσεις που προκύπτουν, όμως αυτό δεν ικανοποιείται άμεσα, αντιθέτως λαμβάνεται υπόψη στον προγραμματισμό διαθέσεων μέσων της επιχείρησης του επόμενου έτους. Ενδεικτικά, σε έκθεση της Επιτροπής σχετικά με τα κενά στην εν εξελίξει επιχείρηση «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» τον Σεπτέμβριο 2017, καταγράφηκε μεταξύ άλλων για την Ελλάδα ότι απαιτείται η διάθεση 5 ΠΛΣ και 2 ΠΑΘ, τα οποία υπολογίστηκαν για συμμετοχή τους στην επιχείρηση που ξεκίνησε την 1^η Φεβρουαρίου 2018 (Έκθεση ΕΕ (2017) 467). Κατόπιν όλων των παραπάνω, η υπόψη πιθανότητα εκτιμάται περίπου στο 80%.
- ο Εντός του 2017, το Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ) του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ διαχειρίστηκε συνολικά 548 περιστατικά Ε-Δ που αφορούσαν 24.759 ΠΕΠ, σύμφωνα με την κατανομή ανά μήνα του Γραφήματος 6. Λαμβάνοντας επίσης υπόψη τον παραπάνω Πίνακα 7, συμπεραίνεται ότι περίπου το 84% από τον συνολικό αριθμό ΠΕΠ που διαπέρασε τα θαλάσσια ελληνοτουρκικά σύνορα, περισυλλέχθηκε από τη θάλασσα.

Γράφημα 6. Κατανομή ανά Μήνα Συμβάντων με ΠΕΠ σε Περιστατικά Ε-Δ Έτους 2017 (Πηγή: Ετήσια Ανάλυση Περιστατικών ΕΚΣΕΔ, 2017)

- Από μαρτυρίες λιμενικών προκύπτει ότι, κατά τις διασώσεις επικρατούν συχνά εικόνες αταξίας και χάους που δημιουργούνται από τα ίδια τα ΠΕΠ, με χαρακτηριστικό το φαινόμενο αντρών που προσπαθούν να ανέβουν στα σκάφη πατώντας ακόμα και παιδιά. Τα ΠΕΠ είναι συνήθως καταβεβλημένα από την κούραση, λόγω των συνθηκών μετακίνησης και παραμονής πριν επιβιβαστούν στις λέμβους για την Ελλάδα, ενώ συχνά δεν είναι εξοικειωμένα με τη θάλασσα από τις χώρες καταγωγής τους. Υπάρχουν επίσης μαρτυρίες που περιγράφουν ότι τούρκικες ακταιωροί περνούν κοντά από τα σκάφη διάσωσης κατά την περισυλλογή, δημιουργώντας απόνερα, ακόμα και υπό δυσμενείς καιρικές συνθήκες (huffingtonpost.gr, 2015).
- Αναφορικά με τις καιρικές συνθήκες, στο Γράφημα 7 παρουσιάζεται η μέση μηνιαία διεύθυνση και ένταση ανέμου που επικρατεί ενδεικτικά στη Μυτιλήνη (Κλιματικά δεδομένα, 2018). Ο άνεμος αυτός αντιστοιχεί ετησίως σε μέση ένταση 3 με 4 της κλίμακας *Beaufort* (Μποφόρ), που οδηγεί στη δημιουργία μικρών έως μέτριων κυμάτων ύψους έως 1μ. (The Beaufort Scale, 2018). Τα μελτέμια, που εμφανίζονται συνήθως από Μάιο μέχρι Σεπτέμβριο, συνεπάγονται μειωμένης έντασης ανέμους κατά τις βραδινές ώρες, όμως το φαινόμενο του «καναλισμού» μεταξύ νησιών ή στενών δημιουργεί συχνά ανέμους υψηλότερης έντασης από τη μέση (Το μελτέμι του Αιγαίου: Ιστορική αναδρομή, αιτία δημιουργίας, ένταση και εποχή εμφάνισης του, 2018).

Γράφημα 7. Μέση Μηνιαία Διεύθυνση και Ένταση Ανέμου στη Μυτιλήνη (Πηγή: ΕΜΥ Κλιματικά Δεδομένα, 2018)

- Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω παραμέτρους, η πιθανότητα εκδήλωσης του σεναρίου εκτιμάται ως ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ.
- Η πιθανότητα το σενάριο να οδηγήσει στο ανεπιθύμητο συμβάν ΑΔΝ, υπολογίζεται με γνώμονα τα περιστατικά πνιγμών και αγνοούμενων που καταγράφηκαν εντός του 2017. Ο αριθμός αυτός εμφανίζεται στον Πίνακα 8, με βάση επίσημα στοιχεία από ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ (Δελτία τύπου ΛΣ/ΕΛ.ΑΚΤ, 2017). Με τα 5 περιστατικά των 9 ΠΕΠ που έχασαν τη ζωή τους από πνιγμό, στο σύνολο των 548 προαναφερόμενων περιστατικών Ε-Δ, η εν λόγω πιθανότητα υπολογίζεται περίπου στο 0,91%.

Πίνακας 8. Περιστατικά Πνιγμών ΠΕΠ στα Ελληνοτουρκικά Θαλάσσια Σύνορα για το 2017
(Βασισμένος σε Δελτία Τύπου ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ για το 2017)

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΝΙΓΜΩΝ	ΠΕΡΙΟΧΗ
2/4/2017	1	Παναγιούδας Ν. Λέσβου
24/4/2017	5	Μόλυβου Ν. Λέσβου
28/9/2017	1	Ν. Καστελόριζου
6/11/2017	1	Ασπροπόταμου Ν. Λέσβου
11/11/2017	1	Μανταμάδου Ν. Λέσβου

- Επί του σεναρίου στο οποίο το σκάφος περιπολίας, μετά την περισυλλογή των ναυαγών, καθυστερεί να αφιχθεί στο πλησιέστερο ελληνικό νησί και ως εκ τούτου καθυστερεί και η παροχή Α' βοηθειών στους ναυαγούς (σενάριο 16):
  - Δεν υπάρχει καταγεγραμμένη στο παρελθόν η εκδήλωση του σεναρίου αυτού. Ωστόσο, εκτιμάται ότι υφίσταται κίνδυνος να συμβεί βλάβη στις μηχανές του σκάφους περιπολίας (σενάριο 15), όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο ανεπιθύμητο συμβάν, καθώς και στις συσκευές επικοινωνιών του λόγω παλαιότητας και συχνότητας επιχειρησιακής χρήσης του σκάφους υπό αντίξοες καιρικές συνθήκες, με αποτέλεσμα την απώλεια επικοινωνίας με το νησί (σενάριο 17). Ως εκ τούτου, η πιθανότητα εκδήλωσης των σεναρίων 15 και 17 είναι ΑΜΕΛΗΤΕΑ, ενώ η πιθανότητα αυτά να οδηγήσουν στην εκδήλωση του σεναρίου 16, εκτιμάται 90% και 75% αντίστοιχα.
  - Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω παραμέτρους, η πιθανότητα εκδήλωσης του σεναρίου εκτιμάται ως ΧΑΜΗΛΗ.
  - Η πιθανότητα το σενάριο να οδηγήσει στο ανεπιθύμητο συμβάν ΑΔΝ, υπολογίζεται με γνώμονα την κατάσταση στην οποία θα βρίσκονται οι ναυαγοί μετά την περισυλλογή. Στην ήδη επιβαρυνόμενη κατάστασή τους λόγω κόπωσης και πανικού, έρχονται να προστεθούν και οι ανάγκες όσων ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, όπως ασθενείς, εγκυμονούσες, μικρά παιδιά και βρέφη. Ως εκ τούτου, όπως στην περίπτωση της περισυλλογής, ο παράγοντας χρόνος στη λήψη ιατρικής περίθαλψης είναι ζωτικής σημασίας. Κατόπιν των παραπάνω, η υπόψη πιθανότητα εκτιμάται περίπου στο 90%.

Στο Παράρτημα Α παρουσιάζεται αναλυτικά ο τρόπος υπολογισμού των εκτιμώμενων πιθανοτήτων εκδήλωσης σεναρίων και ανεπιθύμητων συμβάντων (Πίνακας Α.1).

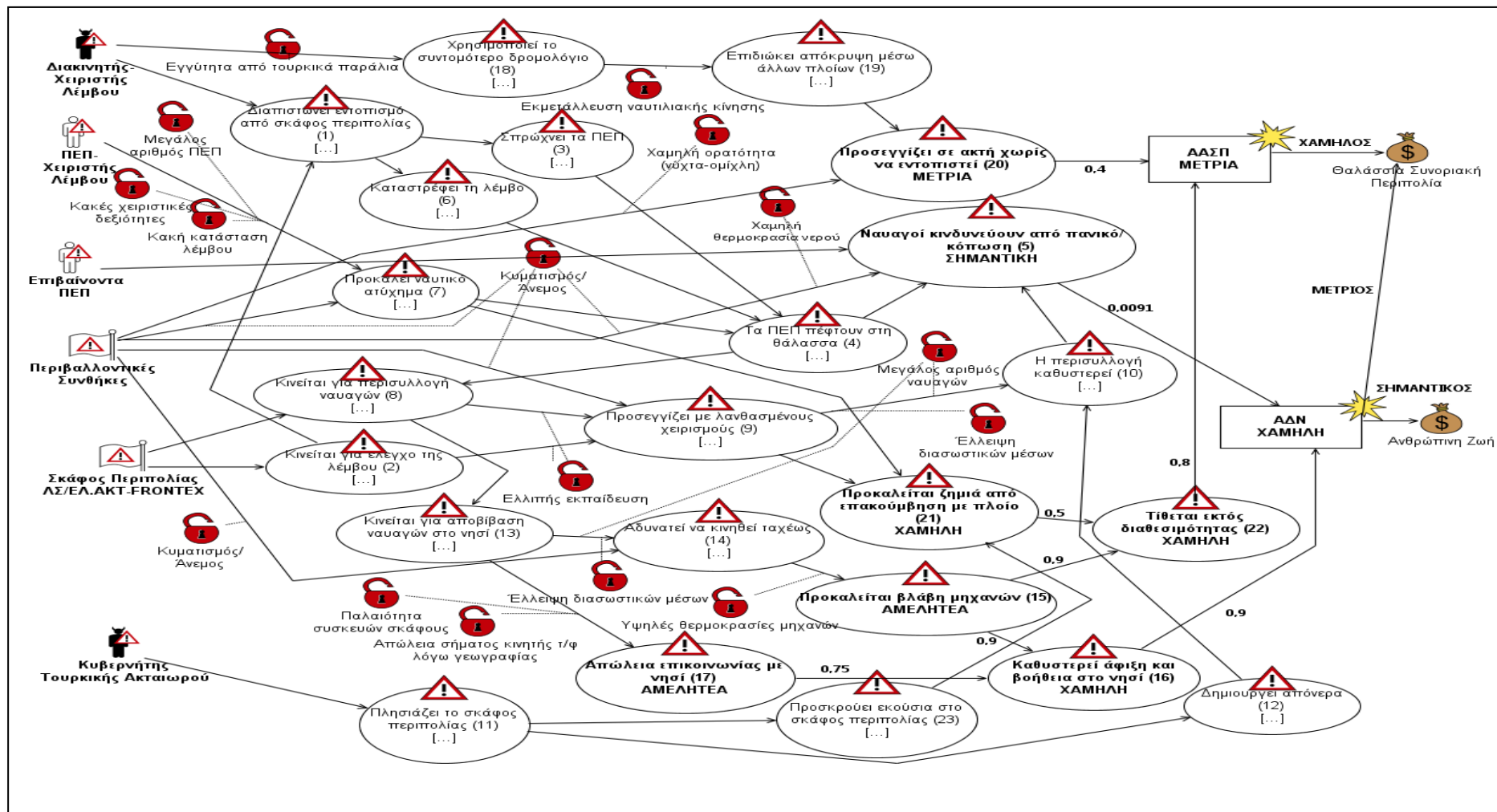
Στη συνέχεια, με βάση τα στοιχεία των παραπάνω παραμέτρων στην εκτίμηση των

πιθανοτήτων και τον Πίνακα 5, εκτιμάται το μέγεθος αντίκτυπου των ανεπιθύμητων συμβάντων σε κάθε στοιχείο αξίας, όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 9. Επισημαίνεται ότι, ο αντίκτυπος που έχει η ΑΔΝ στη θαλάσσια συνοριακή περιπολία εκτιμήθηκε ως ΜΕΤΡΙΟΣ, λαμβάνοντας υπόψη τη βαθμονόμηση σημασίας των στοιχείων αξίας (Πίνακας 3).

Πίνακας 9. Αντίκτυπος Ανεπιθύμητων Συμβάντων σε Στοιχεία Αξίας

Στοιχεία Αξίας Συμβάντα	ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΖΩΗ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΠΟΛΙΑ
ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΝΑΥΑΓΩΝ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ
ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΠΟΛΙΑΣ	---	ΧΑΜΗΛΟΣ

Στο τελικό διάγραμμα απειλών (threat diagram) της μεθόδου CORAS (Εικόνα 8), απεικονίζονται τα στοιχεία ανάλυσης με τις εκτιμώμενες πιθανότητες εκδήλωσης σε συνδυασμό με το μέγεθος αντίκτυπου.

Εικόνα 8. Τελικό Διάγραμμα Απειλών Μεθόδου CORAS

5.2.3 Αξιολόγηση Κινδύνων

Στο στάδιο αυτό, για την αξιολόγηση των αναγνωρισμένων κινδύνων, απαιτείται αρχικά η βαθμονόμηση των επιπέδων αποδοχής τους, όπως φαίνεται στον Πίνακα 10.

Πίνακας 10. Βαθμονόμηση Επιπέδων Αποδοχής Κινδύνων

ΕΠΙΠΕΔΟ ΡΙΣΚΟΥ	ΑΠΟΔΟΧΗ ΡΙΣΚΟΥ / ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ
Χαμηλό (από 1 έως και 3)	Ναι / Ουδεμία.
Μέτριο (από 4 έως και 6)	Ναι / Χρήζει παρακολούθησης.
Υψηλό (από 8 έως και 15)	Όχι / Χρήζει περαιτέρω αξιολόγησης για λήψη κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισης.
Πολύ Υψηλό (από 16 έως και 25)	Όχι / Χρήζει άμεσης εφαρμογής κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισης.

Με βάση την τελευταία βαθμονόμηση του Πίνακα 10, την κλίμακα βαθμονόμησης κινδύνων (risk matrix) του Πίνακα 6 και τη μέχρι τώρα ανάλυση, στη συνέχεια διαμορφώνεται η βαθμονόμηση των κινδύνων σε σχέση με την πιθανότητα εκδήλωσης αυτών και τον αντίκτυπο που έχουν σε κάθε άμεσο στοιχείο αξίας, όπως παρουσιάζεται στους Πίνακες 11 και 12.

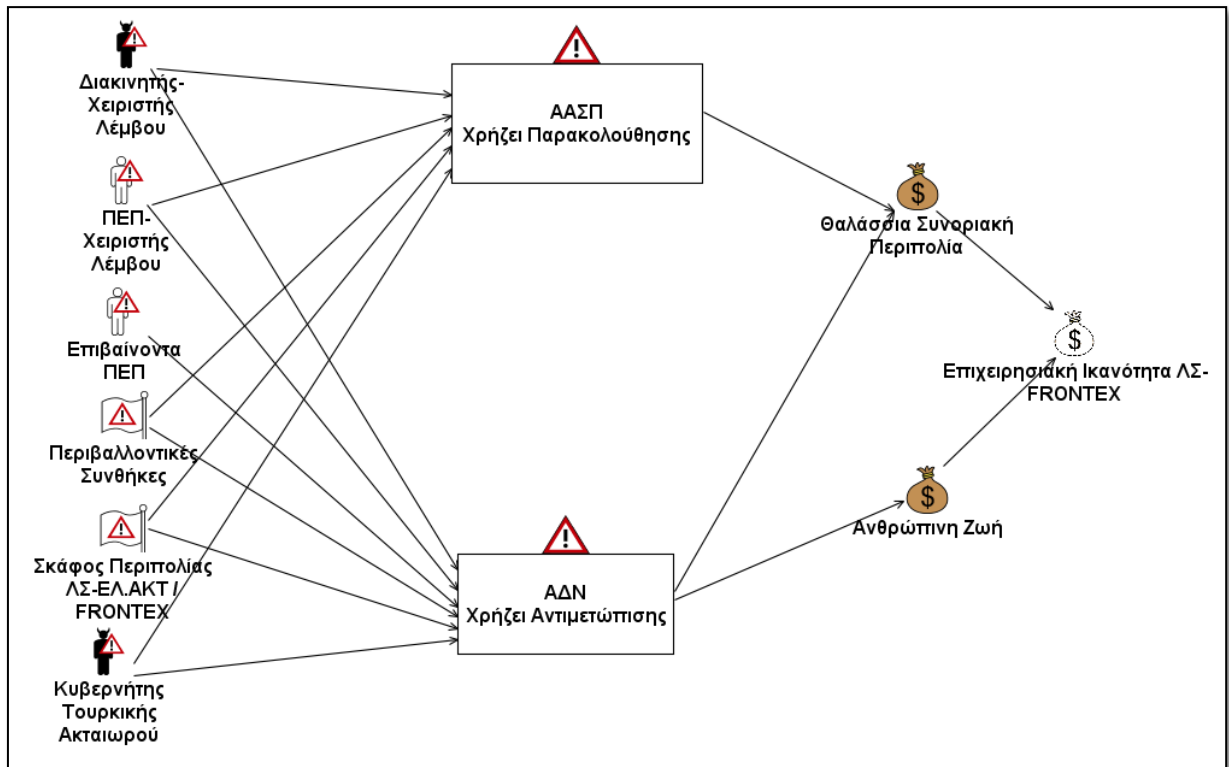
Πίνακας 11. Βαθμονόμηση Κινδύνου για το Στοιχείο Αξίας Ανθρώπινη Ζωή

		ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ				
		Ελάχιστο	Χαμηλό	Μέτριο	Σημαντικό	Καταστροφικό
ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ	Υψηλή	5	10	15	20	25
	Σημαντική	4	8	12	16	20
	Μέτρια	3	6	9	12	15
	Χαμηλή	2	4	6	ΑΔΝ	10
	Αμελητέα	1	2	3	4	5

Πίνακας 12. Βαθμονόμηση Κινδύνων για το Στοιχείο Αξίας Θαλάσσια Συνοριακή Περιπολία

		ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ				
		Ελάχιστο	Χαμηλό	Μέτριο	Σημαντικό	Καταστροφικό
ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ	Υψηλή	5	10	15	20	25
	Σημαντική	4	8	12	16	20
	Μέτρια	3	ΑΑΣΠ	9	12	15
	Χαμηλή	2	4	ΑΔΝ	8	10
	Αμελητέα	1	2	3	4	5

Από τις βαθμονομήσεις των τελευταίων πινάκων προκύπτει ότι, ο μη αποδεκτός κίνδυνος που χρήζει περαιτέρω αξιολόγησης για λήψη κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισης, κυρίως λόγω της ανθρωπιστικής του διάστασης, είναι η Αδυναμία Διάσωσης Ναυαγών (ΑΔΝ). Αντίθετα, ο κίνδυνος της Αδυναμίας Αποτελεσματικής Συνοριακής Περιπολίας (ΑΑΣΠ) θεωρείται μεν αποδεκτός, όμως χρήζει συνεχούς παρακολούθησης, εξαιτίας του πολυδιάστατου φαινομένου της παράτυπης μετανάστευσης διεθνώς αλλά σε μεγάλο βαθμό-όπως αναλύθηκε-και στην Ελλάδα. Το συνολικό διάγραμμα αξιολόγησης των παραπάνω κινδύνων (risk diagram) της μεθόδου CORAS παρουσιάζεται στην Εικόνα 9. Στο Παράρτημα Β εμφανίζονται τα διαγράμματα των εν λόγω κινδύνων για κάθε άμεσο και έμμεσο στοιχείο αξίας (Εικόνες Β.1 έως Β.3).

Εικόνα 9. Συνολικό Διάγραμμα Αξιολόγησης Κινδύνων Μεθόδου CORAS

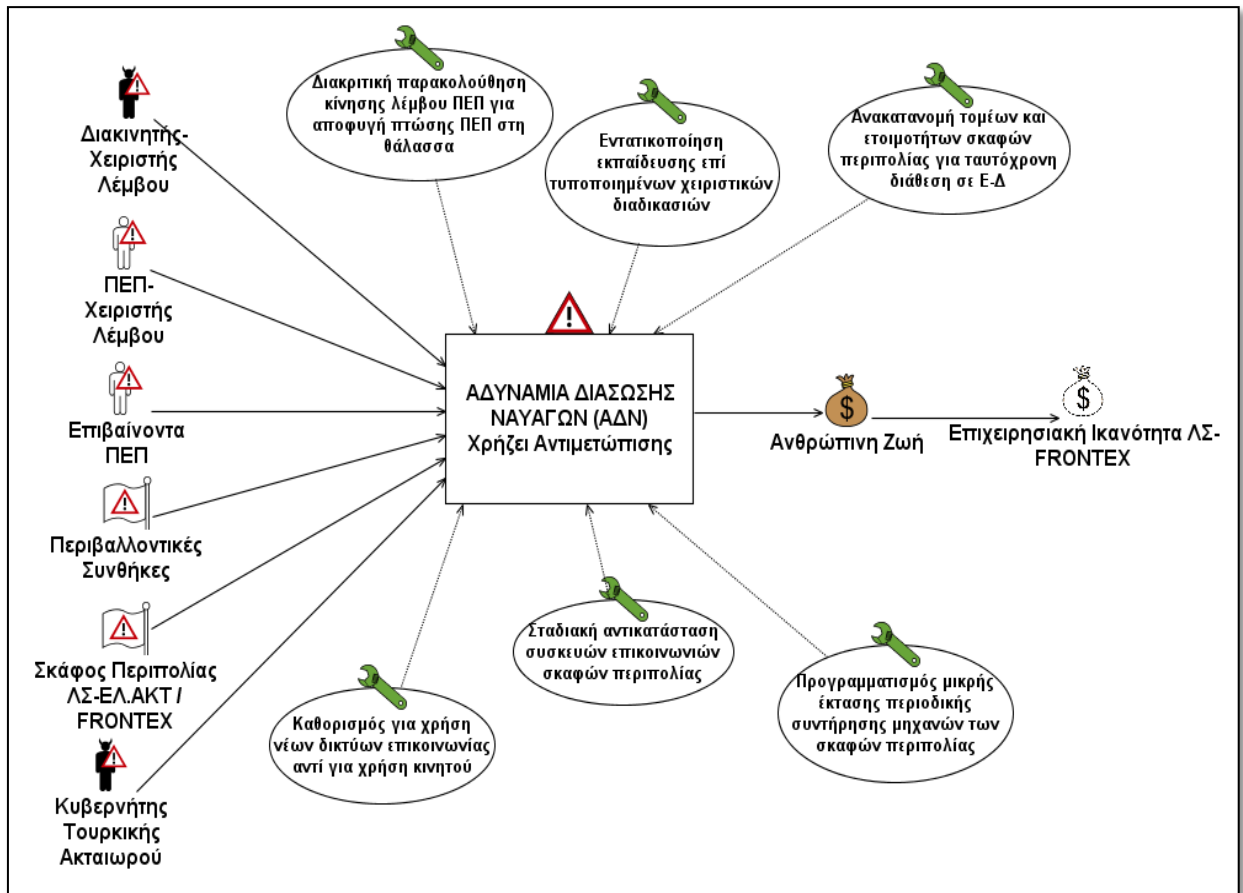
5.3 Χειρισμός Κινδύνων

Στο πλαίσιο της κατά προτεραιότητα ανάληψης ενεργειών για τον χειρισμό του κινδύνου της Αδυναμίας Διάσωσης Ναυαγών, το τελευταίο βήμα της μεθόδου CORAS προβλέπει την αποτύπωση των απαιτούμενων αντίμετρων για την εξάλειψη ή μείωση των τρωτοτήτων. Τα αντίμετρα αυτά, που απεικονίζονται συνοπτικά στο διάγραμμα επισκόπησης ενεργειών χειρισμού του κινδύνου ΑΔΝ (treatment overview diagram) της Εικόνας 10 και παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στο αντίστοιχο διάγραμμα χειρισμού κινδύνου (treatment diagram) του Παραρτήματος Γ (Πίνακας Γ.1), διακρίνονται χρονικά στις ακόλουθες φάσεις:

- *Φάση 1 (πριν την πτώση των ΠΕΠ στη θάλασσα):* Η ενδεδειγμένη δράση χειρισμού επιδιώκει την κατά το δυνατό ανάσχεση της πρόθεσης των διακινητών να προκαλέσουν πτώση των ΠΕΠ από τις λέμβους στη θάλασσα, που δημιουργείται με την προσέγγιση των σκαφών περιπολίας προς αυτές. Τέτοιο αντίμετρο αποτελεί η *διακριτική παρακολούθηση της κίνησης της λέμβου προς το ελληνικό νησί*, αρχικά από το σκάφος συνοριακής περιπολίας και τα μέσα εντοπισμού άλλων πλοίων στην περιοχή (FRONTEX, NATO), και στη συνέχεια από τις παράκτιες περιπολίες του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ. Οι τελευταίες ουσιαστικά θα «συνοδεύουν» τη λέμβο μέχρι την ακτή και θα επιλαμβάνονται τελικά σε συνεργασία με άλλους φορείς επί των περαιτέρω προβλεπόμενων διαδικασιών (όπως συλλήψεων, καταγραφών και ασύλου). Η συγκεκριμένη μέθοδος αντιμετώπισης της παράτυπης μετανάστευσης συνεπάγεται κατάλληλο επανακαθορισμό των τομέων και ανακατανομή των σκαφών περιπολίας,

με έμφαση στις περιοχές με τις συχνότερες μεταναστευτικές διελεύσεις από τα θαλάσσια σύνορα.

- *Φάση 2 (μετά την πτώση των ΠΕΠ στη θάλασσα και μέχρι την περισυλλογή τους):* Οι ενδεδειγμένες δράσεις χειρισμού επιδιώκουν τη μεγαλύτερη δυνατή συντόμευση του απαιτούμενου χρόνου για τη διάσωση των ναυαγών. Τέτοια αντίμετρα αποτελούν:
  - *Η εντατικοποίηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης από τον FRONTEX επί τυποποιημένων χειριστικών διαδικασιών, για τον βέλτιστο συντονισμό των διατιθέμενων «ευρωπαϊκών» σκαφών στον Οργανισμό με το ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ. Έμφαση πρέπει να δοθεί στην εκπαίδευση νέων πληρωμάτων, αλλά και των σκαφών περιπολίας από χώρες της ΕΕ που δεν είναι εξοικειωμένες με τις επιχειρήσεις Ε-Δ.*
  - *Ο κατάλληλος επανακαθορισμός τομέων και ανακατανομή ετοιμοτήτων των ΠΛΣ και Ν/Γ σκαφών, με σκοπό την ταυτόχρονη διάθεσή τους στις επιχειρήσεις Ε-Δ, ειδικότερα σε περιπτώσεις δυσμενών καιρικών συνθηκών και σε περιοχές με έντονη μεταναστευτική κίνηση και μεγαλύτερη θνησιμότητα από πνιγμούς, όπως στη Λέσβο.*
- *Φάση 3 (μετά την περισυλλογή των ΠΕΠ από τη θάλασσα):* Οι ενδεδειγμένες δράσεις χειρισμού επιδιώκουν τη μεγαλύτερη δυνατή συντόμευση του απαιτούμενου χρόνου για την παροχή Α' βοηθειών στους ναυαγούς επί του νησιού. Τέτοια αντίμετρα αποτελούν:
  - *Όπως στη φάση 2, η ταυτόχρονη διάθεση σκαφών, τα οποία θα οδηγήσουν τους ναυαγούς στο νησί το ταχύτερο δυνατό.*
  - *Όσον αφορά την επίτευξη άμεσης επικοινωνίας του σκάφους με το νησί, ο καθορισμός για χρήση εναλλακτικών ασφαλών συχνοτήτων επικοινωνιών, σε περίπτωση αδυναμίας χρήσης της κινητής τηλεφωνίας. Επίσης, η σταδιακή αντικατάσταση των παλαιών υφιστάμενων συσκευών επικοινωνίας με αντίστοιχες νεότερης τεχνολογίας.*
  - *Ο προγραμματισμός εκτέλεσης μικρής έκτασης (ολιγοήμερων) εργασιών περιοδικής συντήρησης στις κύριες μηχανές των σκαφών, χωρίς να επηρεάζεται η επιχειρησιακή διαθεσιμότητά τους, με σκοπό τη βέλτιστη λειτουργική απόδοση των μηχανών και την αποφυγή εκδήλωσης βλαβών λόγω της εμφάνισης υψηλών θερμοκρασιών σε αυτές.*

Εικόνα 10. Διάγραμμα Επισκόπησης Ενεργειών Χειρισμού του Κινδύνου Αδυναμία Διάσωσης Ναυαγών Μεθόδου CORAS

6 Συμπεράσματα

Στην παρούσα διπλωματική εργασία καταγράφηκε συνοπτικά το σοβαρό ζήτημα της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης, που βίωσε η Ευρώπη το 2015, δίνοντας έμφαση στη μεταναστευτική διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου και τις ροές προς την Ελλάδα. Ακολούθως, αναδείχθηκαν η σημαντικότητα αλλά και οι προβληματισμοί σχετικά με τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας για τον περιορισμό των ροών αυτών. Επιπρόσθετα, με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, αναλύθηκαν οι αρμοδιότητες, η επιχειρησιακή δράση του FRONTEX και η συνεργασία του με την Ελλάδα, που έχει εδραιωθεί κυρίως με τη διεξαγωγή της κοινής ευρωπαϊκής επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ». Στη συνέχεια, έγινε σύντομη περιγραφή του μοντέλου ανάλυσης κινδύνων CIRAM, που χρησιμοποιεί ο FRONTEX και οδηγεί τις επιχειρήσεις του σε συνεργασία με τα Κ-Μ της ΕΕ, το οποίο στηρίζεται στις αξιολογήσεις των απειλών, τρωτοτήτων και επιπτώσεων των συνοριακών κινδύνων. Στο τελευταίο κεφάλαιο, η ανάλυση των κινδύνων που πιθανώς να αντιμετωπίσουν τα σκάφη περιπολίας από τις παράτυπες μεταναστατευτικές διελεύσεις στο Ανατολικό Αιγαίο, βασίστηκε στη μέθοδο CORAS, που οδηγείται από τα καθορισθέντα στοιχεία αξίας, δηλαδή την ανθρώπινη ζωή και τη θαλάσσια συνοριακή περιπολία. Το πλαίσιο της ανάλυσης κατέληξε στην ανάδειξη των κινδύνων της αδυναμίας διάσωσης ανθρώπινων ζώων και της αδυναμίας αποτελεσματικής συνοριακής περιπολίας, υπογραμμίζοντας το αυξημένο ποσοστό των επιχειρήσεων Ε-Δ από τα σκάφη περιπολίας, ενώ προτάθηκαν αντίμετρα για τη διαχείριση του πρώτου κινδύνου με γνώμονα τον ανθρωπιστικό αντίκτυπο.

Αναφορικά με τους περιορισμούς της έρευνας για την εκπόνηση της εργασίας, παρατηρήθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις η μη δημοσιοποίηση στοιχείων από αρμόδιους φορείς, λόγω υψηλής διαβάθμισης, καθώς και η μη τήρηση πλήρους καταλόγου στατιστικών στοιχείων για το σύνολο των σεναρίων της ανάλυσης. Υπήρξαν επίσης περιπτώσεις διάστασης ποσοτικών δεδομένων από συναρμόδιους φορείς, όμως τελικά εξήχθησαν ασφαλή συμπεράσματα κατόπιν αποσαφήνισης. Βασική παραδοχή της ανάλυσης αποτελεί το γεγονός ότι, η εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και οι νομοθετικές ρυθμίσεις που ενισχύουν το πλαίσιο λειτουργίας του FRONTEX δε θα μεταβληθούν. Σε αντίθετη περίπτωση ή σε περίπτωση νέων γεωπολιτικών εξελίξεων, που θα καταστήσουν τις εισόδους ΠΕΠ στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου μη διαχειρίσιμες, στα επίπεδα της μεταναστευτικής κρίσης του 2015, κρίνεται σκόπιμη η αναθεώρηση του περιεχομένου του πλαισίου αυτού ανάλυσης.

Με σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης και γενικότερα

των διασυνοριακών απειλών, κρίνεται επιβεβλημένη η διατήρηση και ενίσχυση του υφιστάμενου επιπέδου διασυνοριακής συνεργασίας, τόσο με αρμόδιους φορείς της ΕΕ (FRONTEX, Europol), όσο και με αντίστοιχες υπηρεσίες των Κ-Μ και τρίτων χωρών. Σε εθνικό επίπεδο, για την αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος, θεωρείται αρχικά απαραίτητη η ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη αποτύπωση των ενδογενών αδυναμιών των οργανισμών που σχετίζονται με τη μετανάστευση (αρχές επιβολής του νόμου, τελωνεία), ώστε να αποφευχθεί η μετατροπή των αδυναμιών αυτών σε τρωτότητες. Κατόπιν, εκτιμάται ως ιδιαίτερα επωφελής η υιοθέτηση του τρόπου επιχειρησιακής λειτουργίας του FRONTEX, ο οποίος βασίζεται στις αναλύσεις κινδύνων (*risk analysis based*) και οδηγεί τις δράσεις του σύμφωνα με τις πληροφορίες που συλλέγει (*intelligence driven*). Ως εκ τούτου, η δημιουργία μιας τέτοιας «κουλτούρας» στις εθνικές αρχές επιβολής του νόμου, θα βελτιστοποιήσει την επίγνωση της κατάστασης, με αποτέλεσμα την έγκαιρη κάλυψη από FRONTEX των κενών στις επιχειρησιακές απαιτήσεις και την έγκαιρη σχεδίαση των επιχειρησιακών δράσεων προς αντιμετώπιση των αναδυόμενων τάσεων.

Η σύνθετη φύση του μεταναστευτικού ζητήματος και οι χρονοβόρες διαδικασίες που απαιτεί η μέθοδος CORAS επιβάλλουν στις ομάδες ανάλυσης του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, ως ενδιαφερόμενο μέρος, τη διαρκή και σε βάθος εκπόνηση αναλυτικών προϊόντων στρατηγικής, επιχειρησιακής και τακτικής στόχευσης, καθώς και συγκερασμό των αντίστοιχων αναλύσεων από τον FRONTEX. Για τον λόγο αυτό, εκτιμάται ότι υφίστανται προοπτικές περαιτέρω διερεύνησης του συγκεκριμένου ζητήματος εντός του πλαισίου ανάλυσης που παρουσιάστηκε στην εργασία.

Πέρα όμως από τα παραπάνω, στο επίπεδο ανάληψης αντίμετρων βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα για τον κίνδυνο της αδυναμίας διάσωσης των ΠΕΠ, όπως προέκυψε από την ανάλυση, προτείνονται κατά προτεραιότητα οι ακόλουθες δράσεις χειρισμού:

- Ο επανακαθορισμός των τομέων συνοριακής περιπολίας της επιχείρησης «ΠΟΣΕΙΔΩΝ» και η διάθεση κατάλληλου αριθμού σκαφών ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ/FRONTEX, επικουρούμενων κατά περίπτωση από πλοία του ΠΝ και της δύναμης NATO στην περιοχή, με σκοπό:
  - Τη διακριτική παρακολούθηση των εισερχόμενων λέμβων με ΠΕΠ, ώστε να εξασφαλιστεί η ανεμπόδιση αλλά επιτηρούμενη άφιξή τους στο νησί, χωρίς να διακινδυνεύσουν ζωές από την πτώση τους στη θάλασσα.
  - Την ετοιμότητα των πλωτών μέσων για ταυτόχρονη διάθεσή τους, στην περίπτωση ανάληψης επιχειρήσεων Ε-Δ, με γνώμονα τον παράγοντα χρόνο και λαμβάνοντας υπόψη τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες.
- Η διατήρηση της εκπαίδευσης και η εντατικοποίησή της όταν κρίνεται ότι απαιτείται.
- Η εκπόνηση ανάλυσης κόστους-οφέλους για εξέταση της σκοπιμότητας σταδιακής αντικατάστασης των συσκευών επικοινωνιών στα σκάφη περιπολίας και περιοδικής συντήρησης των μηχανών τους, λαμβάνοντας υπόψη τη γενικότερη δυσχερή δημοσιονομική κατάσταση στη χώρα.

Κατάλογος Πηγών

- CIRAM Comprehensive update*. (2012, Δεκ). Ανάκτηση Ιουλ 13, 2018, από Frontex.europa.eu: https://frontex.europa.eu/assets/CIRAM/en_CIRAM_brochure_2013.pdf
- Duyne, P. v. (1993). Implications of cross-border crime risks in an open Europe. *Crime, Law and Social Change* (20), pp. 99-111. doi: 10.1007/BF01418436
- Fargues, P. (2014). *When the best solution is a leaky boat: why migrants risk their lives crossing the Mediterranean and what Europe is doing about it*. European University Institute.
- FRONTEX Annual Risk Analysis*. (2016, Apr 5). Ανάκτηση Ιουλ 3, 2018, από Frontex.europa.eu: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf
- FRONTEX Annual Risk Analysis*. (2017). Ανάκτηση Αυγ 2, 2018, από Frontex.europa.eu: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf
- FRONTEX Annual Risk Analysis*. (2018). Ανάκτηση Ιουλ 12, 2018, από Frontex.europa.eu: https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf
- FRONTEX Code of Conduct*. (n.d.). Ανάκτηση Ιουλ 15, 2018, από Frontex.europa.eu: <https://euagenda.eu/upload/publications/untitled-60299-ea.pdf>
- FRONTEX Migratory Map*. (2018). Ανάκτηση Ιουν 29, 2018, από Frontex.europa.eu : <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>
- FRONTEX: Κινδυνεύει η προσφυγική συμφωνία με την Τουρκία*. (2017, Apr 8). Ανάκτηση Ιουλ 6, 2018, από dw.com: <https://www.dw.com/el/frontex-κινδυνεύει-η-προσφυγική-συμφωνία-με-την-τουρκία/a-38353155>
- FRONTEX: Σχεδόν αδύνατο να ελεγχθούν τα θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας*. (2006, Ιανουάριος 26). Ανάκτηση Σεπ 2, 2018, από LESVOSNEWS:

<http://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/ellada/frontex-shedon-adynto-na-elegthoyn-ta-thalassia-synora-tis-elladas>

HuffPost Greece. (2015, Αυγ 31). Ανάκτηση Αυγ 5, 2018, από HuffPost.gr:

https://www.huffingtonpost.gr/2015/08/31/martyries-limenikwn_n_8063924.html

IMO. (2010). *IAMSAR Vol.I, Organization and Management, Appendix L*.

International Organization for Standardization. (2009). *ISO 31000:2009, Risk management-principles and guidelines*. Geneva: ISO Copyright Office.

Italy: Lampedusa survivors' tales of despair should shock EU into action. (2015, Φεβ 16).

Ανάκτηση Ιουλ 17, 2018, από Amnesty International :

<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/02/italy-lampedusa-survivors-tales-of-despair-should-shock-eu-into-action/>

Kassar, H. (2014, Αυγ 6). The big crossing: Illegal boat migrants in the Mediterranean.

European Journal of Public Health , pp. 11-15. doi: 10.1093/eurpub/cku099

Lund et al. (2010). *Model-Driven Risk Analysis. The CORAS approach*. New York: Springer.

McAuliffe, M. (2016). *Migrant Smuggling Data and Research: A global review of the emerging evidence base*. Ανάκτηση Αυγ 3, 2018, από International Organization for Migration:

https://publications.iom.int/system/files/smuggling_report.pdf

Mediterranean update. (2016, Αυγ 9). Ανάκτηση Αυγ 4, 2018, από IOM Missing Migrants:

https://missingmigrants.iom.int/sites/default/files/Mediterranean_Update_9_August_2016.pdf

Neal, A. W. (2009). Securitization and Risk at the EU Border: The Origins of FRONTEX.

Journal of Common Market Studies , 47 (2), pp. 333-356. doi: 10.1111/j.1468-5965.2009.00807.x

Operation Poseidon (Greece). (2018). Ανάκτηση Ιουλ 25, 2018, από Frontex.europa.eu:

<https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/main-operations/operation-poseidon-greece/>

Operation Sophia. (2018). Ανάκτηση Ιουλ 18, 2018, από Eeas.europa.eu:

<https://www.operationsophia.eu/>

Papadopoulou, A. (2004, Ιουν 1). Smuggling into Europe: Transit Migrants in Greece. *Journal of Refugee Studies* , 17 (1), pp. 167-184. doi: 10.1093/jrs/17.2.167

Park, J. (2015, Σεπ 23). *Europe's Migration Crisis*. Ανάκτηση Ιουλ 5, 2018, από Council on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/backgrounders/europes-migration-crisis>

Paul, R. (2017, Απρ 24). Harmonisation by risk analysis? Frontex and the risk based

- governance of European border control. *Journal of European Integration* , 39 (6), pp. 689-706.
- Population Facts No.5.* (2017, Δεκ). Ανάκτηση Ιουλ 4, 2018, από United Nations:
http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/popfacts/PopFacts_2017-5.pdf
- Stokholm, T. (2016). The Mediterranean Migrant Crisis: A Critical Challenge to Global Nation-States. *Centre for Social Justice and Change*. doi: 10.15123/PUB.4783
- The Beaufort Scale.* (2018). Ανάκτηση Αυγ 20, 2018, από Royal Meteorological Society:
<https://www.rmets.org/resource/beaufort-scale>
- UN Population Facts.* (2017). Ανάκτηση Ιουν 28, 2018, από
www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/popfacts/PopFacts_2017-5.pdf
- Vogler, M. (2000, Σεπ). The effects of development on migration: theoretical issues and new empirical evidence. *Journal of Population Economics* , 13 (3), pp. 485-508. doi: 10.1007/s001480050148
- Βοσκόπουλος, Γ. (2016, Μαρ 24). *Οι πολιτικές της προσφυγικής κρίσης, η ΕΕ, η Ελλάδα και ο τουρκικός παράγων.* Ανάκτηση Ιουλ 25, 2018, από Foreign Affairs:
<http://www.foreignaffairs.gr/articles/70745/giorgos-boskopoylos/oi-politikes-tis-prosfygikis-krisis?page=show>
- Δελτία τύπου ΑΣ/ΕΛ.ΑΚΤ.* (2017). Ανάκτηση Σεπ 2, 2018, από Λιμενικό Σώμα/Ελληνική Ακτοφυλακή: <http://www.hcg.gr/node/16479>, <http://www.hcg.gr/node/16439>, <http://www.hcg.gr/node/16113>, <http://www.hcg.gr/node/14715>, <http://www.hcg.gr/node/14817>
- Δελτίο τύπου, 13 Φεβ 2018.* (n.d.). Ανάκτηση Αυγ 22, 2018, από Λιμενικό Σώμα/Ελληνική Ακτοφυλακή: <http://hcg.gr/node/17150>
- Δηλώσεις Γιούνκερ.* (2016, Ιουν 22). Ανάκτηση Αυγ 2, 2018, από www.kathimerini.gr:
<http://www.kathimerini.gr/864579/article/epikairothta/kosmos/syggkroteitai-h-eyrwpaikh-synorionofylakh--aktofylakh>
- Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας.* (2016, Μαρ 18). Ανάκτηση Ιουλ 22, 2018, από Ευρωπαϊκό Συμβούλιο:
<http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
- Διαχείριση των εξωτερικών συνόρων.* (2018, Απρ). Ανάκτηση Ιουλ 20, 2018, από Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/153/>
- Εκθεση ΕΕ (2015) 675.* (n.d.). Ανάκτηση Σεπ 2, 2018, από Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

<https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/EL/1-2015-675-EL-F1-1.PDF>

Έκθεση ΕΕ (2017) 467. (n.d.). Ανάκτηση Σεπ 6, 2018, από Ευρωπαϊκή Επιτροπή: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:52017DC0467>

Ενημερωτικό Δελτίο της προσφυγικής κατάστασης στην Ελλάδα. (2017, Απρ). Ανάκτηση Ιουλ 12, 2018, από Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης: <http://www.mindigital.gr/images/GENIKOI/FLORENTIS/factsheets/apr17/pdf-31.pdf>

Επιχειρήσεις της ΕΕ στη Μεσόγειο Θάλασσα. (2016). Ανάκτηση Ιουλ 15, 2018, από Ευρωπαϊκή Επιτροπή: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/securing-eu-borders/factsheets/docs/20161006/eu_operations_in_the_mediterranean_sea_el.pdf

Ευρωπαϊκό Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων. (2006). Ανάκτηση Ιουλ 12, 2018, από Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη: http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=4115&Itemid=534&lang=

Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων. (2018). Ανάκτηση Αυγ 16, 2018, από Υπουργείο Εξωτερικών: <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon>

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1052. (2013, Νοε 6). Ανάκτηση Αυγ 2, 2018, από Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1052&qid=1472625813074&from=EL>

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1168. (2011, Νοε 22). Ανάκτηση Αυγ 2, 2018, από Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R1168&qid=1472625718115&from=EL>

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1624. (2016, Σεπ 16). Ανάκτηση Αυγ 2, 2018, από Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1624&qid=1534964632383&from=EN>

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 656. (2014, Ιουν 27). Ανάκτηση Αυγ 2, 2018, από Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0656&qid=1472625939187&from=EL>

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007. (2004, Νοε 25). Ανάκτηση Ιουλ 12, 2018, από Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R2007&from=EL>

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 863. (2007, Ιουλ 31). Ανάκτηση Αυγ 2, 2018, από Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0863&qid=1472593834453&from=EL>

- Καρατράντος, Τ. (2016). *Σφάξε με Αγά μου να Αγιάσω*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Καρύδης, Β. Χ. (1996). *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Κλιματικά δεδομένα*. (2018). Ανάκτηση Αυγ 4, 2018, από Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία:
http://www.hnms.gr/emv/el/climatology/climatology_city?perifereia=North%20Aegean&poli=Mytilini
- Μπάγκαβος, Χ. Π. (2008). *Μετανάστευση και παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα*.
 Ανάκτηση Ιουν 26, 2018, από inegsee.gr: www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/MELETH_291.pdf
- N.3922 Άρθρο 2*. (2011). Ανάκτηση Αυγ 20, 2018, από Λιμενικό Σώμα/Ελληνική Ακτοφυλακή:
http://www.hcg.gr/sites/default/files/article/attach/N3922_11.pdf
- Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής*. (2017, Οκτ 24). Ανάκτηση Ιουλ 13, 2018, από Ευρωπαϊκή Ένωση: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el
- Παράνομη Μετανάστευση και Πολιτικό Άσυλο*. (2014, Απρ). Ανάκτηση Αυγ 2, 2018, από Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη:
http://www.minocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&lang=EN&perform=view&id=5055&Itemid=466&lang=GR
- Σένγκεν, η πύλη σου προς την ελεύθερη κυκλοφορία στην Ευρώπη*. (2015). Ανάκτηση Ιουλ 11, 2018, από Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:
<http://www.consilium.europa.eu/media/30086/qc0114838eln.pdf>
- Σιούσιουρας, Π. (2016). Ευρωπαϊκός Φονταμενταλισμός, η λύση για μια καταρρέουσα ΕΕ. *ForeignAffairs* , pp. 40-49.
- Στατιστικά στοιχεία ΕΛ.ΑΣ.* (2010-2017). Ανάκτηση Αυγ 3, 2018, από Ελληνική Αστυνομία:
http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=78538&Itemid=73&lang=
- Στατιστικά στοιχεία ΕΛ.ΑΣ.* (2015). Ανάκτηση Ιουλ 14, 2018, από Ελληνική Αστυνομία:
http://www.astynomia.gr/images/stories//2015/statistics15/allodapwn/12_statistics_all_2015_methorio.png
- Στατιστικά Στοιχεία ΕΛ.ΑΣ.* (2017). Ανάκτηση Αυγ 29, 2018, από Ελληνική Αστυνομία:
http://www.astynomia.gr/images/stories//2017/statistics17/allodapwn/12_statistics_all_2017_methorio.png
- Συκιώτου, Α. Π. (2007). *Οργανωμένο έγκλημα και παράνομη διακίνηση ανθρώπων: παρουσίαση του φαινομένου και αντιμετώπιση του στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

- Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων, άρθρο 1Α(2).* (1951). Ανάκτηση Αυγ 11, 2018, από United Nations Refugee Agency: <http://www.unhcr.org/en-us/3b66c2aa10>
- Συμβούλιο ΕΕ (2006) 341.* (n.d.). Ανάκτηση Ιουλ 21, 2018, από Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: http://europa.eu/rapid/press-release_PRE-06-341_el.htm
- Τί είναι το FIR.* (2015). Ανάκτηση Αυγ 21, 2018, από defensegr.wordpress.com: <https://defensegr.wordpress.com/2015/06/23/ti-einai-to-fir/>
- Το μελέμι του Αιγαίου: Ιστορική αναδρομή, αιτία δημιουργίας, ένταση και εποχή εμφάνισης του.* (2018, Αυγ 13). Ανάκτηση Σεπ 1, 2018, από [e-nautilia.gr](http://www.e-nautilia.gr): <http://www.e-nautilia.gr/to-meltemi-tou-aigaiou-h-istorikh-anadromh-h-aitia-dhmiourgias-h-entash-kai-h-epoxh-emfanishs-tou/>
- Φωτιάδης, Α. (2017). *Εξουσίες εκτός Ελέγχου (η Μεταδημοκρατική Παραμόρφωση της ΕΕ)*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Χλούπης, Γ. Δ. (2005). *Διασυνοριακό και υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Παραρτήματα

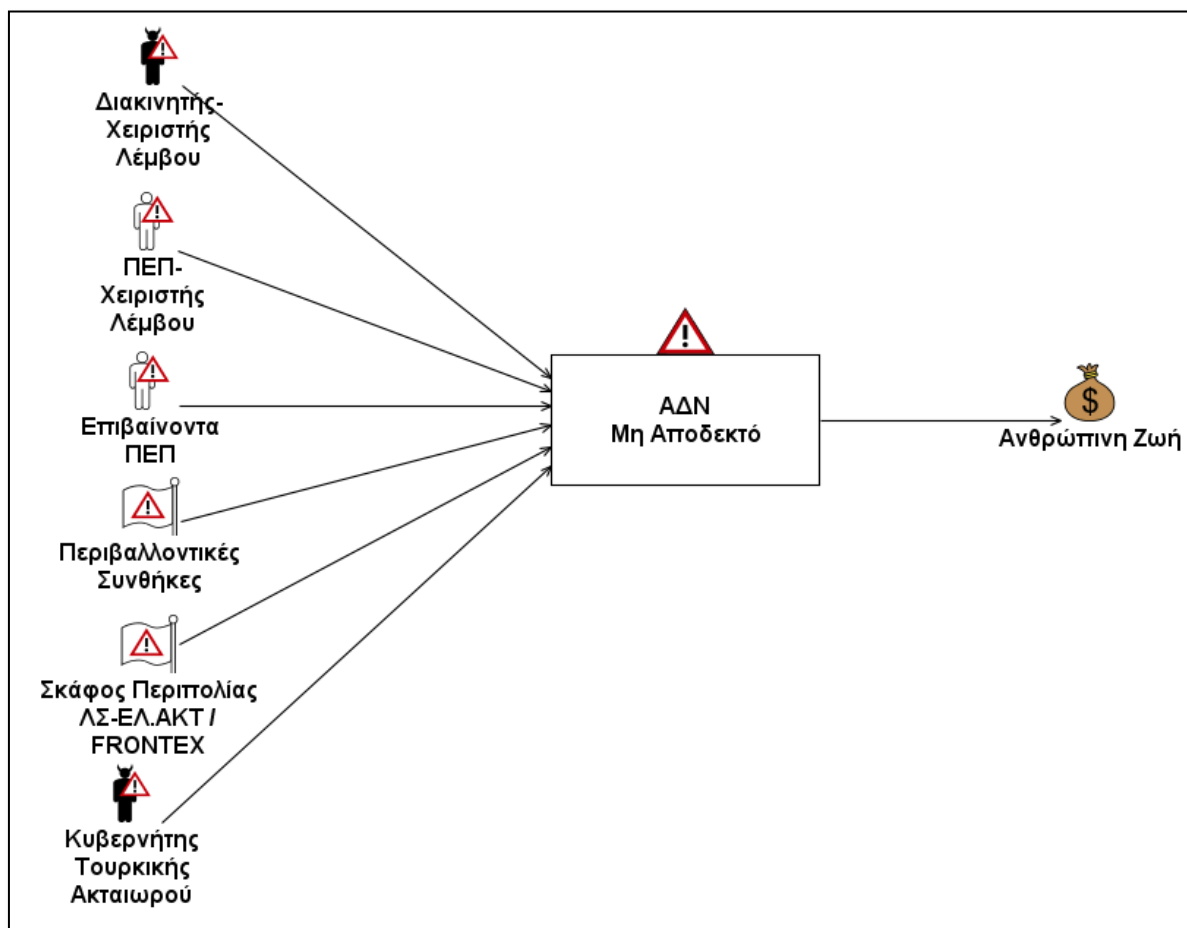
Α. Υπολογισμός Εκτιμώμενων Πιθανοτήτων Μεθόδου CORAS

Πίνακας Α.1. Υπολογισμός Εκτιμώμενων Πιθανοτήτων Εκδήλωσης Σεναρίων και Ανεπιθύμητων Συμβάντων Μεθόδου CORAS

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΣΕ ΤΕΛΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΤΕΛΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΣΕ ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΟΥ ΣΥΜΒΑΝΤΟΣ
		20: Προσεγγίζει σε ακτή χωρίς να εντοπιστεί ΜΕΤΡΙΑ	40%	ΑΑΣΠ
21: Προκαλείται ζημιά από επακούμψη με πλοίο ΧΑΜΗΛΗ	50%	22: Τίθεται εκτός διαθεσιμότητας [12, 51]:1χρ. * 0,5 + [0, 11]:1χρ. * 0,9 [6, 25,5]:1χρ. + [0, 9,9]:1χρ. [6, 35,4]:1 χρ. [6, 35]:1 χρ.	80%	[52, 363]:1χρ. * 0,4 + [6, 35]:1χρ. * 0,8 [20,8, 145,2]:1χρ. + [4,8, 28]:1χρ. [25,6, 173,2]:1 χρ. [25, 173]:1 χρ.
15: Προκαλείται βλάβη μηχανών ΑΜΕΛΗΤΕΑ	90%			ΜΕΤΡΙΑ
	90%	16: Καθυστερεί άφιξη και βοήθεια στο νησί [0, 11]:1χρ. * 0,9 + [0, 11]:1χρ. * 0,75 [0, 9,9]:1χρ. + [0, 8,25]:1χρ. [0, 18,15]:1 χρ. [0, 18]:1 χρ.	90%	ΑΔΝ
17: Απώλεια επικοινωνίας με νησί ΑΜΕΛΗΤΕΑ	75%			[0, 18]:1χρ. * 0,9 + [364, 727]:1χρ. * 0,0091 [0, 16,2]:1χρ. + [3,31, 6,61]:1χρ. [3,31, 22,81]:1 χρ. [3, 22]:1 χρ.
		5: Ναυαγοί κινδυνεύουν από πανικό/κόπωση ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ	0,91%	ΧΑΜΗΛΗ

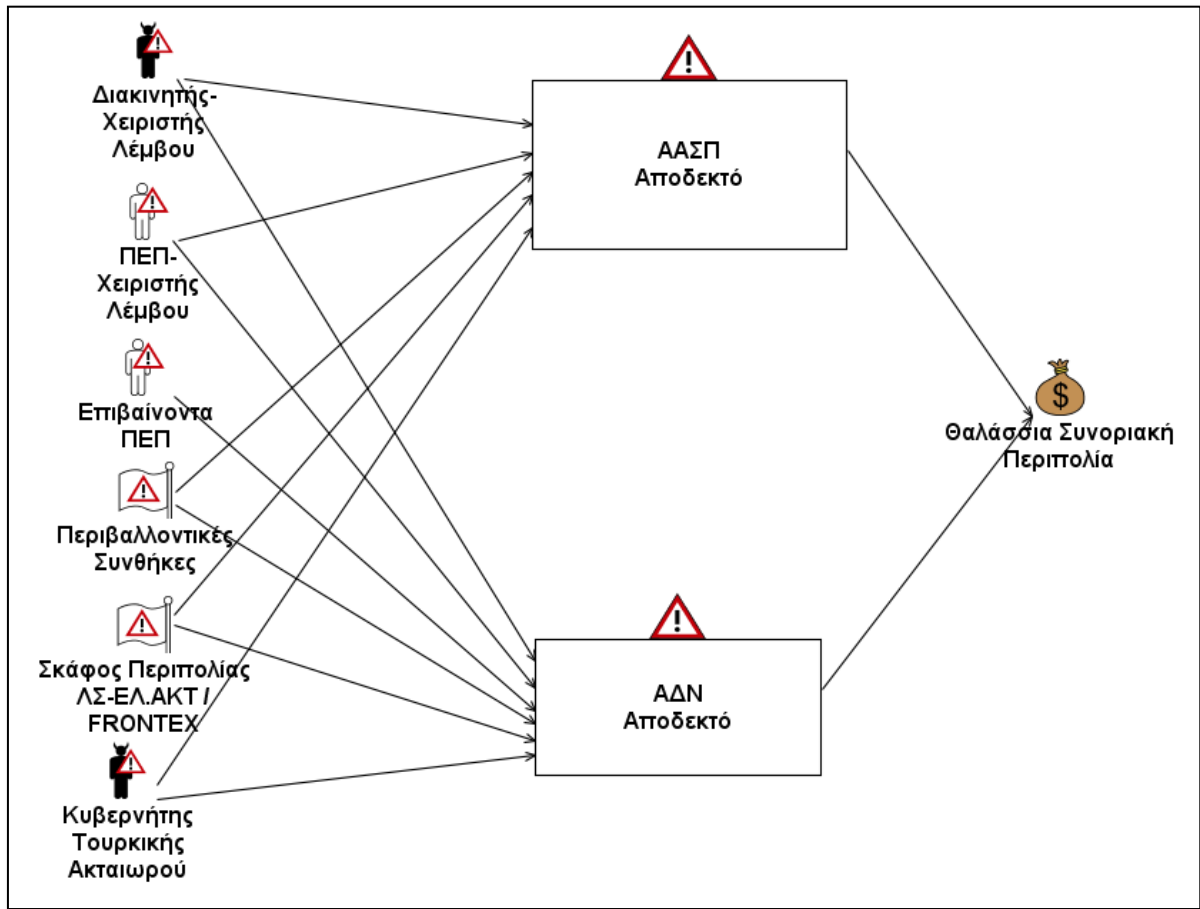
B. Διαγράμματα Αξιολόγησης Κινδύνων ανά Στοιχείο Αξίας Μεθόδου CORAS

B.1 Αξιολόγηση Κινδύνου για Ανθρώπινη Ζωή

Εικόνα Β.1. Διάγραμμα Αξιολόγησης Κινδύνου για Στοιχείο Αξίας Ανθρώπινη Ζωή Μεθόδου CORAS

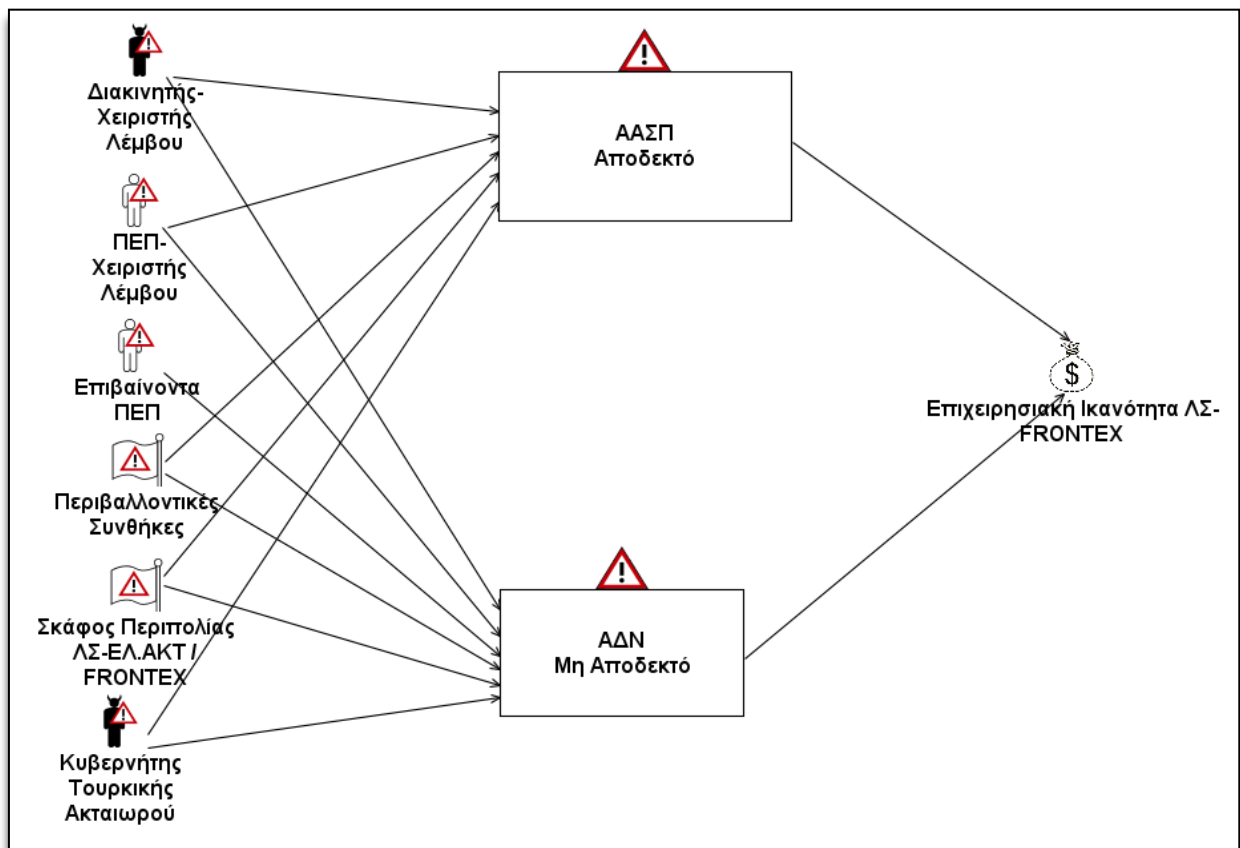
B.2 Αξιολόγηση Κινδύνων για Θαλάσσια Συνοριακή Περιπολία

Εικόνα Β.2. Διάγραμμα Αξιολόγησης Κινδύνων για Στοιχείο Αξίας Θαλάσσια Συνοριακή Περιπολία Μεθόδου CORAS

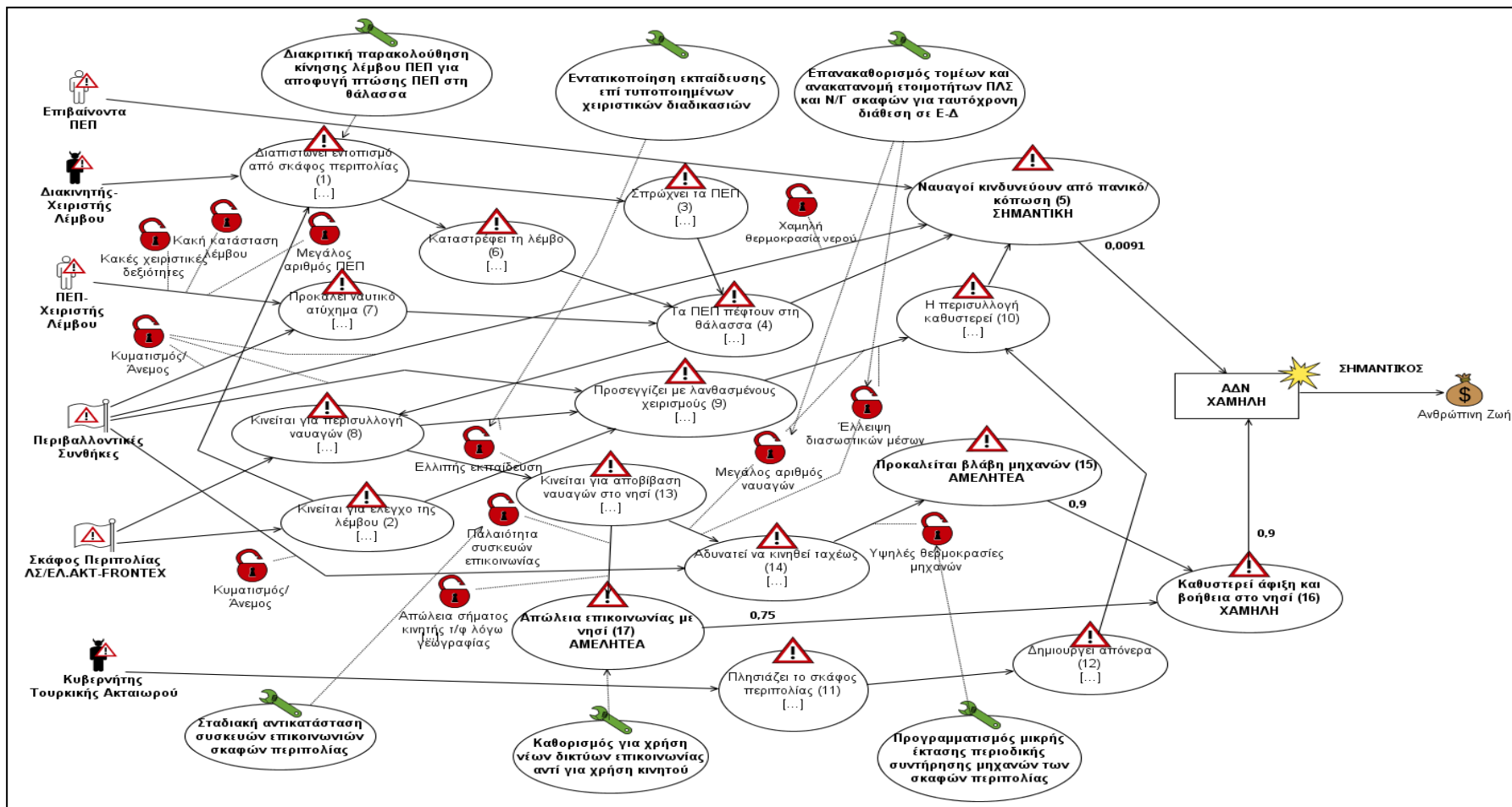

B.3 Αξιολόγηση Κινδύνων για Επιχειρησιακή Ικανότητα ΛΣ-FRONTEx

Εικόνα Β.3. Διάγραμμα Αξιολόγησης Κινδύνων για Στοιχείο Αξίας Επιχειρησιακή Ικανότητα ΛΣ-FRONTEx Μεθόδου CORAS

Γ. Διάγραμμα Χειρισμού Κινδύνου Μεθόδου CORAS

Εικόνα Γ.1. Διάγραμμα Χειρισμού του Κινδύνου Αδυναμία Διάσωσης Ναυαγών Μεθόδου CORAS

Γλωσσάρι

- ΑΑΣΠ: Αδυναμία Αποτελεσματικής Συνοριακής Περιπολίας
- ΑΔΝ: Αδυναμία Διάσωσης Ναυαγών
- Ε-Δ: Έρευνα και Διάσωση
- ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση
- ΕΚΣΕΔ: Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης
- ΕΛ.ΑΣ: Ελληνική Αστυνομία
- ΕΧΘ: Εθνική Χωρική Θάλασσα
- Κ-Μ: Κράτος-Μέλος
- ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ: Λιμενικό Σώμα/Ελληνική Ακτοφυλακή
- Ν/Γ: Ναυαγοσωστικό σκάφος
- ΠΑΘ: Πλοίο Ανοικτής Θαλάσσης
- ΠΕΠ: Παράτυπα Εισερχόμενο Πρόσωπο
- ΠΛΣ: Πλωτό Περιπολικό Σκάφος
- ΠΝ: Πολεμικό Ναυτικό

- CIRAM: Common Integrated Risk Analysis Model (Κοινό Μοντέλο Ολοκληρωμένης Ανάλυσης Κινδύνου)
- EUNAVFORMED: European Union Naval Force Mediterranean (Ευρωπαϊκή Ναυτική Δύναμη της Μεσογείου)
- EUROSUR: European Border Surveillance System (Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης των Συνόρων)
- FIR: Flight Information Region (Περιοχή Πληροφοριών Πτήσεων)
- FRONTEX: Frontières Extérieures (Εξωτερικά Σύνορα)
- ISO: International Organization for Standardization (Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης)
- RaBIT: Rapid Border Intervention Team (Ομάδα Ταχείας Επέμβασης)